

Karl Marx

El divuit de brumari de Louis Bonaparte

(1852)

Redactat («[Der achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte](#)») del desembre del 1851 al març del 1852. Publicat originalment el maig del 1852 en el primer número de la revista Die Revolution. Eine Zeitschrift in zwanglosen Heften de Joseph Weydemeyer. 2. edició revisada del 1869 a Hamburg. 3. edició sota la redacció d'Engels del 1885. El següent text segueix l'edició del 1869. S'han adoptat canvis estilístics aïllats de l'edició del 1885. Indexació i HTML a càrrec d'Einde O'Callaghan per Marxists' Internet Archive. Traducció de la Secció Catalana de Marxists' Internet Archive.

En l'obra El divuit de brumari de Louis Bonaparte Marx analitza el colp d'estat de Louis Bonaparte del 2 de desembre del 1851 a França. Demostra que el colp d'estat era el resultat necessari del desenvolupament anterior, d'acord amb l'actitud contra-revolucionària de la burgesia. Marx desenvolupà amb l'exemple de França el paper de la lluita de classes com a força motriu de la història i assenyala la limitació i contradictòrietat de la democràcia burgesa. La conquesta teòrica més important que conté aquesta obra és la presentació de la teoria marxista de l'estat i de la revolució, particularment en relació a la teoria de la dictadura del proletariat. Marx demostra que totes les revolucions burgeses prenen i perfeccionen l'antic aparell estatal per la repressió de les classes explotades, i estableix per primera vegada la tesi que el proletariat no pot prendre l'antic aparell estatal sinó que l'ha d'esclafar.

Prefaci a la segona edició (1869)

El meu amic prematurament traspasat Joseph Weydemeyer [A] provà de publicar l'1 de gener del 1852 un setmanari polític a Nova York. Em convidà a aportar a aquest setmanari una història del coup d'état. Fins a mitjans de febrer li vaig escriure articles setmanals sota el títol El divuit de brumari de Louis Bonaparte. De mentres el pla originari de Weydemeyer fallí. Per contra començà a publicar la primavera del 1852 una revista mensual Die Revolution, el primer número de la qual consistia en el meu Divuit de brumari. Un centenar d'exemplars feren camí fins a Alemanya, sense arribar però pròpiament al mercat. Un llibreter alemany de pretensions inusualment radicals a qui li vaig oferir la venda s'horrortzà virtuosament per una «pressumpció tan contrària als temps».

Hom veu en aquests fets que l'obra present pregué forma sota la pressió immediata dels esdeveniments i el material històric no va més enllà del mes de febrer del 1852. La reedició present es deu en part a una demanda editorial i en part a una petició dels meus amics d'Alemanya.

Dels escrits elaborats en el mateix moment que el meu que tracten sobre el mateix objecte, n'hi ha tan sols dos de remarcables: Napoléon le petit de Víctor Hugo i Coup d'état de Proudhon.

Victor Hugo es limita a invectives amargues i enginyoses contra l'autor responsable del colp d'estat. El propi esdeveniment apareix com un llampec en l'aire. Hi veu per tant tan sols l'acte violent d'un individu aïllat. No se n'adona que fa gran aquest individu per comptes de petit en atribuir-li una capacitat personal d'iniciativa sense paral·lel en la història mundial. Proudhon per la seua banda cerca de representar el colp d'estat com el resultat d'un desenvolupament històric previ. De sota mà aquesta construcció històrica del colp d'estat es transforma en una apologia històrica de l'heroi del colp d'estat. Cau així en l'error dels nostres denominats historiadors objectius. Contràriament demostri com la lluita de classes a França creà les circumstàncies i relacions que feren possible que un personatge mediocre i grotesc jugàs el paper d'heroi.

Una reelaboració de l'obra present li hauria pres la coloració pròpia. Per tant m'he limitat a la mera correcció dels errors d'impremta i aclarir al·lusions que ara ja no serien intel·ligibles.

La frase que concloïa la meua obra: «Però quan el mantell imperial finalment caiga damunt els muscles de Louis Bonaparte, l'estàtua de bronze de Napoléon caurà de dalt a baix de la Columna Vendôme», ja s'ha acomplit.

El coronel Charras obrí l'atac contra el culte de Napoléon en la seua obra sobre la campanya del 1815. De llavors ençà, i particularment en els darrers

anys, la literatura francesa ha posat fi amb les armes de la recerca històrica, de la crítica, de la sàtira i de l'enginy a la llegenda napoleònica. Fora de França aquesta bretxa violenta en la fe popular tradicional, aquesta revolució mental inoïda, amb prou feines s'ha notat i encara menys entès.

Finalment esper que la meua obra contribueca a bandejar la referència acadèmica que corre ara particularment a Alemanya sobre el denominant cesarisme. En aquesta analogia històrica superficial hom oblida el punt cabdal, que en l'antiga Roma la lluita de classes tenia lloc únicament dins una minoria privilegiada, entre els rics lliures i els pobres lliures, mentre la gran massa productiva de la població, els esclaus, eren merament el pedestal passiu on recolzava aquella lluita. Hom oblida la important frase de Sismondi: El proletariat romà vivia a costa de la societat, mentre la societat moderna viu a costa del proletariat. Amb una diferenciació tan completa entre les condicions materials i econòmiques de la lluita de classes antiga i de la moderna tampoc les figures polítiques no poden tindre entre ells res més en comú que allò que tenen l'arquebisbe de Canterbury i l'alt sacerdot Samuel.

Londres, 23 juny del 1859
Karl Marx

Nota de Marx

[A](#). Durant la guerra civil americana, com a comandant militar del districte de St. Louis.

Prefaci a la tercera edició (1885) de Friedrich Engels

Ço que demostra necessàriament una nova edició del Divuit de brumari, trenta anys després de la primera aparició, és que l'obra no ha perdut tampoc avui res del seu valor.

I de fet és un treball genial. Immediatament després de l'esdeveniment, que tot el món polític concebia com un llamp caigut del cel, que amb prou feines vist era condemnat per uns amb un fort crit de protesta moral, per altre vist com un rescat de la revolució o com un càstic pels errors comesos, contemplat per tot i no entès per ningú – immediatament després d'aquest esdeveniment apareixia Marx amb una representació breu, epigramàtica, de tot el curs de la història francesa des dels dies de febrer, presentants en la llur connexió interna, que conduïen naturalment al miracle del dos de desembre com a resultat necessari d'aquesta connexió, i que per tant no s'ha d'aturar ni una vegada sobre l'heroi del colp d'estat més enllà de l'estrictament necessari. I amb una mà magistral cada pinzellada s'acompanya de proves per demostrar com de fidelment reflecteix la realitat. Aquesta comprensió eminent de la història quotidiana viva, aquesta examinació clara dels fets, de moment, quan es presenta, no té paral·lel.

Cal afegir a més el coneixement genuí de Marx de la història francesa. França és el país on la lluita històrica de classes s'ha realitzat amb més decisió en les diferents èpoques, i per tant on també les formes polítiques canviant, que s'hi mouen i en resumen els resultats, presenten uns perfils més pronunciats. Punt central del feudalisme a l'edat mitjana, mestra de la monarquia unitària des del Renaixement, França destruï en la gran revolució el feudalisme i justificà el domini pur de la burgesia en una classicitat com cap altre país europeu. I també la lluita del proletariat ascendent contra la burgesia dominant hi ha apareix en una forma aguda, desconeguda arreu. Fou aquesta la raó per la qual Marx no tan sols estudià la història francesa passada amb una preferència particular, sinó també la contemporània amb tots els detalls, un material amb el qual els esdeveniments ja no el sorprenien.

A això cal afegir encara una altra circumstància. Es deu a Marx la descoberta original de la llei del moviment general de la història, la llei d'acord amb la qual totes les lluites històriques ja siguen polítiques, religioses, filosòfiques o ideològiques de qualsevol altra mena, abans que s'observen són de fet tan sols l'expressió més o menys clara de lluites entre les classes socials, i que l'existència i les col·lisions entre aquestes classes són degudes al llur torn al grau de desenvolupament de la situació econòmica, al sistema de producció i al bescanvi que se'n deriva. Aquesta llei, que té la mateixa importància que la llei de la conversió de l'energia en la ciència natural – aquesta llei li donà

també ací la clau per entendre la història de la segona república francesa. En aquesta història féu la primera prova de la seua llei, i fins i tot trenta-tres anys després hem de dir que en aquesta prova reeixí lluentment.

F.E

I

Hegel remarca en una ocasió que tots els grans fets i personatges de la història mundial sorgeixen, per dir-ho així, dues vegades. Es va oblidar d'afegir que la primera vegada com a tragèdia, la segona vegada com a farsa. Caussidière per Danton, Louis Blanc per Robespierre, la Montagne del 1848-1851 per la Montagne del 1793-1795, el nebot per l'oncle. I la mateixa caricatura es genera en les circumstàncies de la segona edició del divuit de brumari!

Els humans fan la pròpia història, però no la fan sota circumstàncies triades lliurement sinó sota unes d'existents prèviament i transmises des del passat. La tradició de totes les generacions mortes pesa com un malson damunt els cervells dels vius. I quan semblen ocupats en la transformació de si mateixos i de les coses, en crear quelcom que no existia abans, precisament en aquestes èpoques de crisis revolucionàries s'afanyen convocar els esperits del passat en servei propi, manlevant-los els noms, els crits de batalla, el vestuari, per tal de presentar aquesta nova escena de la història mundial amb un vestit honorat pel temps i amb un llenguatge prestat. Així s'emascarava Luter d'apòstol Pau, la revolució del 1789-1814 es vestia alternativament de república romana i d'imperi romà, i la revolució del 1848 no sabia fer res millor que parodiar ara l'herència revolucionària del 1789, ara la del 1793-1795. Similarment el novell que ha après una nova llengua sempre la retradueix a la llengua materna, però assimila l'esperit de la nova llengua i s'hi expressa lliurement tan sols quan s'hi mou sense recordar la vella i quan l'oblida.

En considerar aquesta convocatòria dels morts de la història mundial s'hi revela una diferència destacada. Camille Desmoulins, Danton, Robespierre, St-Just, Napoleon, els herois, així com els partits i les masses de l'antiga revolució francesa, realitzaven en vestits romans i amb frases romanes la tasca del moment, el desencadenament i establiment de la societat burgesa moderna. Un feia trossos els fonaments feudals i es desfeia dels caps feudals que hi havien crescut. L'altre creava a l'interior de França les condicions on s'hi podria desenvolupar la lliure competència, parcel·lar la propietat de la terra, i desencadenar la productivitat industrial de la nació, i fora de les fronteres franceses agranaria les institucions feudals de tot arreu per fornir, en la mesura de la necessitat, a la societat burgesa un ambient adientment actualitzat en el continent europeu. Una vegada establertes les noves formacions socials, desaparegueren els colossos prediluvians i amb ells també la romanitat resuscitada – els Brutus, els Gracs, els Públicoles, els

tribuns, els senadors i el propi Cèsar. La societat burgesa en la seua realitat sòbria generava els autèntics intèrprets i portant-veus en els Say, Cousin, Royer-Collard, Benjamin Constant i Guizot, els comandants reals seien rere l'escriptori i el cap de gos d'en Louis XVIII n'era el cap polític. Completament absorbits en la producció de riquesa i en la lluita amistosa de la competència ja no recordaven els espectres de l'època romana que havien vist al bressol. Però per poc heroica que siga la societat burgesa, li cal dur al món heroïsme, sacrifici, terror, guerra civil i massacres de pobles. I els seus gladiadors troben en l'austera herència clàssica de la república romana els ideals i les formes artístiques, els autoenganys, que necessiten per amagar-se el contingut limitadament burgès de les lluites i mantindre la passió en l'alt pla de la gran tragèdia històrica. En un altre estadi de desenvolupament, un segle anterior, Cromwell i el poble anglès havia manllevat de l'Antic Testament el llenguatge, les emocions i les il·lusions per la llur revolució burgesa. Quan l'objectiu real s'assolí, quan la transformació burgesa de la societat anglesa s'havia completat, Locke substituï Habacuc.

La resurrecció d'aquestes revolucions servia per tant per glorificar les noves lluites, no per parodiar-ne les antigues, per engrandir la tasca present en la imaginació, no per allunyar-se'n de la solució real, per trobar una vegada més l'esperit de la revolució, no per fer-ne cavalcar de nou l'espectre.

Del 1848 al 1851 de l'antiga revolució tan sols en circulà l'espectre, de Marrast, el républicain en gants jaunes, que es vestia de l'antic Bailly, fins a l'aventurer que amaga els trets trivials i repulsius rera la màscara mortuòria de ferro de Napoléon. Un poble sencer, que es pensava que havia adquirit una velocitat accelerada mitjançant la revolució, es trobava sobtadament de nou en una època extingida, i per eliminar qualsevol dubte de la caiguda, les antigues dates sorgien de nou, l'antiga cronologia, els antics noms, els antics edictes, que des de feia temps havien esdevingut un tema d'antiquaris acadèmics, i dels antics estudiosos de la llei que havia semblat morta de feia temps. La nació apareixia com l'anglès boig de Bedlam, que es pensa que viu en l'època dels antics faraons i es plany diàriament de la dura feina que ha de fer en les mines d'or d'Etiòpia, emparedat en aquesta presó subterrània, amb una fràgil llum que du al front, i amb el capataç darrera amb un llarg fuets, i a l'eixida un grapat de confosos presoners de guerra bàrbars que no s'entenen entre elles, ja que no parlen cap llengua comuna. «I tot això» – es lamenta el boig anglès – «és el que s'espera de mi, un britó nascut lliure, per tal de fer or per l'antic faraó». «Per tal de pagar els deutes de la família Bonaparte» – es lamenta la nació francesa. L'anglès, en la mesura que no hi tocava, no es podia lliura de la idea fixa de fer or. Els francesos, en la mesura que feien una revolució, no es podien lliurar de la memòria napoleònica, quan l'elecció del 10 de desembre hi tingué lloc. Ansiaven retornar dels perills de la revolució a les fuetades egípcies, i el 2 de desembre del 1851 hi hagué la resposta. No tan sols tenen ara la caricatura de l'antic Napoléon, sinó que tenen l'antic

Napoléon tal com s'hauria caricaturitzat ell mateix si hagués hagut d'aparèixer a mitjans del segle XIX.

La revolució social del segle XIX no pot prendre la poesia del passat sinó del futur. No pot començar si abans no s'ha lliurat de tota la superstició sobre el passat. Les revolucions anteriors requerien uns records de la història mundial per tal de fer passar el contingut propi. La revolució del segle XIX ha de deixar que els morts soterrin els morts per tal d'arribar al seu propi contingut. Llavors la frase anava més enllà del contingut, ara el contingut va més enllà de la frase.

La revolució de febrer fou una irrupció, una presa de l'antiga societat, i el poble proclamà aquest colp de mà inesperat com un fet de la història mundial, que obria la nova època. El 2 de desembre la revolució de febrer es escamotejada amb una volta de jugador brut, i el que sembla enderrocat no és ja la monarquia sinó les concessions liberals que se li havien arrencat durant lluites seculars. Per comptes de la pròpia societat que conquereix un nou contingut, apareix tan sols l'estat sota una forma més antiga, a un domini vergonyosament simple basat en el sabre i la caputxa. Així es responia al coup de main del febrer del 1848 amb el coup de tête del desembre del 1851. Així guanyat, així perdut. L'interval no passava sense profit. La societat burgesa durant els anys 1848-1851, per un mètode revolucionari abreviat, es lliurà als estudis i experiments que en un curs de desenvolupament regular, de llibre de text per dir-ho així, haurien precedit la revolució de febrer, si aquesta no hagués estat més que un moviment superficial. La societat sembla ara haver-se retirar al punt de partida; en realitat ha creat per primera vegada el punt revolucionari de partida, la situació, les relacions, les condicions sota les quals únicament es fa seriosa la revolució moderna.

Les revolucions burgeses, com les del segle XVIII, tronen ràpidament d'èxit en èxit, els efectes dramàtics se superen, els humans i les coses semblen fets de brillants de foc, l'extasi és l'esperit del moment; però són de vida breu, aviat han assolit el punt àlgid, i una llarga crapulència pren la societat abans d'aprendre a assimilar els resultats del període de tempesta i brogit sòbriament. Les revolucions proletàries, com les del segle XIX, es critiquen constantment, s'interrompen en el propi curs, arriben a un objectiu aparent, per arrencar de nou, fan befa amb una profunditat cruel de les mesures a mitges, de les febleses i de les torpors dels primers intents, semblen enderrocar els oponents tan sols perquè els darrers treguen noves forces de la terra i s'alcen contra ells de nou més gegantins que mai, recula constantment davant la immensitat dels propis objectius fins que es crea una situació que fa impossible qualsevol retorçes, i les pròpies condicions criden:

Hic Rhodus, hic salta!

Ací la rosa, ací salta!

Qualsevol observador honest, fins i tot si no ha seguit pas a pas el curs del desenvolupament francès, ha d'haver presentit la imminència d'una desgràcia inoïda per la revolució. N'hi havia prou amb sentir els crits cofois de victòria amb els quals se felicitaven els demòcrates sobre les conseqüències esperadament favorables del segon de maig del 1852. El segon de maig del 1852 els hi havia esdevingut una idea fixa en els caps, un dogma com el dia de la reaparició de Crist i l'inici del Regne Milenari en els caps dels quiliastes. La feblesa s'havia refugiat de nou en la fe en els miracles, creia derrotat l'enemic quan tan sols l'havia conjurat en la imaginació, i perdé tota la comprensió del present en una glorificació inactiva del futur que els esperava i els fets que tenien en ment però que no volien dur a terme encara. Els herois, que volen refutar una incapacitat demostrada en oferir-se simpatia entre ells i en aplegar-se en una multitud, havien quedat lligats, després de recollir per endavant les corones de llorer, s'ocuparen en col·locar la república en el mercat de valor in partibus, i organitzaren pertinentment el funcionariat amb tota la calma pròpia de la llur disposició. El 2 de desembre els hi caigué com un llamp en mig del cel clar, i el poble que en èpoques de petitat depressió deixava que els grans rendistes ofegassen les llurs pors internes, potser els va convèncer que ja han passat el temps que el brogit de les oques podia salvar el Capitoli.

La constitució, l'Assemblea Nacional, els partits dinàstics, els republicans blaus i vermells, els herois d'Àfrica, els trons dels tribuns, els fulls esclaridors de la premsa diària, la literatura sencera, els noms polítics i els renoms intel·lectuals, la llei burgesa i el dret penal, la libèrté, egalité, fraternité i el segon de maig del 1852 – tot s'esvaí com una fantasmagoria davant la fórmula màgica d'un home a qui ni tan sols els enemics farien un bruixot. El sufragi universal sembla haver sobreviscut tan sols per un instant, de forma que per pròpia mà faça testament als ulls del món i declare en nom del poble: «Tot allò que existeix mereix desaparèixer».

No n'hi ha prou amb dir, com fan els francesos, que agafaren la nació desprevinguda. Ni a una nació ni a una dona se li perdona l'hora impensada en la qual el primer bon aventurer les pugua forçar. Aquesta frase no resol igualment l'entrellat, sinó que tan sols el formula diferent. Resta aclarir com una nació de 36 milions la poden agafar desprevinguda i sense resistència fins a dur-la a la captivitat tres cavallers industrials.

Recapitulam amb una visió general les fases per les quals passà la revolució francesa del 24 de febrer del 1848 fins al desembre del 1851.

Són inconfusible tres períodes principals: el període de febrer; del 4 de maig del 1848 fins al 28 de maig del 1849: Període de constitució de la república o de l'Assemblea Nacional Constituent; del 28 de maig del 1849 al 2 de desembre del 1851: Període de la república constitucional o de l'Assemblea Nacional legislativa.

Three main periods are unmistakable: the February period; the period of the constitution of the republic or the Constituent National Assembly - May 1848 to May 28 1849; and the period of the constitutional republic or the Legislative National Assembly — May 28 1849 to December 2 1851.

El primer període del 24 de febrer o de l'enderrocament de Louis-Philippe fins el 4 de maig, la inauguració de l'assemblea constituent, el període de febrer pròpiament dit, que es pot titllar de pròleg de la revolució. Aquest caràcter s'expressà així oficialment quan el govern provisional es declarà a si mateix provisor, i com el govern tota la resta d'aquest període, s'esmentava, dissenyava o anunciava com a únicament provisor. Ningú ni res no assumia cap reivindicació de dret d'existència o d'acció real. Tots els elements que havien preparat o determinat la revolució, l'oposició dinàstica, la burgesia republicana, la petita burgesia democràtico-republicana, el treball socialdemòcrata, trobaven provisòriament lloc en el *govern* de febrer.

No podia ésser altrament. Els dies de febrer cercaven originalment una reforma electoral amb la qual el cercle de privilegiats polítics entre les classes propietàries fos ampliat i que el domini exclusiu de l'aristocràcia financera fos enderrocat. Quan, però, arribà el conflicte real, el poble aixecà barricades, la Guàrdia Nacional es mantingué passiva, l'exèrcit no oferir cap resistència ferma i la monarquia fugí, i la república aparegué tota sola. Cada partit seguia la pròpia via. El proletariat, amb les armes a la mà, hi estampà el seu segell i la proclamà república social. S'indicava així el contingut general de la revolució moderna, en contradicció particularíssima amb tot allò que, amb el material disponible, amb el nivell educatiu assolit per la massa, i sota les circumstàncies i relacions presents, es podia dur a terme immediatament. D'altra banda les reivindicacions de tots els elements restants que havien col·laborat en la revolució de febrer, eren reconegudes en la part del lleó que obtingueren del govern. En cap període trobam per tant una barreja tan confusa de frases d'alta volada i d'incertes i torpors pràctiques, de lluita més entusiasta per la renovació i de domini més arrelat de l'antiga rutina, de l'harmonia més aparent entre tota la societat i l'antagonisme més bestial dels seus elements. Mentre el proletariat de París encara confiava en les grans perspectives que se li havien ofert, i entrava en les discussions més serioses dels problemes socials, els antics poders de la societat s'havien agrupat, reunit, reflexionat i trobat un suport inesperat en la massa de la nació, en els pagesos i els petit-burgesos, que tot d'una havien irromput en l'escenari polític després de la caiguda de les barreres de la monarquia de juliol.

El segon període del 4 de maig del 1848 fins a finals de maig del 1849 és el període de la constitució, de la fundació de la república burgesa. Immediatament després dels dies de febrer no tan sols l'oposició dinàstica s'havia vist depassada pels republicans, i els republicans pels socialistes, sinó tot França per París. L'Assemblea Nacional, reunida el 4 de maig del 1848,

havia sorgit d'una elecció nacional, i representava la nació. Era una viva protesta contra la pretensió dels dies de febrer i havia de reduir els resultats de revolució a una escala burgesa. Debades el proletariat parisi, que aviat copsà el caràcter d'aquesta assemblea nacional, provà d'anular-ne l'existència per la força, de dissoldre-la, de desintegrar-la de nou en les parts constituents, en la forma orgànica de la qual el proletariat era amenaçat per l'espirit reaccionari de la nació. El 15 de maig, com se sap, no tingué cap altre resultat que la retirada de Blanqui i companys, és a dir els dirigents reals del partit proletari, de l'escenari pública per tota la durada del cicle que consideram.

A la monarquia burgesa de Louis-Philippe tan sols la podia seguir la república burgesa, és a dir que mentre sota el nom del rei una part restringida de la burgesia hi dominava, ara sota el nom del poble hi dominava la totalitat de la burgesia. Les demandes del proletariat parisi són absurds utòpics, als quals cal posar fi. A aquesta declaració de l'assemblea nacional constituent el proletariat parisi hi responia amb la insurrecció de juny, l'esdeveniment més colossal en la història de la guerra civil europea. La república burgesa hi vencé. Al seu costat hi havia l'aristocràcia financera, la burgesia industrial, les capes mitjanes, el petit burgès, l'exèrcit, el lumpenproletariat organitzat com a guàrdia mòbil, els capacitats intel·lectuals, els capellans i la població rural. Al costat del proletariat parisi no hi havia ningú més que ell. Més de 3.000 insurgents foren massacrats després de la victòria, 15.000 foren deportats sense judici. Amb aquesta derrota el proletariat entra en el rerefons de l'escenari revolucionari. Prova de pressionar cap endavant en cada nova ocasió, tan bon punt que el moviment sembla fer un nou inici, però amb una despesa de forces sempre inferior i amb un resultat sempre més feble. Tan bon punt un dels estrats socials que hi ha damunt seu esdevé un ferment revolucionari, hi entra en aliança i en comparteix totes les derrotes que els diferents partits pateixen successivament. Però aquests colps consecutius es fan més febles com més gran és la superfície de la societat que se les reparteix. Els seus dirigents més importants en l'assemblea i en la premsa cauen un rere l'altre ofrenats als tribunals, i figures progressivament més equívokes hi apareixen al capdavant. En part s'hi llença a experiments doctrinaris, bancs d'intercanvi i associacions obreres, i per tant a un moviment on renuncia a revolucionar l'antic món mitjançant els seus enormes mitjans, i cerca més aviat d'assolir la salvació a esquenes de la societat, d'una manera provada, dins les seues limitades condicions d'existència, i per tant això li du necessàriament a la perdició. Sembla incapaç de descobrir de nou la pròpia grandesa revolucionària o d'aconseguir noves energies dels lligams establerts de nou, fins que totes les classes, contra les quals lluità el juny, s'hi prostren davant d'ell. Però si més no cau amb els honors de la gran lluita de la història universal; no tan sols França, sinó tot Europa tremolà davant el sisme de juny, mentre que les derrotes posteriors de les classes superiors es compren tan barates que requereixen una exageració descarada per part del partit

victoriós perquè puguen passar com a esdeveniments, i es fan més vergonyoses com més allunyat és el partit derrotat del proletari.

La derrota dels insurgents del juny certament ha treballat el terreny on es podia fundar i aixecar la república burgesa; però ha demostrat igualment que a Europa s'hi tracta d'altres qüestions que la de «república o monarquia». Ha posat de manifest que *la república burgesa* hi suposa el despotisme il·limitat d'una classe damunt de les altres. Ha mostrat que els països de civilització angida, amb una estructura de classes desenvolupada, amb condicions modernes de producció i amb una consciència intel·lectual on totes les idees tradicionals s'han dissolt pel treball de segles, la república n'és tan sols la forma política de la revolució de la societat burgesa i no la forma vital de conservació, com ara en els Estats Units de Nord-amèrica, on si bé ja hi ha classes, encara no s'han fixat, sinó que es troben en un flux continu i les parts s'hi canvien entre elles, on els mitjans moderns de producció, per comptes de coincidir amb una superpoblació estagnant, més aviat hi compensen la relativa manca de caps i mans, i on finalment el moviment febril i juvenil de la producció material, que ha de fer un món nou, no té ni temps ni ocasió per abolir l'antic món dels esperits.

Totes les classes i partits s'havien unit els dies de juny en el partit de l'ordre contra la classe proletària com a partit de l'anarquia, del socialisme, del comunisme. Havien «salvat» la societat dels «*enemics de la societat*». Havien llençat les consignes de l'antiga societat, «*propietat, família, religió, ordre*» com a mots d'ordre del seu exèrcit i havien proclamat als croats contrarevolucionaris: «Sota aquest signe vencereu!». Des d'aquest instant, tan bon punt un dels nombrosos partits que s'aplegà sota aquest signe contra els insurgents de juny cercar de controlar el camp de batalla revolucionari pel propi interès de classe, s'hi llença sota el crit: «Propietat, família, religió, ordre». La societat se salva tan sovint com s'estreta el cercle dels dirigents, com més exclusiu és l'interès que es manté contra un de més ampli. Qualsevol demanda de la més simple reforma financera burgesa, del liberalisme més ordinari, de la republicanitat més formal, de la democràcia més superficial, es titllat simultàniament d'«atemptat a la societat». I finalment els propis alts sacerdots de «la religió i l'ordre» són foragitats a puntades de peu dels trípodcs pítics, trets del llit en la nit i la boira, pujats a vagons cel·lulars, encarcerats o enviats a l'exili, el temple n'és aterrat, les boques en són segellades, les plomes trencades, les lleis estripades, en nom de la religió, de la propietat, de la família, de l'ordre. Els burgesos fanàtics de l'ordre són abatuts als balcons per grups de soldats beguts, les llars són violades i bombardejades per diversió – en nom de la propietat, de la família, de la religió i de l'ordre. Les escupinades de la societat burgesa constitueixen finalment la falange sagrada de l'ordre, i l'heroi Krapülinski s'instal·la en les Tulleries com un «redemptor de la societat».

II

Recordam de nou els trets del desenvolupament.

La història de l'assemblea nacional constituent d'ençà dels dies de juny és la història del domini i la dissolució de la fracció burgesa republicana, d'aquella fracció que hom coneix sota els noms de republicans tricolors, de republicans purs, de republicans polítics, de republicans formalistes, etc.

Sota la monarquia burgesa de Louis-Philippe es constituí l'*oposició* republicana *oficial* i per tant una part integrant reconeguda del món polític de llavors. Tenia representació a la cambra, i un cercle d'influència important en la premsa. L'òrgan parisi, el National, es reconeixia a la seua manera com tant respectable com el Journal des Débats. Aquesta posició en la monarquia constitucional es corresponia al seu caràcter. No era cap fracció de la burgesia unida per grans interessos comuns i demarcada per unes condicions pròpies de producció. Era una colla de burgesos de sentiment republicà, escriptors, advocats, oficials i funcionaris, la influència dels quals es devia a l'antipatia personal del país envers Louis-Philippe, als records de l'antiga república, a la fe republicana d'un nombre d'entusiastes, i per damunt de tot, però, al nacionalisme francès, l'odi del qual vers el Tractat de Viena i vers l'aliança amb Anglaterra el mantenien viu. Una gran part dels seguidors que el National havia tingut sota Louis-Philippe ho eren per aquest imperialisme amagat, que podria confrontar-lo en conseqüència, més tard, sota la república, com a competidor mortal en la persona de Louis Bonaparte. Combatia l'aristocràcia financera, com feia tota la resta de l'oposició burgesa. La polèmica contra el pressupost, que a França s'unia estretament a la lluita contra l'aristocràcia financera, li procurà una popularitat barata i un material inesgotable per leading article puritans que no desaprofitaria. La burgesia industrial li era agraïda per aquesta defensa servil del sistema proteccionista francès, que acceptava, però, més per raons naciolas que no d'economia nacional, i la burgesia en general li ho era per la denúncia esforçada del comunisme i del socialisme. Per la resta el partit del National era purament republicà, és a dir demanava una forma republicana del domini burgès per comptes d'una de monàrquica i la part del lleó d'aquest domini. Quant a les condicions d'aquesta transformació no les tenia gens clares. Era d'una claredat meridiana, per contra, que es reconeixia públicament en els banquets reformistes de la darrera època de Louis-Philippe, la seua impopularitat entre la petita burgesia democràtica i especialment entre el proletariat revolucionari. Aquests republicans purs, com hi correspon amb els republicans purs, eren a punt d'acontentar-s'hi inicialment amb una regència

de la duquessa d'Orléans quan esclatà la revolució de febrer i assignà als seus representants més coneguts un lloc en el govern provisional. Naturalment gaudien inicialment de la confiança de la burgesia i d'una majoria en l'assemblea constituent. Els elements *socialistes* del govern provisional foren exclosos de la comissió executiva que formà l'assemblea nacional en constituir-se, i el partit del National emprà l'esclat de la insurrecció de juny per destituir també la comissió executiva i per tant desfer-se'n dels rivals més propers, els republicans petit-burgesos o demòcrates (Ledru-Rollin, etc.). Cavaignac, el general del partit burgès-republicà, que comandà la matança de juny, prengué el lloc de la comissió executiva amb una mena de poder dictatorial. Marrast, antic redactor en cap del National, esdevingué el president perpetu de l'Assemblea nacional constituent, i els ministeris, igual com la resta de llocs d'importància, correspongueren als republicans purs.

La fracció burgesa republicana, que s'havia considerat des de feia temps l'hereva legítima de la monarquia de juliol, trobà així colmats els ideals, però arribava al poder, no com havia somniat sota Louis-Philippe, a través d'una revolta liberal de la burgesia contra el tro, sinó a través d'un aixecament catàrtic del proletariat contra el capital. Ço que havia concebut com l'esdeveniment més revolucionari, es tornà en realitat com el més contrarevolucionari. El fruit li caigué a les mans, però li caigué de l'arbre del coneixement, i no de l'arbre de la vida.

El *domini exclusiu dels republicans burgesos* durà tan sols del 24 de juny fins al 10 de desembre del 1848. Es resumeix en la *redacció d'una constitució republicana* i en l'estat de setge de París.

La nova constitució era en el fons tan sols l'edició republicana de la carta constitucional del 1830. El restringit vot censitari de la monarquia de juliol, que exclouïa fins i tot una gran part de la burgesia del domini polític, era incompatible amb l'existència de la república burgesa. La revolució de febrer havia proclamat en el lloc d'aquest cens el dret universal al sufragi directe. Els republicans burgesos no podien desoir aquest esdeveniment. Van haver de limitar-se a afegir la provisió restrictiva d'un domiciliació de sis mesos en la circumscripció electoral. L'antiga organització de l'administració, del sistema municipal, dels tribunals, de l'exèrcit, etc., restava intocada, o allà on la constitució els alterava, el canvi consistia en el registre de continguts, i no en el contingut, en el nom, i no en la cosa.

La inevitable enunciació general de les llibertats del 1848, la llibertat personal, les llibertats de premsa, d'expressió, d'associació, de reunió, d'ensenyament i de religió, etc. rebé un uniforme constitucional que les feia invulnerables. Cadascuna d'aquestes llibertats es proclama explícitament com el dret incondicional del ciutadà francès, però sempre amb la constant nota al marge que és ilimitada en la mesura que no la limiten els «drets iguals dels altres i la seguretat pública» o les «lleis» que cerquen d'harmonitzar les

llibertats individuals entre elles i amb la seguretat pública. Per exemple: «Els ciutadans tenen el dret d'associar-s'hi, de reunir-s'hi pacíficament i desarmada, de expressar-s'hi a través de peticions i opinions en la premsa o per altres mitjans. L'ús d'aquests drets no té cap altra limitació que els drets iguals dels altres i la seguretat pública». (Cap.II de la constitució francesa, § 8.) – «La instrucció és lliure. La llibertat d'instrucció es gaudirà sota les condicions fixades per la llei i sota la supervisió de l'estat». (A.a.O., § 9.) – «La llar de cada ciutadà és inviolable tret de les formes previstes per la llei». (Cap. II, § 3.) Etc. etc. – La constitució es refereix per tant constantment a futures lleis orgàniques, que duran a la pràctica aquestes notes al marge el regularan l'exercici d'aquestes llibertats ilimitades d'una manera que ni toparan entre elles ni tampoc amb la seguretat pública. I finalment aquestes lleis orgàniques foren dutes a la vida pels amics de l'ordre i totes aquestes llibertats res regularen de forma que la burgesia en gaudeix sense cap restricció per part dels drets iguals de les altres classes. Allà on prohibeix completament aquestes llibertats «als altres» o en permet el gaudiment únicament sota condicions que no són més paranys policials, ho fa tan sols en interès de la «*seguretat pública*», és a dir de la seguretat de la burgesia, com prescriu la constitució. Totes dues bandes apel·len com a conseqüència d'això amb tot el dret a la constitució, tant els amics de l'ordre, que anul·laren aquestes llibertats, com els demòcrates que les reivindicaven. Cada paràgraf de la constitució conté la pròpia antítesi, la pròpia casa alta i baixa, és a dir la llibertat en la frase general, i la privació de llibertat en la nota al marge. En la mesura que el nom de la llibertat es respecte i únicament es limite l'exercici real, d'una manera legal, la presència constitucional de la llibertat resta intacte, inviolada, per molts cops mortals que rebe en la presència *comuna*.

Aquesta constitució que d'una manera tan assenyada es feia inviolable era vulnerable com Aquil·les en un punt, no en el taló, sinó en el cap, o més aviat en els dos caps: l'*assemblea legislativa* d'una banda, el *president* de l'altra. Si hom fa una ullada a la constitució hi trobarà que tan sols els paràgrafs on es defineix la relació del president amb l'assemblea legislativa, són absoluts, positius, sense contradicció ni manipulació possibles. Ací es tractava d'una qüestió de seguretat pels republicans burgesos. Els articles 45-70 de la constitució es redacten de forma que l'assemblea nacional pot destituir el president constitucionalment, mentre que el president tan sols pot bandejar l'assemblea nacional inconstitucionalment, tan sols si bandeja la mateixa constitució. Exigeix per tant la pròpia anul·lació forçosa. No tan sols santifica la divisió de poders, com la Carta del 1830, sinó que l'amplia fins a una contradicció insuportable. La *funció dels poders constitucionals*, com Guizot designà el joc parlamentari entre els poders legislatiu i executiu, es continuava a jugar en la constitució del 1848 va banque. D'una banda hi ha 750 representants del poble elegit per sufragi universal i reelegibles, que formen una assemblea nacional incontrol·lable, indissoluble i indivisible, una

assemblea nacional que gaudeix d'omnipotència legislativa, que decideix en darrera instància sobre la guerra, la pau i els tractats comercials, que posseeix tota sola el dret d'amnistia i que per lka permanent controla la part davantera de l'escenari. D'altra banda el president, amb tots els atributs del poder reial, amb autoritat per designar i destituir els ministres amb independència de l'assemblea nacional, amb tots els mitjans del poder executiu a les mans, en control de tots els càrrecs i per tant en disposició a França de l'existència de, si més no, 1 milió i mig de persones, ja que en depenen dels 500.000 funcionaris i oficials de tota graduació. Té totes les forces armades al darrera. Gaudeix del privilegi de perdonar criminals individuals, de suspendre guàrdies nacionals, de destituir, amb la participació del Consell d'Estat, els consells generals, cantonals i municipals elegits pels propis ciutadans. Se li reserva la iniciativa i la direcció en tots els tractats amb l'exterior. Mentre que l'assemblea es reuneix constament i s'exposa a les crítiques públiques diàries, du una vida reclosa en els Camps Elisis, i que amb l'article 45 de la constitució al davant el cor li crida diàriament: «Frère, il faut mourir!». El poder se li exhaureix el segon diumenge del preciós mes de maig del quart any de l'elecció! Llavors la glòria arriba a la fi, la peça ja no es representa una segona vegada, i si teniu deutes, vigilau de pagar-los dels 600.000 francs atorgats per la constitució, si és que no preferiu anar a Clichy el segon diumenge del preciós mes de maig! – Quan la constitució assigna el poder fàctic al president, cerca d'assegurar el poder moral a l'assemblea nacional. A banda del fet que és impossible de crear un poder moral amb paràgrafs legals, la constitució s'anul·la de nou una vegada més en fer que el president l'elegesquen tots els francesos per sufragi directe. Mentre que els vots de França es divideixen en 750 membres de l'assemblea nacional, es concentren contràriament en aquest cas en un individu. Mentre que cada representant individual del poble tan sols representa tal o tal partit, tal o tal cap de pont, o tan sols la necessitat d'elegir un entre els set-cents cinquanta sense examinar gairebé de prop ni la causa ni l'home, ell és l'elegit de la nació i l'acte de la seua elecció és el triomf que el poble sobirà s'hi juga cada quatre anys. L'assemblea nacional s'hi troba en una relació metafísica, però el president electe té una relació personal amb la nació. L'assemblea nacional apareix en els seus representants nacional com els aspectes múltiples de l'esperit nacional, però el president l'encarna. Posseeix una mena de dret diví, per gràcia del poble.

Tetis, la dea marina, havia profesitzat a Aquil·les que moriria en la flor de la joventut. La constitució que té un punt feble, com Aquil·les, té també un presentiment, com Aquil·les, que haurà d'encarar una mort prematura. En tenien prou els republicans purs constituents en apartar els ulls dels cels de la llur república ideal i posar-los en el món profà, per reconèixer com l'arrogància dels reialistes, dels bonapartistes, dels demòcrates, dels comunistes i el llur propi descrèdit augmentaven diàriament, en la mateixa

mesura que s'apropaven a la culminació de la llur gran obra d'art legislativa, sense que Tetis en aquest sentit hagués d'eixir del mar per comunicar-los el secret. Cercaren enganyar el destí tot aferrant-se a la constitució, que d'acord amb l'article 111, requeria per a qualsevol *revisió del redactat* el suport de si més no tres quartes parts dels vots, emesos en tres debats successius, amb tot un mes entre cadascun d'ells, i amb la provisió que no pas menys de 500 membres de l'Assemblea hi havien de votar. Amb això feien tan sols un intent impotent de continuar a exercir el poden com a minoria parlamentària, cosa que ja tenien en ment profèticament, un poder que llavors, quan dirigien una majoria parlamentària i tenien tots els mitjans del poder governamental, se'ls hi escapava de en dia de les febles mans.

Finalment la constitució es confiava ella mateixa, en un paràgraf melodramàtic, a «la vigilància i el patriotisme de tot el poble francès i de cada francès individuals», després que s'hagués confiat prèviament en un altre paràgraf al «vigilant» i «patriòtic» fins a la tendresa Alt Tribunal, l'«haute cour» inventat per aital objectiu.

Aquesta era la constitució del 1848, que el 2 de desembre del 1851 no fou enderrocada per cap cap, sinó que més aviat va caure per una barretada; certament, era el tricorni del barret napoleònic.

Mentre els republicans burgesos en l'assemblea s'esforçaven en dissenyar aquesta constitució, en discutir-la i en votar-la, Cavaignac fora de l'assemblea mantenia l'estadi de setge de París. L'estadi de setge de París era l'alcavota de la Constituent en els esforços de creació republicana. Si la constitució més tard fou foragitada del món amb baionetes, cal no oblidar que fou igualment amb baionetes, que apuntaven al poble, que la van haver de protegir en el ventre matern i amb baionetes la van dur a aquest món. Els pares precursors dels «honestes republicans» havien enviat el llur símbol, la tricolor, de ronda per Europa. Per la pròpia banda també ells feren una invenció, que troba camí per tot el continent, però que retornà a França amb un amor renovat fins que ara s'ha naturalitzat en la meitat dels seus departaments, l'estat de setge. Una invenció esplèndida, emprada periòdicament en cada següent crisi del curs de la revolució francesa. A més de la caserna i el bivac, que hom periòdicament llença per damunt del cap de la societat francesa, per oprimir-li el cervell i calmar-la; del sabre i el mosquet, que periòdicament jutgen i administren, custodien i censuren, fan de policies i de serens; bigoti i uniforme, que hom periòdicament saluda com la més elevada saviesa de la societat i com a rectors de la societat – però no havien la caserna i el bivac, el sabre i el mosquet, el bigoti i l'uniforme, de fer-se finalment la idea que havien la societat d'una vegada per sempre i proclamar el propi règim com la societat burgesa més alta i més alliberadora, sense la preocupació de governar-se ella mateixa? La caserna i el bivac, el sabre i el mosquet, el bigoti i l'uniforme havien arribat a aquesta idea i cada vegada esperaven un millor pagament per tan alt servei,

mentre que del simple periòdic estat de setge i dels rescats transitoris de la societat amb l'atac de tal o tal fracció burgesa, ben poc en treien de substàncies llevat d'uns quants morts i ferits i unes quantes amistats burgeses. No havien els militars de jugar a la fi també amb l'estat de setge en interès i profit propis, i alhora assetjar les butxaques burgeses? Hom no hauria d'oblidar, cal assenyalar de passada, que el *coronel Bernhard*, el mateix president de la comissió militar que sota Cavaignac havia deportat sense judici 15.000 insurgents, era en aquest moment de nou el cap de les comissions militars actives a París.

Si els honests republicans purs crearen la bressola on els pretorians del 2 de desembre del 1851 havien de créixer, cal lloar-los d'altra banda pel fet que, per comptes d'exagerar el sentiment nacional com sota Louis-Philippe, ara, quan gaudien del poder nacional, s'arrossegaven davant l'exterior, i per comptes de fer lliure Itàlia, deixaven que la reconquerissen austríacs i napolitans. L'elecció de Louis Bonapartes com a president el 10 de desembre del 1848 posà fi a la dictadura de Cavaignac i a la Constituent.

En l'article 44 de la constitució s'hi diu: «El president de la república francesa no haver perdut mai la qualitat de ciutadà francès». El primer president de la república francesa, L.-N. Bonaparte no tan sols havia perdut la qualitat de ciutadà francès, no havia estat tan sols policia especial anglès, sinó fins i tot s'havia naturalitzat suís.

He desenvolupat en un altre lloc la importància de l'elecció del 10 de desembre. No hi retornaré de nou. N'hi ha prou a assenyalar que fou una reacció dels pagesos, que havien hagut de pagar els costos de la revolució de febrer, contra la resta de les classes de la nació, una reacció del camp contra la ciutat. Trobà una gran aprovació en l'exèrcit, que els republicans del National no havien fornit ni glòria ni cap augment de paga, entre la gran burgesia, que saludava Bonaparte com un pont a la monarquia, entre els proletaris i els petit-burgesos, que el rebien com un càstic per Cavaignac. Tindrè oportunitat després per entrar més detingudament en les relacions dels pagesos amb la revolució francesa.

L'època del 20 de desembre del 1848 fins a la dissolució de la constituent el maig del 1849 inclou la història de la caiguda dels republicans burgesos. Després d'haver fundat una república per la burgesia, haver fet fora del terreny el proletariat revolucionari i reduït la petita burgesia democràtic al silenci, foren abandonats per la massa de la burgesia, que amb dret veia aquesta república com a *propietat seua*. Aquesta massa burgesa era, però, reialista. Una part d'ella, els grans terratinents, havien dominat sota la restauració i eren per tant legitimistes. L'altra, l'aristocràcia financera i els grans industrials, havien dominat sota la monarquia de juliol i eren per tant orleanistes. Els grans càrrecs de l'exèrcit, de la universitat, de l'església, de la tribuna, de l'acadèmia i de la premsa es dividien entre els dos bàndols,

per bé que en proporcions diferents. Ací, en la república burgesa, que no duia ni el nom de Bourbon ni tampoc el d'Orléans, sinó el nom del capital, hi havien trobat la forma d'estat, on podien dominar plegades. Ja la insurrecció de juny els havia unit en el «Partit d'Ordre». Ara calia en primer lloc bandejar la colla dels republicans burgesos, que encara ocupaven els escons de l'assemblea nacional. Igual de brutal com havien sigut aquests republicans purs contra el poble en l'abús de la força física, amb la mateixa covardia, duplicitat, corrupció, s'hi retiraven sense lluita, quan es tractava de mantindre el republicanisme i els drets legislatius contra el poder exectiu i els reialistes. No m'hi cal relatar la història vergonyosa de la dissolució. Desaparegueren, no caigueren. La llur història ha arribat per sempre a la fi, i tant dins com fora de l'assemblea figuraran en el període següent tan sols com a memòria, memòria que sembla guanyar vida sempre que el simple nom de la república entra de nou en el debat i tan sovint com el conflicte revolucionari amenaça d'arribar al nivell més baix. Remarc de passada que el diari que donà nom a aquest partit, el National, es convertí al socialisme en el període següent.

Abans de concloure aquest període, hem de fer encara una ullada a tots dos poders, un dels quals anorrea l'altre el 2 de desembre del 1851, mentre que d'ençà del 20 de desembre del 1848 fins a la fi de la constituent havien viscut en una relació marital. Volem dir Louis Bonaparte d'una banda i el partit dels reialistes coaligats, l'ordre, la gran burgesia de l'altra. En accedir a la presidència Bonaparte formà un ministeri del partit d'ordre, al capdavant del qual hi posà Odilon Barrot, notabene l'antic dirigent de la fracció més liberal de la burgesia parlamentària. El senyor Barrot havia aconseguit finalment el ministeri, l'espectre del qual el perseguia des del 1830, i encara més, la presidència d'aquest ministeri; però no, com imaginava sota Louis-Philippe, com a cap més avançat de l'oposició parlamentària, sinó amb la comanda de fer morir el parlament, i com a aliat dels seus antics arxienemics, els jesuïtes i els legitimistes. Es duia la núvia a casa a la fi, però tan sols després d'haver-la prostituïda. Bonaparte semblava eclipsar-lo completament. Aquest partit actuà per ell.

De la mateixa manera que el primer consell de ministres decidí l'expedició a Roma, hom acordà que s'havia d'emprendre amb el suport de l'assemblea nacional i els mitjans per aconseguir-lo es basarien en falsos pretextes. Així començaren a manipular l'assemblea nacional i a conspirar secretament amb els poders absolutistes de l'exterior contra la revolucionària república romana. Bonaparte preparava de la mateixa forma i amb les mateixes maniobres el seu colp del 2 de desembre contra el legislatiu reialista i la república constitucional. No oblidam que el mateix partit que el 20 de desembre del 1848 constituïa el ministeri de Bonaparte, el 2 de desembre del 1851 tenia la majoria en l'assemblea nacional legislativa.

La constituent havia de decidir l'agost de dissoldre's únicament després d'haver elaborat i promulgat tota una sèrie de lleis orgàniques que havien de complementar la constitució. El partit d'ordre va presentar el 6 de gener del 1849 la moció, a través del representant Râteau, havia de deixar córrer les lleis orgàniques i més aviat decidir la pròpia dissolució. No tan sols el ministeri, amb el senyor Odilon Barrot al capdavant, sinó alhora tots els membres reialistes de l'assemblea nacional afirmaren que la dissolució era necessària pel restabliment del crèdit, la consolidació de l'ordre i posar fi a la provisionalitat indeterminada i fonamentar una situació definitiva, que ara s'hi minava la productivitat del nou govern i que la mera continuació per rancúnia cansava el país. Bonaparte prengué nota de totes aquestes invectives contra el poder legislatiu, les aprengué de memòria i demostrà als reialistes parlamentaris el 2 de desembre del 1851, que les havia après d'ells. Repetí les mateixes consignes contra ells.

El ministeri Barrot i el partit d'ordre anaren més enllà. Cursaren peticions a l'assemblea nacional procedents de tot França on s'hi demanava amigablement que desaparegués. Així dirigiren les masses desorganitzades contra l'assemblea nacional, l'expressió constitucionalment organitzada del poble. Ensenyaren Bonaparte a cridar el poble contra les assemblees parlamentàries. Finalment el 29 de gener del 1849 arribava el dia que la constituent decidia la pròpia dissolució. L'assemblea nacional trobà l'edifici parlamentari ocupat militarment; Changarnier, el general del partit d'ordre, en les mans del qual hi havia el comandament unificat de la guàrdia nacional i de les tropes de línia, disposà una gran revista de tropes a París, com si fos imminent una matança, i els reialistes coalitzats declararen a la constituent que es recorreria a la força si no col·laboraven. Col·laborà i tan sols mercadejà per una perllongació de vida del tot breu. Què fou el 29 de gener si no un coup d'état del 2 de desembre del 1851, tan sols que dut a terme pels reialistes amb Bonaparte contra l'assemblea nacional francesa? Els cavallers no s'adonaren o no volgueren adonar-se que Bonaparte havia aconseguit que una part de les tropes marxàs davant ell en les Tulleries, i s'aferrà amb una avidesa a aquesta primera demostració pública del poder militar contra el poder parlamentaria que faria ombra a Calígula. Certament que ells tan sols hi veieren Changarnier.

Un motiu pel qual el partit d'ordre actuà tan particularment per retallar per la força la durada vital de la constituent eren les lleis orgàniques que completaven la constitució, com la llei de l'educació, la llei de cultes, etc. Pels realistes coaligats el més important era fer ells mateixos les lleis i no deixar que les fessen els republicans, que eren poc de fiar. Entre aquestes lleis orgàniques s'hi trobava també una llei sobre la responsabilitat del president de la república. El 1851 l'assemblea legislativa redactava aital llei quan Bonaparte anticipà aquest colp amb el colp del 2 de desembre. Què no haurien donat els realistes coaligats en la campanya parlamentària d'hivern

del 1851 per tindre una llei de responsabilitat ja consolidada, i redactada per una assemblea republicana, hostil i poc de fiar!

Després del 29 de gener del 1849 la constituent havia llençat ja la darrera armada, el ministeri Barrota i els amics de l'ordre la caçaren a mort, no deixaren de fer res per humiliar-la, i lluitaren contra les lleis d'una assemblea impotent i desesperada que perdia així la darrera resta de respecte entre el públic. Bonaparte, ocupat en la idea fixa napoleònica, era prou agosarat com per explotar públicament aquesta degradació del poder parlamentari. Per exemple, quan l'assemblea nacional aprovà el 8 de maig del 1849 un vot de censura al ministeri pel setge de Civitavecchia per Oudinot i ordenava el retorn de l'expedició romana a l'objectiu pretès, Bonaparte publicà el mateix vespre a Moniteur una lletra a Oudinot, on el felicitava pels èxits heroics i en contrast als parlamentaris pixa-tinters s'hi presentava com el protector generós de l'exèrcit. Els reialistes se somreien. El veien simplement com el llur dupe. Finalment, quan Marrast, el president de la constituent, cregué per un instant que la seguretat de l'assemblea nacional perillava i, basant-se en la constitució, requisà un coronel i el seu regiment, el coronel s'hi negà, cità la disciplina en suport seu, i adreçà Marrast a Changarnier, que hi refusà sorneguer amb la remarca que no li agraven les bayonettes intelligentes. El novembre del 1851, quan els reialistes coaligats volien iniciar la lluita decisiva amb Napoléon, cercaren de basar-s'hi en el conegut Decret de Qüestors pel principi de la requisició directe de tropes pel president de l'assemblea nacional. Un llur general, Le Flô, havia signat el decret legal. Debades Changarnier hi votà pel decret i Thiers agrai la saviesa profunda de la desapareguda constituent. El ministre de guerra St-Arnaudli respongué com Changarnier havia respost a Marrast, i – sota l'aclamació de la Muntanya!

El propi partit d'ordre, quan encara no hi era l'assemblea nacional, quan hi era tan sols encara el ministeri, havia condemnat el règim parlamentari. I plora quan el 2 de desembre del 1851 desapareix de França!

Li desitgem un bon viatge.

III

El 28 de maig del 1849 s'hi constituí l'assemblea nacional legislativa. El 2 de desembre del 1851 fou dispersada. Aquest període inclou la durada vital de la república constitucional o parlamentària.

En la primera revolució francesa al domini dels constitucionals hi segueix el domini dels girondins i al domini dels girondins el domini dels jacobins. Cadascun d'aquests partits recorre als més avançats. Tan bon punt la revolució ha anat massa enllà com per continuar a seguir-la, encara menys per anar-hi al capdavant, l'aliat més sòlid que hi havia al darrera el substitueix i l'envia a la guillotina. La revolució es mou així en línia ascendent.

Just al contrari amb la revolució del 1848. El partit proletari sembla un apèndix del democràtic-petit burgès. El traeix i l'abandona el segon el 16 d'abril, el 15 de maig i els dies de juny. El partit democràtic s'alça per la seua banda damunt els muscles dels republicans-burgesos. Els republicans-burgesos amb prou feines es creuen prou ben establerts se sacsegen els feixucs camarades i s'aferren ells mateixos als muscles del partit d'ordre. El partit d'ordre encongeix els muscles, deixa caure els republicans-burgesos i s'hi llença als muscles de les forces armades. Es creu encara ben assegut en els llurs muscles quan un bonic matí se n'adona que els muscles s'han transformat en baionetes. Cada partit deixa endarrere el qui empenyia davant i retrocedeix fins el partit que empenyia endarrere. No és cap meravella que en aquesta postura ridícula perda l'equilibri i després de trontollar irremeiablement, caiga amb curioses giragonses. La revolució es mou així en línia descendent. S'hi troba en aquest moviment retrògrad abans que la darrera barricada de febrer siga retirada i la primera autoritat revolucionari constituïda.

El període que tenim al davant inclou la barreja més diversa de contradiccions esclatants: constitucionals que conspiren obertament contra la constitució, revolucionaris que són constitucionals confessos, una assemblea nacional que vol la omnipotència i sempre resta parlamentària; una Montagne que troba la vocació en la paciència i contraresta les derrotes presents amb profecies de futures victòries; reialistes que fornien els patres conscripti de la república i que per la situació es veuen forçades adherir-se a cases reials hostils a l'exterior, i a la república, que odien, a França; un poder executiu que treu força de la feblesa, i la respectabilitat de l'odi que mereix; una república que no és res més que la infàmia combinada de dues monarquies, la de la restauració i la monarquia de juliol, amb una etiqueta imperialista – aliances, la primera clàusula de les quals és la separació, lluites que tenen com a

primera llei la manca de decisivitat, en nom de la calma l'agitació més forassenyada, en nom de la revolució la prèdica més solemne de la calma, passions sense veritat, veritats sense passió, herois sense heroïcitats, història sense fets; un desenvolupament que sembla tindre com a única força la successió del calendari, mitjançant la repetició continuada de les mateixes contraccions i relaxacions; antagonismes que periòdicament semblen forçats fins al cim tan sols per perdre'n contrast i esvair-se sense poder resoldre's; esforços pretenciosament presentats i terror filisteu al perill de la fi del món, i alhora les més petites intrigues i comèdies cortesanes representades pels salvadors del món, que en el llur *laisser-aller* ens recorden menys el dia del judici que els temps de la Fronda – el geni col·lectiu oficial de França dut fins a la nàusea per l'estupidesa hàbil d'un únic individu; la voluntat col·lectiva de la nació, que tant sovint parla de sufragi universal, com cerca una expressió adient a través dels enemics eterns dels interessos de les masses, fins que a la fi troba la voluntat pròpia d'un filibuster. Si hi ha qualsevol secció de la història pintada de gris en gris és aquesta. Els humans i els esdeveniments apareixen com a Schlemihls invertits, com a ombres que han perdut els cossos. La pròpia revolució paralitza els portadors i tan sols dota els adversaris d'una força apassionada. Quan «l'espectre vermell», contínuament conjurat i emprat pels contrarevolucionaris, apareix finalment, ho fa no amb el capell frigi de l'anarquia, sinó en l'uniforme de l'ordre, amb plomes vermelles.

Hem vist que el ministeri que Bonaparte instal·là el 20 de desembre del 1848, el dia de la seua ascensió, era un ministeri del partit d'ordre, de la coalició de legitimistes i orleanistes. Aquest ministeri Barrot-Falloux havia sobreviscut la constituent republicana, la durada vital de la qual havia retallat més o menys violentament, i es trobava al comandament. Changarnier, el general dels reialistes aliats, continuava a unir en la seua persona el comandament general de la primera divisió militar i el de la guàrdia nacional parisina. Les eleccions generals havien garantit finalment al partit d'ordre la gran majoria de l'assemblea nacional. Ací els diputats i pars de Louis-Philippe trobaren una santa host de legitimistes, pels quals nombroses paperetes electorials de la nació s'havien transformat en cartes de presentació a l'escenari polític. Els representants populars dels bonapartistes eren massa escassos per poder formar un partit parlamentari independent. Apareixien tan sols com a *mauvaise queue* del partit d'ordre. Així el partit d'ordre era en possessió del poder executiu, de l'exèrcit i del cos legislatiu, en breu del poder general de l'estat, i s'havia enfortit moralment amb les eleccions generals, que feien aparèixer el llur domini com la voluntat del poble, i amb el triomf simultani de la contrarevolució en tot el continent.

Mai un partit havia obert la campanya amb mitjans més grans i sota auspicis més favorables.

Els naufragats republicans purs s'hi trobaren que s'havien fos en l'assemblea nacional legislativa en una colla d'uns 50 homes, al capdavant dels quals hi havia els generals africans Cavaignac, Lamoricière i Bedeau. El gran partit opositor, però, el constituïa la Montagne. El partit *socialdemòcrata* s'havia donat aquest nom de font parlamentari. Dirigia més de 200 dels 750 vots de l'assemblea nacional i era per tant si més no tan poderós com qualsevol de les tres fraccions del partit d'ordre. La minoria relativa envers el total de la coalició reialista semblava compensada per circumstàncies particulars. No tan sols havia mostrat en les eleccions departamentals que havia aconseguit una important influència entre la població rural. Comptava dins seu amb gairebé tots els diputats de París, l'exèrcit havia fet un acte de fe democràtica amb l'elecció de tres oficials no-comissionats, i el cap de la Montagne, Ledru-Rollin, s'aixecava, a diferència de tots els representants del partit d'ordre, damunt el suport de cinc departaments, que li havien atorgat els vots conjuntament. La Montagne apareixia per tant el 28 de maig del 1849, en les col·lisions inevitables entre els reialistes i entre el conjunt del partit d'ordre i Bonaparte, amb tots els elements d'èxit a favor seu. Catorze dies després ho havia perdut tot, inclòs l'honor.

Abans de continuar la història parlamentària, calen unes puntualitzacions per evitar equívocs comuns sobre el caràcter general de l'època que tenim al davant. Vist a la manera democràtica, el període de l'assemblea nacional legislativa coincideix amb el període de l'assemblea constituent en una mateixa qüestió, la lluita entre republicans i reialistes. El propi moviment, però, es resum en *una* consigna: «reacció», la nit on tots els gats són grisos, i que els permet d'aplegar-se en els llocs comuns nocturns. I certament, a primera ullada el partit d'ordre apareix com un laberint de diferents fraccions realistes, que no tan sols intriguen entre elles, cadascuna a la recerca d'elevat el propi pretendent al tron i excloure'n els pretendents de les altres, sinó que també totes s'uneixen en un odi comú a la «república». La Montagne, per la seua banda, apareixia en oposició a aquesta conspiració reialista com la representant de la «república». El partit d'ordre apareixia contínuament dedicat a una «reacció» adreçada, ni més ni menys que com a Prússia, contra la premsa, l'associació, etc., i duta a terme amb brutals intervencions policials de la burocràcia, de la gendarmeria i dels parkettes, del tot com a Prússia. La «Montagne», per la seua banda, s'ocupava contínuament de protegir-se d'aquests atacs i defensar així els «drets humans eterns», com ha fet tot partit anomenat popular més o menys durant el darrer segle i mig. Si un considera de més a prop la situació i els partits s'esvaeix aquesta aparença superficial, que amaga la lluita de classe i la fisonomia pròpiament dita d'aquest període.

Els legitimistes i orleanistes constitueixen, com hem dit, les dues grans fraccions del partit d'ordre. Ço que vinculava aquestes fraccions als llurs pretendents i les mantenia mútuament separades, no era res més que la flor de lis i la tricolor, la Casa de Bourbon i la Casa d'Orléans, ombres diferents de

reialisme, era bàsicament la declaració de fe del reialisme? Sota els Bourbons havia regit la gran propietat agrària amb capellans i lacais, sota els Orléans les altes finances, la gran indústria, el gran comerç, és a dir el capital amb la corrua d'advocats, professors i bells oradors. La monarquia legítima era merament l'expressió política del domini hereditari dels senyors de la terra, com la monarquia de juliol era tan sols l'expressió política del domini usurpat dels parvenus burgesos. Ço que apartava per tant aquestes fraccions no era cap dels anomenats principis, sinó les condicions materials d'existència de dues formes diferents de propietat, era l'antic antagonisme de la ciutat i el camp, la rivalitat entre el capital i la propietat de la terra. Que alhora vells records, enemistats personals, pors i esperances, prejudicis i il·lusions, simpaties i antipaties, conviccions, articles de fe i principis els lliguen a una o altra casa reial, qui ho nega? Damunt de les formes diferents de propietat, damunt de les condicions socials d'existència s'aixeca tota una superestructura de sentiments diferents i conformats de manera peculiar, il·lusions, formes de pensa i visions vitals. La classe sencera les crea i forma a partir dels fonaments materials i de les relacions socials corresponents. L'individu aïllat, que les obté de la tradició i l'educació, pot imaginar-se que constitueixen els motius reals i el punt de partida de la seua acció. Quan qualsevol fracció, orleanistes o legitimistes, cerca de fer creure a si mateixa i a l'altra que era la lleialtat a les dues cases reals ço que les separava, els fets demostraren més tard que més aviat eren els interessos dividits els qui impediien la unió de les dues cases reials. I igual com hom en la vida privada diferencia entre el que hom pensa i diu de si mateix i el que realment és i fa, en les lluites històriques hom ha de distingir les frases i imaginacions dels partits dels organismes reals i dels interessos reals, de les concepcions de la realitat. Orleanistes i legitimistes es trobaven en la república al costat els uns dels altres i amb iguals pretensions. Quan cada bàndol hagués volgut contra l'altre la restauració de la pròpia casa reial, això no hauria suposat més que cadascun dels dos grans interessos, en els quals s'hi divideix la burgesia – propietat de la terra i capital –, cercava restaurar la pròpia supremacia i la subordinació de l'altra. Parlem de dos interessos de la burgesia ja que la gran propietat rural, malgrat les coqueteries feudals i l'orgull de raça, s'ha aburgesat completament pel desenvolupament de la societat moderna. Així els tories a Anglaterra s'han imaginat de fa temps que eren entusiastes de la monarquia, de l'església i de les belleses de l'antiga constitució anglesa, fins el dia de perill que els arrencà la confessió que tan sols eren entusiastes de la renda agrària.

Els realistes coaligats es jugaven intrigues mútues en la premsa, amb Ems, amb Claremont, fora del parlament. Darrera del teló treien de nou les antigues llibrees orleanistes i legitimistes i feien de nou els antics viatges. Però en l'escenari públic, en les grans actuacions principals d'estat, com a grans partits parlamentaris, deixaven de banda les respectives cases reials

amb meres reverències i ajornaven la restauració de la monarquia ad infinitum. Realitzaven la funció real de partit d'ordre, és a dir sota un títol social, i no sota un de polític, com a representant de l'ordre mundial burgès, i no com a cavallers de princesses errants, com a classe burgesa contra totes altres classe, no com a reialistes contra els republicans. I com a partit d'ordre han exercit una dominació més ilimitada i dura damunt les altres classes de la societat que no havien fet prèviament sota la restauració o sota la monarquia de juliol, la qual cosa era tan sols possible en general sota la forma de república parlamentària, ja que tan sols sota aquesta forma s'hi podien unir les dues grans seccions de la burgesia francesa, i per tant posar en l'ordre del dia el domini de classe per comptes del règim d'una fracció privilegiada. Quan, amb tot, també com a partit d'ordre insultava la república i expressava la seua contrarietat, això s'esdevenia no tan sols per uns records reialistes. Aprenien per instint que la república feia certament complet el llur domini polític, però alhora els minava els fonaments socials, ja que ara havien de fer front a les classes subjugades i lluitar-hi sense mediació, sense l'amagatall de la corona, sense poder desviar l'interès nacional vers les lluites subordinades i la monarquia. Era un sentiment de feblesa el que els forçava a passar de les condicions pures del domini de la pròpia classe a recòrrer a les formes més incompletes, més subdesenvolupades i precisament per això les menys perilloses. Tan bon punt els reialistes coaligats entraven en conflicte amb els pretendents que els enfrontaven, o amb Bonaparte en creure amenaçada l'omnipotència parlamentària pel poder executiu, tan bon punt que havien de fer ús del títol polític del llur domini, apareixien com a republicans i no com a reialistes, des de l'orleanista Thiers que adverteix l'assemblea nacional que la república és allò que menys els separada, fins al legitimista Berryer, que el 2 de desembre del 1851, que va a la tribuna amb eixarp i arenga el poble aplegat davant la seu municipal del desè arrondissement en nom de la república. Certament que li retorna un eco sorneguer: Henri V! Henri V!

S'havia format contra la burgesia coaligada una coalició entre el petit-burguesos i els treballadors, l'anomenat partit social-demòcrata. Els petits burgesos veieren que se'ls havia pagat malament pels dies de juny del 1848, que els llurs interessos materials perillaves i que les garanties democràtiques que havien d'assegurar la realització d'aquests interessos les qüestionava la contrarevolució. S'aproparen per tant als treballadors. La llur representació parlamentària, d'altra banda, la Montagne, bandejada durant la dictadura dels republicans-burguesos, havia conquerit de nou en la darrera meitat de la vida de la constituent a través de la lluita amb Bonaparte i amb els ministres reialistes la popularitat perduda. Havia conclòs una aliança amb els dirigents socialistes. El febrer del 1849 banquetes de reconciliació ho festejaven. S'elaborà un programa comú, s'establiren comitès electorals comuns i s'hi presentaren candidats comuns. Es trencà el punt revolucionari i es donà un gir democràtic a les reivindicacions socials del proletariat, s'eliminà la forma

merament política i s'introduí el punt socialista a les aspiracions democràtiques de la petita burgesia. Així sorgia la social-democràcia. La nova Montagne, l'hereva d'aquesta combinació, contenia, a banda de alguns figurants de la classe treballadora i de alguns sectaris socialistes, els mateixos elements que l'antiga Montagne, per bé que numèricament més forts. Però en el decurs del desenvolupament havia canviat amb la classe que representava. El caràcter peculiar de la social-democràcia el resum el fet que les institucions democràtiques-republicanes s'hi demanaven com a mitjans, no de l'eliminació de dos extrems, capital i treball assalariat, sinó d'afeblir-ne l'antagonisme i transformar-lo en harmonia. Siguen quines siguen les mesures per assolir aquest fi, per més o menys que se les barrege amb nocions revolucionàries, el contingut resta igual. Aquest contingut és la transformació de la societat d'una forma democràtica, però una transformació dins els límits de la petita burgesia. Hom no hauria de fer-s'hi la concepció limitada que la petita burgesia, com a principi, vol imposar un interès egoïsta de classe. Creu més aviat que les condicions particulars del seu alliberament són les condicions generals en les quals s'hi pot salvar la societat moderna i impedir la lluita de classes. Hom no hauria de concebre tampoc que els representants democràtics són ara tots shopkeepers o entusiastes llurs. Per l'educació i la posició individual en poden ésser separats com el cel de la terra. Ço que els fa representants de la petita burgesia és el fet que els caps no en traspassen els mateixos límits que els altres no creuen en tota la vida, la qual cosa els du teòricament als mateixos problemes i solucions a on arriben els altres a la pràctica per interès material i per posició social. Aquesta és en general la relació entre els *representants polítics* i els *literaris* d'una classe i la classe que representen.

D'acord amb l'exam presentat cau pel propi pes que si la Montagne xoca amb el partit d'ordre per la república i els denominats drets humans, ni la república ni tampoc els drets humans en són l'objectiu darrer, com tampoc un exèrcit que hom vol privar d'armaments i que s'hi resisteix entra en batalla simplement per restar en possessió del propi armament.

El partit d'ordre provocà la Montagne tot just en la formació de l'assemblea nacional. La burgesia sentia ara la necessitat de posar fi a la petita burgesia democràtica, igual com un any abans se n'havia adonat de la necessitat de fer-ho amb el proletariat revolucionari. La situació de l'adversari era ara diferent. La força del partit proletari residia als carrers, la del petit-burgès en l'assemblea nacional. Es tractava per tant de fer-los eixir de l'assemblea nacional als carrers i fer que esclafassen el propi poder parlamentari abans que el temps i les circumstàncies no el poguessen consolidar. La Montagne caigué de quatre potes en el parany.

El bombardeig de Roma per les tropes franceses era l'esquer que hi movien. Violava l'article V de la constitució, que prohibeix la república francesa

d'emprar la força contra la llibertat d'un altre poble. A més l'article 54 prohibia també tota declaració de guerra per part del poder executiu sense l'aprovació de l'assemblea nacional, i la constituent havia censurat per l'acord del 8 de maig l'expedició romana. Damunt d'aquests fonaments Ledru-Rollin proposà la deposició l'11 de juny del 1849 de Bonaparte i els seus ministres. Irritat per les picades de vespa de Thiers es va deixar dur fins al punt d'amenaçar que defensaria la constitució per tots els mitjans, fins i tot amb les armes a la mà. La Montagne s'alçà com un i repetí aquesta crida a les armes. El 12 de juny l'assemblea nacional refusà la deposició, i la Montagne abandonà el parlament. Els fets del 13 de juny són coneguts: la proclamació d'un sector de la Montagne que declarava Bonaparte i els seus ministres «fora de la constitució»; la processó al carrer de la guàrdia nacional democràtica que, desarmada, fou dispersada en topar amb les tropes de Changarnier, etc. etc. Un sector de la Montagne fugí a l'exterior, un altre es reagrupà a l'alt tribunal de Bourges, i un reglament parlamentari sotmetia la resta a la vigilància de mestre d'escola del president de l'assemblea nacional. París era de nou declarat en estat de setge i el sector democràcia de la guàrdia nacional dissolt. Així la influència de la Montagne al parlament i la força de la petita burgesia a París foren eliminades.

A Lyon, on el 13 de juny s'havia donat la senyal per una insurrecció obrera cruenta, s'hi declarava, juntament amb els cinc departaments limítrofs, l'estat de setge, una situació que ha perdurat des d'aquell instant.

El gros de la Montagne havia deixat penjada l'avantguarda en refusar la subscripció de la proclama. La premsa havia desertat, tan sols dues publicacions gosaren de publicar el pronunziamento. La petita burgesia traí els seus representants, en restar al marge la guàrdia nacional, o quan, en aparèixer, impedièn l'aixecament de barricades. Els representants fallaren a la petita burgesia quan els pretesos afins de l'exèrcit no s'hi veien enlloc. Finalment, per comptes de guanyar-ne una entrada de força, el partit democràcia havia infectat el proletariat amb la seua pròpia feblesa i, com és habitual entre els alts fets democràtics, els dirigents tingueren la satisfacció d'acusar el seu «poble» de deserció, i el poble la satisfacció de poder acusar els dirigents de pusilànims.

Amb prou feines n'hi ha hagut mai una acció anunciada amb tan gran ressò com la campanya imminent de la Montagne, amb prou feines per un esdeveniment han sonat les trompetes amb una seguretat més gran i tan per endavant com per la inevitable victòria de la democràcia. És ben sabut que els demòcrates creuen en les vibracions que ensorraren les muralles de Jericó. I tant sovint com topen amb els murs del despotisme cerquen de repetir el miracle. Si la Montagne volia triomfar en el parlament no hauria d'haver cridat a les armes. Si cridava a les armes en el parlament no hauria d'haver actuat parlamentàriament als carrers. Si es pensava honestament en la

manifestació pacífica, llavors era una bogeria no preveure que seria rebuda bèl·licament. Si es pretenia una lluita real, era ben original depositar les armes amb les quals s'hi faria. Però les amenaces revolucionàries de la petita burgesia i dels seus representants democràtics són simples intents d'intimidació del contrari. I quan han d'entrar en un atzucac, quan s'han compromès força com per haver de dur a terme les amenaces, llavors ho fan d'una forma ambígua que evita ni més ni menys que els mitjans per l'objectiu i cerca excuses per la derrota. L'atronadora obertura que anunciava la lluita es perdia en una remor de baixa volada tan bon punt havia de començar, els actors deixaven de prendre's au sérieux, i l'acció es deplomava tot d'una com un baló desinflat.

Cap partit no exagera més els mitjans que el democràtic, cap no canvia més lleugerament segons la situació. Quan una part de l'exèrcit havia votat per ella, la Montagne es convenia també ara que l'exèrcit s'hi revoltaria per ella. I en quina ocasió? En una ocasió que, des del punt de mira de les tropes no tenia cap altre sentit que els revolucionaris es posaven del costat dels soldats romans contra els francesos. D'altra banda els records del juny del 1848 eren encara massa frescos com per permetre res més que una profunda aversió del proletariat contra la guàrdia nacional i una malfiança completa dels caps de les societats secretes envers els caps democràtics. I per llimar aquestes diferències calia que hi hagués en joc grans interessos comuns. La violació d'un abstracte paràgraf constitucional no podia aportar aquests interessos. No s'havia violat repetidament la constitució segons asseguraven els mateixos demòcrates? No l'havien titllat les publicacions més populars de pamflet contrarevolucionari? Però el demòcrata, com que representa la petita burgesia, i per tant una classe de transició, on s'hi barregen els interessos de dues classes, s'imagina per damunt de l'antagonisme de classe. Els demòcrates admeten que una classe privilegiada se'ls hi enfronta, però que ells, juntament amb tota la resta de la nació, constitueixen el poble. Ço que representen són els drets del poble; ço que els interessa són els interessos del poble. Per tant davant una lluita imminent no els hi cal examinar els interessos i posicions de les diferents classes. No els hi cal d'avaluar els propis mitjans de forma massa profunda. Tan sols han de fer la senyal i el poble amb tots els seus recursos inescapables cauran damunt els opressors. Ara bé si en la persecució dels llurs interessos resulten poc interessants i la pròpia força, impotència, llavors o el problema rau en els sofistes perniciosos que divideixen el poble indivisible en diferents camps enemics, o l'exèrcit s'havia brutalitzat o enecat massa com per comprendre que els objectius purs de la democràcia li suposen el millor, o bé tot plegat s'ha ensorrat per un detall de realització, o bé un accident imprevisit ha malaguanyat la partida. En tot cas el demòcrata sorgeix de la derrota més desgraciada tan immaculat com innocent era en entrar-hi, amb la convicció renovada que ha de vèncer, que ni ell ni el

seu partit han d'abandonar l'antic punt de mira sinó que, al contrari, que les relacions han de madurar encara.

Hom per tant no s'ha d'imaginar la Montagne, delmada, trencada i humiliada pel nou reglament parlamentari com particularment dissortada. Si el 13 de juny haguessen bandejat els caps per fer lloc d'altra banda a capacitats subordinades, que trontollaven en aquesta situació. Si la importància en el parlament ja no es podia dubtar, ara es decidien a limitar l'actuació a esclats d'indignació moral i declamació incendiària. Si el partit d'ordre semblava de veure-hi encarnats, com els darrers representants oficials de la revolució, tots els terrors de l'anarquia, bé podien en realitat ésser més insípid i modest. Es consolaven, però, del 13 de juny amb la profunda exclamació: si hom gosa, però, d'atacar el dret de sufragi universal, bé doncs! Llavors els hi mostrarem qui som. Nous verrons.

Pel que fa als montagnards que fugiren a l'exterior, n'hi ha prou a remarcar ací que Ledru-Rollin, com que en tan sols dues setmanes havia aconseguit d'enfonsar irreversiblement el poderós partit que encapçalava, ara s'hi trobava cridat a formar un govern in partibus; que la seua figura, en la distància, apartada dels límits de l'acció, en la mesura que s'encongia el nivell de la revolució i que els grans oficials de la França oficial empetitien, semblava créixer en grandària; que podia funcionar com el pretendent republicà pel 1852, i que lliurava circulars periòdiques als valacs i d'altres pobles, on els dèspotes del continent eren amenaçats amb els seus fets i els dels seus confederats. S'equivocava del tot Proudhon quan cridava a aquests senyors: «Vous n'êtes que des blagueurs»?

El 13 de juny el partit d'ordre no tan sols havia trencat la Montagne, sinó que havia aconseguit la subordinació de la constitució a les decisions majoritàries de l'assemblea nacional. I així entenia la república: que la burgesia hi domina en formes parlamentàries, sense trobar una limitació, com en la monarquia, el veto del poder executiu o la capacitat de dissoldre el parlament. Això era la república parlamentària, com la denominava Thiers. Però si la burgesia del 13 de juny s'assegurava la omnipotència dins l'edifici parlamentari, no havia danyat el propi parlament tant respecte el poder executiu com del poble amb una feblesa inguarible, en expulsar-hi la part més popular? En lliurar innombrables diputats sense més cerimònia que la requisició dels tribunals, abolia la pròpia immunitat parlamentària. El reglament humiliant al qual havien sotmès la Montagne, elevava en la mateixa mesura el president de la república que degradava els representants individuals del poble. En titllar una insurrecció per la defensa del text constitucional d'anarquista, impedia la possibilitat de cridar a una insurrecció si el poder executiu violava la constitució. I la ironia de la història seria que el general que, per instruccions de Bonaparte, bombardejà Roma i aportà el pretext immediat per la revolta constitucional del 13 de juny, aquell Oudinot havia d'ésser l'home ofert al

poble per un partit d'ordre implorant i desesperat com a general de la constitució contra Bonaparte. Un altre heroi del 13 de juny, Vieyra, saludat des de la tribuna de l'assemblea nacional per les brutalitats comeses contra els locals de la premsa democràtica al capdavant d'una colla de la guàrdia nacional que pertanyia a les altes finances, aquest mateix Vieyra s'implicà en la conspiració de Bonaparte i contribuí de forma essencial a privar en l'hora de la mort l'assemblea nacional de qualsevol defensa per part de la guàrdia nacional.

El 13 de juny tingué encara un altre sentit. La Montagne havia volgut forçar una proposta de destitució de Bonaparte. La seua derrota era per tant una victòria directa de Bonaparte, el seu triomf personal damunt els seus enemics democràtics. El partit d'ordre assolí la victòria, Bonaparte tan sols se n'havia d'apoderar. I ho va fer. El 14 de juny s'hi podia llegir una proclamació en els murs de París, on el president, a contra cor, obligat per la simple força dels esdeveniments, eixia de la tancada reclusió i, amb la poasada d'una virtut malinterpretada, es planyia de les calúmnies dels oponents i, mentre semblava identificar la seua persona amb la causa de l'ordre, més aviat identifica la causa de l'ordre amb la seua persona. A més, l'assemblea nacional aprovà posteriorament l'expedició contra Roma, però Bonaparte hi havia pres la iniciativa. Després de reintroduir l'alt sacerdot Samuel en el Vaticà ja podia esperar d'entrar en les Tulleries com a rei David. S'hi havia guanyat els capellans.

La revolta del 13 de juny es limitava, com hem vist, a una manifestació pacífica al carrer. No s'hi havia de guanyar per tant cap corona de llorer contra ella. Amb tot, en una època tan pobra en herois i en esdeveniments, el partit d'ordre havia transformat aquesta batalla sense vessament de sang en un segon Austerlitz. La tribuna i la premsa beneí l'exèrcit com el poder de l'ordre contra les masses populars com la impotència de l'anarquia i Changarnier com el «baluart de la societat». Una mistificació que ell mateix acabaria per creure. De sota mà, però, els cossos que semblaven ambivalents foren traslladats fora de París, i de França a Alger, els caps inquietats d'entre les tropes foren destinats a seccions penals, i finalment es dugué a terme l'aïllament sistemàtica de la premsa respecte de les casernes, i de les casernes respecte la societat civil.

Hem arribat ací al punt d'inflexió decisiu en la història de la guàrdia nacional francesa. El 1830 havia decidit l'enderrocament de la restauració. Sota Louis-Philippe fallí tota revolta que trobà la guàrdia nacional al costat de les tropes. Quan els dies de febrer del 1848 evidencià una actitud passiva vers la insurrecció i d'una d'ambivalent envers Louis-Philippe, aquest s'hi donà per perdut i perdé. Arrelà així la convicció que la revolució no podia vèncer sense la guàrdia nacional o amb l'exèrcit en contra. Aquesta era la superstició de l'exèrcit en l'omnipotència civil. Els dies de juny del 1848, quan

tota la guàrdia nacional, amb les tropes de línia, ofegà la insurrecció, la superstició s'hi reforçà. Després de l'entrada de Bonaparte al govern s'arrossà la posició de la guàrdia nacional en certa mesura per la unió anticonstitucional del comandament amb el comandament de la primera divisió militar en la persona de Changarnier.

Així com el comandament de la guàrdia nacional apareixia ací com un atribut del comandant militar en cap, també ella mateixa apareixia tan sols com un annex de les tropes de línia. El 13 de juny, finalment, fou trencada: no tan sols per la dissolució parcial, que des d'aquesta època s'hi realitzaria periòdicament per tots els punts de França fins que no hi restassen més que recialles. La manifestació del 13 juny fou per damunt de tot una manifestació de la guàrdia nacional democràtica. Certament no havien dut les armes, però portaven els uniformes contra l'exèrcit, i precisament en aquest uniforme hi veien el talismà. L'exèrcit es va convèncer que aquest uniforme era una peça de llana com qualsevol altra. L'encanteri es perdé. En els dies de juny del 1848 la burgesia i la petita burgesia s'hi havien unit com a guàrdia nacional amb l'exèrcit contra el proletariat, el 13 de juny del 1849 la burgesia deixà que l'exèrcit dispersàs la guàrdia nacional petit-burgesa, i el 2 de desembre del 1851 la guàrdia nacional de la pròpia burgesia havia desaparegut, i Bonaparte constatà tan sols aquest fet, quan en signà posteriorment la dssolució. Així la pròpia burgesia havia trencat la darrera arma contra l'exèrcit, quan la petita burgesia ja no hi era al darrera com a vassall, sinó davant com a rebel, i per esclafar-la era condemnada a destruir tots els mitjans de defensa contra l'absolutisme en el precís moment que la pròpia mà havia esdevingut absoluta.

El partit d'ordre festejava de mentres la reconquesta d'un poder que semblava perdut el 1848, recuperat de nou el 1849 lliure de limitacions, i ho feia amb invectives contra la república i la constitució, amb malediccions contra totes les revolucions futures, presents i passades, incloses les que havien fet els seus propis diregents, i amb lleis que lligaven la premsa, que anorreaven l'associació, que regulaven l'estat se setge com a institució orgànica. L'assemblea nacional s'ajornà llavors de mitjans d'agost fins a mitjans d'octubre, després d'haver nomenat una comissió de permanència pel període d'absència. Durant aquesta aturada els legitismistes intrigaren amb Ems, els Orléanistes amb Claremont, Bonaparte a través de gires principesques i els consells departamentals amb discussions sobre la revisió de la constitució – incidents que es repetien regularment en les aturades periòdiques de l'assemblea nacional i que ja discutiré quan arribe als esdeveniments. Tan sols s'hi remarcarà ara que l'assemblea nacional es comportà poc políticament en desaparèixer per llargs intervals de l'escenari i de deixar al capdavant de la república, una figura, per bé que d'aspecte lamentable, com la de Louis Bonaparte, mentre que, per escàndol del públic, el partit d'ordre es trencava en les parts reialistes que el componien i perseguïen conflictius projectes de

restauració. Tan sovint com durant aquestes aturades el soroll confús del Parlament callava i el seu cos es dissolia en el de la nació, es feia del tot clar que tan sols hi mancava quelcom per completar la veritable forma d'aquesta república: l'aturada permanent i la substitució de «liberté, égalité, fraternité» pels mots gens ambigus de «infanteria, cavalleria, artilleria»!

IV

A mitjans d'octubre del 1849 l'assemblea nacional es reuní de nou. L'1 de novembre Bonaparte la sorprengué amb un missatge on anunciava el cessament del ministeri Barrot-Falloux i la formació d'un nou ministeri. Hom no ha acomiadat lacais amb menys cerimònia com Bonaparte els seus ministres. Les puntades de peu adreçades contra l'assemblea nacional les havien rebut de moment Barrot i companyia.

El ministeri Barrot era integrat, com hem vist, per legitimistes i orleanistes, un ministeri del partit d'ordre. Bonaparte l'havia necessitat per dissoldre la constituent republicana, per dur a terme l'expedició contra Roma i per trencar el partit democràtic. Rere aquest ministeri havia semblat eclipsat, que lliurava el poder governamental a mans del partit d'ordre i que duia la màscara que l'editor responsable de la premsa duia sota Louis-Philippe, la màscara d'homme de paille. Ara es treia una màscara que ja no era un lleuger vel rera el qual podia amagar la fisonomia, sinó una màscara de ferro que l'impedia de mostrar-la. Havia nomenat el ministeri Barrot per tal d'esclafar l'assemblea nacional republicana en nom del partit de l'ordre; el destituïa per tal de declarar el propi nom independent de l'assemblea nacional del partit d'ordre.

No hi mancaven pretextes plausibles per aquest cessament. El ministeri Barrot havia oblidat fins i tot les formes que haurien permès el president de la república d'aparèixer com un poder al costat de l'assemblea nacional. Durant l'aturada de l'assemblea nacional Napoléon publicà una lletra a Edgar Ney on semblava desaprovar la posició antiliberal del papa, de la mateixa forma que quan s'oposava a la constituent publicà una lletra on recomanava Oudinot l'atac a la república romana. Com que ara l'assemblea nacional votava el pressupost de l'expedició romana, Victor Hugo, fent ús d'un pretès liberalisme, discutia aquesta lletra. El partit d'ordre refusà la idea amb protestes d'incredulitat que les idees de Bonaparte poguessen tindre cap importància. Cap dels ministres en recollí el guant. En una altra ocasió Barrot, amb la seua coneguda i buida pathos deixava caure de la tribuna d'oradors mots d'indignació sobre les «abominables intrigues» que, d'acord amb la seua afirmació, procedien de l'entorn immediat del president. Finalment mentre el ministeri obtingué de l'assemblea nacional una pensió de viduïtat per la duquessa d'Orléans, refusà qualsevol proposta d'augment de la llista civil presidencial. I en Bonaparte hi eren tan estretament lligats el pretendent imperial amb l'aventurer confiat en la pròpia sort que l'única gran idea, la d'ésser cridat a restaurar l'imperi, sempre era suplementada amb una altra, que era missió del poble francès la de pagar-li els deutes.

El ministeri Barrot-Falloux fou el primer i el darrer ministeri parlamentari que Bonaparte dugué a la vida. El cessament constitueix per tant un punt d'inflexió decisiu. Amb ell el partit de l'ordre perdia per no reconquerir mai una posició indispensable pel manteniment del règim parlamentari, la palanca del poder executiu. Hom copsa igualment, en un país com França, on el poder executiu dirigeix un exèrcit de funcionaris de més de mig milió d'individus, i manté constantment una massa inoïda d'interessos i existències en la dependència més incondicional, on l'estat guia, controla, regula, supervisa i tutoreja la societat civil des de les manifestacions vitals més profundes fins als detalls més insignificants, des de les formes més generals d'existència fins a l'existència privada dels individus, on a través de la centralització més extraordinària aquest cos parasitari adquireix una ubicuïtat, omnisciència, una mobilitat extrema i una elasticitat que tan sols compensa la dependència més indefensa, la manca de formalitat del cos polític real, i troba que és obvi que en un país així, l'assemblea nacional perd tota influència real si perd el control dels càrrecs ministerials, i si al mateix temps no simplifica l'administració de l'estat, no redueix l'exèrcit de funcionaris tant com siga possible i, finalment, no deixa a la societat civil i a l'opinió pública de crear òrgans propis, independents del poder governamental. Però els interessos materials de la burgesia francesa són precisament lligats al manteniment d'aquesta àmplia i múltiple màquina estatal. Ací hi troba espai per la seua població excedentària i fa en la forma de salaris estatals allò que no pot treure's de la butxaca en la forma de profits, interessos, rendes i honoraris. D'altra banda l'interès polític la força a augmentar diàriament la repressió, i per tant els mitjans i el personal del poder estatal, mentre que alhora ha de fer una guerra ininterrompuda contra l'opinió pública i mutilar i afeblir sense misericòrdia els òrgans del moviment independent de la societat, quan no reïx a amputar-los completament. Així la burgesia francesa es veia obligada per la posició de classe a anihilar d'una banda les condicions vitals de tot el poder parlamentari i, per tant, en la mateixa mesura, a fer invulnerable, d'altra banda, el poder executiu que li és hostil.

Al nou ministeri li digueren ministeri d'Hautpoul. No perquè el general d'Hautpoul hagués rebut el rang de ministre-president. Amb Barrot Bonaparte es desfeia més aviat alhora d'aquesta dignitat que, certament, condemnava el president de la república a la nul·litat legal d'un rei constitucional, però d'un rei constitucional sense tron i sense corona, sense ceptre i sense espasa, sense irresponsabilitat, sense la possessió secular de les més alta dignitat de l'estat i, el més fatal de tot, sense llista civil. El ministeri d'Hautpoul incloïa tan sols un home d'extracció parlamentària, el jueu Fould, un dels membres més notables de les altes finances. Li corresponia el ministeri de finances. Si hom observa les notes de la Borsa de París, trobarà que des de l'1 de novembre del 1849 els fons francesos pugen i baixen amb les

victòries i derrotes de les accions bonapartistes. Mentre Bonaparte havia trobat així el seu aliat en la Borsa, al mateix temps prenia possessió de la policia mitjançant el nomenament de Carliers com a prefecte de policia de París.

Les conseqüències dels canvis ministerials tan sols es podien escatir en el decurs del desenvolupament. Per començar Bonaparte havia fet un pas endavant tan sols perquè el fessen anar endarrere de forma més clara. El seu groller missatge fou seguit per la delcaració més servil de fidelitat a l'assemblea nacional. Tan aviat com els ministres gosaven fer un intent desafiador d'introduir criteris personals com a propostes legislatives, semblava que realitzaven, a contracor i obligats pel càrrec, operacions còmiques de la inutilitat de les quals ja eren convençuts per endavant. Tan aviat com Bonaparte expressava les seues intencions a l'esquena dels ministres i jugava amb les seues «idées napoléoniennes», els propis ministres el desautoritzaven des de la tribuna de l'assemblea nacional. Semblava que tan sols protestaven per la usurpació per tal que les rialles malicioses dels llurs oponents no emmudissen. S'hi comportava com un geni desconegut a qui tot el món pren per ximple. Mai no gaudí dels menyspreu de totes les classes d'una manera més completa que en aquest període. Mai la burgesia no hi dominà més incondicionalment, ni mostrà mai de forma més ostentosa les insígnies de dominació.

No he d'escriure ací la història de la seua activitat legislativa, que es resum en aquest període en dues lleis: en la llei que restableix la contribució del vi, i en la *lleï d'educació* que aboleix la aconfessionalitat. Quan el consum de vi s'enduria pels francesos, se'ls hi presentava més abundantment l'aigua de la vida real. Quan la burgesia en la llei de la contribució del vi declarava l'antic i odiós sistema francès de contribucions inviolable, cercava a través de la llei de l'educació l'antic estat moral de les masses que els assegurava de suportar-ho. Hom s'astora en veure els orleanistes, els burgesos liberals, aquests antics apòstols del volterianisme i de la filosofia eclèctica confiar als llurs eterns enemics, els jesuïtes, la supervisió de l'esperit francès. Però per molt que orleanistes i legitismistes poguessen distanciar-se en relació als pretendents a la corona, entenien que assegurar el domini comú requeria unir els mitjans de repressió de dues èpoques, que els mitjans de subjugació de la monarquia de juliol calia completar-los amb els mitjans de subjugació de la restauració.

Els pagesos, decebuts de les llurs aspiracions, patiren d'una banda més que mai pel baix nivell dels preus del blat, i per les creixents càrregues fiscals i hipotecàries, i començaren a moure's en els departaments. Hom hi respongué amb un atac als mestres d'escola, que foren sotmesos al clergat, amb un atac als batlles que foren sotmesos als prefectes, i amb un sistema d'espionatge que els sotmetia a tots plegats. A París i a les grans ciutats la pròpia reacció duia la fisonomia de l'època i generava més problemes que els que resolia. En

el camp es fa ximple, grollera, miserable, esgotadora, vexadora, en un mot, gendarme. Hom copsa com tres anys de règim de gendarmes, consagrats pel règim de capellans, havia de desmoralitzar les masses poc madures.

Fos quina fos la suma de passió i de declamació emprada pel partit d'ordre des de la tribuna de l'assemblea nacional contra la minoria, el seu discurs restava tan monosil·làbic com el dels cristians, els mots dels quals havien d'ésser: sí, sí, no, no! Tan monosil·làbic des de la tribuna com des de la premsa. Tan simple com l'endevinalla de la que ja se sap la resposta. Ja s'hi tractà del dret de petició o de la contribució del vi, de la llibertat de premsa o del lliure comerç, dels clubs o de les cartes municipals, de la protecció de la llibertat personal o de la regulació de la despesa estatal, la solució s'hi repetia sempre, el tema era sempre el mateix, el veredictes sempre és a punt i sempre diu: «Socialisme!». Ja que fins i tot per *socialista* entenen el liberalisme burgès, per *socialista* la il·lustració burgesa, per *socialista* la reforma financera burgesa. Era *socialista* construir un ferrocarril on ja hi havia un canal, i era *socialista* defensar-se amb una vara si hom era atacat a espasa.

Això no era una simple forma de discurs, una moda o una tàctica de partit. La burgesia tenia la visió correcta que totes les armes que havia forjat contra el feudalisme s'hi podien dirigir contra ella, que tots els mitjans de formació que havia produït s'hi rebel·laven contra la pròpia civilització, que tots els béns que havia creat se li escapaven. Copsava que les denominades llibertats burgeses i els òrgans del progrés li atacaven i amenaçaven el domini de classe tant en els fonaments socials com en el vèrtex polític, i que per tant havien esdevingut «socialistes». En aquesta amenaça i en aquest atac hi trobava amb encert el secret del socialisme, el sentit i tendència del qual percebia més correctament que no pas ho fa el denominat socialisme que, per tant, no pot comprendre per què la burgesia endureix el cor davant ell, quan el que vol és alleugerir els patiments de la humanitat o, cristianament, profesitzar el regne milenari i l'amor fraternal universal o, humanísticament, apel·la a la ment, a la formació i a la llibertat, o doctrinàriament inventa un sistema de mediació i de benestar per totes les classes. Ço que, però, no copsava era la conseqüència del propi règim parlamentari, del propi domini polític en general, que ara havia de rebre un veredictes general de condemna per *socialista*. Mentre el domini de la classe burgesa no s'havia organitzat completament, mentre no havia guanyat una expressió purament política, l'antagonisme amb les altres classes no podia aparèixer de forma pura, i si ho feia no podia prendre el perillós gir que transforma tota lluita contra el poder estatal en una lluita contra el capital. Si en cada estrabada de la vida la societat hi veia en perill la «quietud», com podia mantindre al capdavant de la societat el règim de la inquietud, el propi règim, el règim parlamentari en general, aquest règim que, d'acord amb l'expressió d'un dels seus oradors, viu en la lluita i per la lluita? El règim parlamentari, que viu de la discussió, com ha de prohibir-la? Cada interès, cada institució social, s'hi transforma en

pensaments generals, i se la tracta com a pensaments, com podia mantindre's qualsevol interès, cap institució per damunt del pensament i imposar-s'hi com a article de fe? La lluita dels oradors des de la tribuna evoca la lluita dels marrecs de la premsa, el club de debat del parlament s'hi complementa necessàriament amb els clubs de debat dels salons i de les tavernes, els representants que apel·len contínuament a l'opinió popular, justifiquen l'opinió popular a expressar-se realment en peticions. Si el règim parlamentari ho deixa tot a la decisió de les majories, com les grans majories de fora del parlament no han de voler decidir? Si hom toca el violí en el cim de l'estat quina altra cosa ha d'esperar que ballen a sota?

Per tant la burgesia, en blasmar de «*socialista*» ço que havia festejat abans com a «*liberal*», confessava que els propis interessos dicten que cal alliberar-la del perill de l'autogovern, que per restaurar la quietud en el país cal dur a la quietud el parlament burgès, que per preservar el seu poder social cal trencar-ne el polític; que el burgès privat tan sols pot prosseguir l'explotació de les altres classes i gaudir sense interferències de la propietat, de la família, de la religió i de l'ordre a condició que la seua classe siga condemnada amb les altres a l'anorreament polític; que per tal de salvar la butxaca ha de plegar-se a la corona, i que l'espasa que l'ha de protegir cal que li penge al mateix temps damunt del cap com a espasa de Damocles.

Pel que fa als interessos burgesos en general l'assemblea nacional es mostra tan improductiva que, per exemple, les deliberacions sobre el ferrocarril París-Avinhon, que començaren l'hivern del 1850, encara no eren madures el 2 de desembre del 1851 per arribar a una conclusió. Allà on no reprimia o reaccionava, era d'una infructuositat inguarible.

Mentre el ministeri Bonaparte prenia en part la iniciativa en legislar d'acord amb l'esperit del partit d'ordre, i fins i tot en part el de passava en introduir-les i administrar-les, cercava d'altra banda a través de propostes estúpidament infantils per conquerir popularitat de posar de manifest la seua oposició a l'assemblea nacional, i deixar entreveure una reserva secreta de tresors que havia de mantindre temporalment amagada al poble francès. Per això la proposta de decretar un augment de pagues de quatre sous diaris pels suboficials. Per això la proposta d'una banca d'honor pels treballadors. Amb diners regalats i diners prestats, tenia la perspectiva d'enlluernar les masses. Regals i préstecs, a això s'hi limita la ciència financera del lumpenproletariat, ja siga d'elit o comú. Així de limitats eren les fonts que Bonaparte sabia posar en acció. Mai cap pretendent no ha especulat més estúpidament amb l'estupidesa de les masses.

L'assemblea nacional cremà repetidament davant aquests intents inconfusibles d'aconseguir popularitat a costa seua, davant del perill creixent que aquest aventurer a qui els deutes perseguien i a qui cap reputació el sostenia s'atrevis a un colp desesperat. El desacord entre el partit d'ordre i el

president havia pres un caràcter amenaçador quan un fet inesperat el llença de nous als seus braços. Ens referim a les eleccions del 10 de març del 1850. Aquestes eleccions es feien amb l'objectiu de cobrir els escons de representants que des del 13 de juny havien quedat vacants per empresonament o exili. París elegí tan sols candidats social-demòcrates. Fins i tot un insurgent del juny del 1848, de Flotte aplegà la majoria dels vots. Així es revenjava la petita burgesia parisina, aliada amb el proletariat, de la derrota del 13 de juny del 1849. Semblava desaparèixer del camp de batalla en l'instant de perill per tan sols reaparèixer en una ocasió més favorable i amb unes forces de combat més nombroses i amb un mot de batalla més sòlid. Una circumstància semblava augmentar el perill d'aquesta victòria electoral. L'exèrcit votà a París per l'insurgent de juny contra La Hitte, un ministre de Bonaparte, i en els departaments amb una gran proporció pels montagnards també mantenien, per bé que no tan decisivament com a París, la influència per damunt dels adversaris.

Bonaparte s'hi veia sobtadament enfrontat a la revolució una vegada més. Com el 29 de gener del 1849, com el 13 de juny del 1849, el 10 de març del 1850 desaparegué rere el partit d'ordre. S'hi plegà, demanà amb petitesa perdó, s'oferí a nomenar qualsevol ministeri que fos del gust de la majoria parlamentària, i fins i tot implorà als dirigents dels partits orleanista i legitimista, els Thiers, els Berryer, els Broglie, els Molé, en breu els denominats burgmestres, de prendre en persona les regnes de l'estat. El partit d'ordre es demostrà incapaç d'aprofitar aquesta instant irrepètible. Per comptes de fer-se decididament amb el poder que se'ls hi oferia, ni tan sols obligaren Bonaparte a reinstal·lar el ministeri acomiadat l'1 de novembre; tingueren prou amb humiliar-lo i a afegir al ministeri d'Hautpoul al senyor Baroche. Aquest Baroche, com a acusador públic, havia tronat davant l'Alt Tribunal de Bourges, la primera vegada contra els revolucionaris del 15 de maig, una altra contra els demòcrates del 13 de juny, totes dues vegades per atemptar contra la vida de l'assemblea nacional. Cap dels ministres de Bonaparte contribuí des de llavors més a la degradació de l'assemblea nacional que ell, i després del 2 de desembre del 1851 ens el trobam còmodament instal·lat i pagat generosament com a vicepresident del senat. Havia escupit en la sopa dels revolucionaris per tal que Bonaparte se la menjàs.

El partit socialdemòcrata, per la seua banda, semblava tan sols cercar pretexts per posar en dubte de nou la pròpia victòria i per llimar-ne la punta. Vidal, un dels representants recentment elegits de París, l'havien elegit simultàniament a Straßburg gewählt worden. Hom el forçà a renunciar a l'elecció per París i a acceptar la d'Straßburg. Per tant, per comptes de donar a la victòria de les urnes un caràcter definitiu i obligar per tant el partit d'ordre a enfrontar-s'hi en el parlament, per comptes de forçar així a l'adversari a lluitar en un moment d'entusiasme popular i de sentiment favorable en l'exèrcit, el partit

democràtic embolicà París durant els mesos de març i d'abril amb una nova campanya electoral, va deixar refredar les enceses passions populars en aquest joc electoral repetit provisionalment, va deixar que l'energia revolucionària se saciàs de l'èxit constitucional, la va dissipar en petites intrigues, declamacions buides i moviments aparents, va permetre que la burgesia s'aplegàs i es preparàs, i finalment afeblí la importància de les eleccions de març amb un comentari sentimental en les posteriors d'abril, l'elecció d'Eugène Sue. Amb un mot transformà el 10 de març en un u d'abril.

La majoria parlamentària copsà la feblesa de l'oponent. Els seus setze burgmestres, als quals Bonaparte els hi havia deixat la direcció i la responsabilitat de l'atac, elaboraren una nova llei electoral, la introducció de la qual féu el senyor Faucher, que en sollicità l'honor. El 8 de maig presentà la llei que abolia el dret universal de sufragi en imposar com a condició als electors una domiciliació de tres anys en el lloc d'elecció, i finalment que la demostració d'aquesta domiciliació fos dependent pels treballadors d'un certificat de l'empresari.

Igual com els demòcrates havien fet de revolucionaris, enrabiats i agitats durant la campanya electoral constitucional, ara, quan calia demostrar la natura seriosa d'aquella victòria amb les armes a la mà, es feren constitucional per predicar l'ordre, la calma majestuosa (calme majestueux), l'actuació legal, és a dir, la subjecció cega a les voluntats de la contrarevolució, que s'imposava com a llei. Durant el debat la Muntanya avergonyir el partit d'ordre en afirmar, contra la passió revolucionària dels darrers, l'actitud desapassionada del Biedermann que actua legalment, i en fer caure a la terra aquell partit amb el retret temible que s'hi comportava de forma revolucionària. Fins i tot els diputats recentment elegits s'esforçaven per demostrar amb un posat decorós i discret com d'equivocat era titllar-los d'anarquistes i de prendre la llur elecció com una victòria de la revolució. El 31 de maig la nova llei electoral entrà en vigor. La Montagne tingué prou amb introduir una protesta en la butxaca del president. A la llei electoral li seguí una nova llei de premsa, per la qual la premsa periòdica revolucionària era completament bandejada. S'havia guanyat aquest destí. El National i La Presse, dos òrgans burgesos, restaven després d'aquest diluvi com les posicions més avançades de la revolució.

Hem vist com els dirigents democràtics havien fet durant els mesos de març i abril tot el possible per embolicar el poble de París en una lluita fictícia, com després del 8 de maig havien fet tot el possible per allunyar-los d'una lluita real. No hem d'oblidar tampoc que l'any 1850 fou un dels anys més esplèndids de prosperitat industrial i comercial, i que el proletariat de París era en plena ocupació. Però la llei electoral del 31 de maig del 1850 els exclouïa de tota participació en el poder polític. Li tancava el propi terreny de lluita. Llençava els treballadors a la posició de pàries que havien ocupat abans de la revolució

de febrer. En deixar-se conduir pels demòcrates davant d'un fet així i en oblidar els interessos revolucionaris de classe per una situació i confort momentanis, renunciaven a l'honor d'ésser una força conqueridora, es rendien al destí, demostraven que la derrota del juny del 1848 els havia fet fora de la lluita per anys i que el procés històric havia de tindre lloc de moment per *damunt* llur. Pel que fa a la democràcia petit-burguesa, que el 13 de juny havia cridat: «però si ataquen el dret universal de sufragi, llavors ens hauran!» – ara es consolava amb l'afirmació que el colp contrarevolucionari que havien patit no era cap colp i que la llei del 31 de maig no era cap obstacle. Que no era cap llei. El segon de maig del 1852 tot francès aniria a les urnes, amb la papereta a la mà, i amb l'espasa en l'altra. Amb aquesta profecia en tenien prou. L'exèrcit finalment fou disciplinat pels superiors després del març i l'abril del 1850, com ja ho havia estat després de les eleccions del 29 de maig del 1849. Aquesta vegada, però, deia decididament: «la revolució no ens entabaranà una tercera vegada».

La llei del 31 de maig del 1850 fou el coup d'état de la burgesia. Totes les conquestes anteriors de la revolució havien tingut tan sols un caràcter provisional. Eren qüestionades d'ençà que l'assemblea nacional s'havia retirat d'escena. Depenien dels atzars d'una nova elecció general, i la història de les eleccions d'ençà del 1848 demostra irrefutablement que el domini moral de la burgesia damunt les masses populars s'esvaeix en la mateixa mesura que s'hi desenvolupa el domini real. El dret universal de sufragi es declarà el 10 de març directament oposat al domini de la burgesia i la burgesia respongué amb l'alerta contra el dret universal de sufragi. La llei del 31 de maig era per tant una necessitat de la lluita de classes. D'altra banda la constitució requeria un mínim de dos milions de vots per la validesa de l'elecció del president de la república. Si cap dels candidats presidencials assolía aquest mínim, l'assemblea nacional havia de triar president entre els tres candidats que haguessen rebut més vots. En el temps que la constituent féu aquesta llei, hi havia deu milions d'electors inscrits en les llistes electorals. En aquest sentit s'hi requeria per tant una cinquena part dels inscrits per fer vàlida l'elecció presidencial. La llei del 31 de maig reduïa si més no en tres milions de vots les llistes electorals, i reduïa així el nombre d'inscrits en set milions mentre mantenia igualment el mínim legal de dos milions per l'elecció presidencial. Havia elevat aixó el mínim legal d'una cinquena part a una tercera part dels vots efectius, és a dir havia fet tot el possible per arrabassar l'elecció presidencial de les mans del poble a les mans de l'assemblea nacional. Així semblava que el partit d'ordre havia garantit doblement el seu domini amb la llei electoral del 31 de maig, en sotmetre l'elecció de l'assemblea nacional i la del president de la república al sector estacionari de la societat.

V

La lluita entre l'assemblea nacional i Bonaparte es reanudà tan bon punt la crisi revolucionària era superada i el dret universal de sufragi eliminat.

La constitució havia fixat la manutenció de Bonaparte en 600.000 francs. En poc més de mig any de la seua instal·lació havia aconseguit de doblar aquesta suma. Odilon Barrot havia arrencat de l'assemblea constituent un suplement de 600.000 francs pels anomenats diners de representació. Després del 13 de juny Bonaparte havia deixat anar demandes similars, aquesta vegada sense trobar resposta en Barrot. Ara, després del 31 de maig, aprofità el moment favorable perquè els seus ministres proposassen una llista civil de tres milions a l'assemblea nacional. Una llarga vida de vagabund aventurer li havia dotat amb les antenes més desenvolupades per sentir els moments de feblesa on arrencar diners dels seus burgesos. Practicava formalment el chantage. L'assemblea nacional havia violat la sobirania popular amb la seua col·laboració i assessorament. Amenaçava de denunciar el seu crim davant del tribunal popular si no afluixaven la mosca i pagaven el seu silenci amb tres milions anuals. Li havien robat el dret de vot de tres milions de francesos. Demanava per cada francès que la llei havia posat fora de circulació un franc de curs legal, justament tres milions de francs. Ell, l'elegit per sis milions, demanava perjudicis pels vots que li havien estafat retrospectivament. La comissió de l'assemblea nacional refusà el pidolaire. La premsa bonapartista amenaçà. Podia l'assemblea nacional trencar amb el president de la república en un moment que en principi havia trencat definitivament amb la massa de la nació? Refusà la llista civil anual, és cert, però concedia aquesta vegada un suplement de 2.160.000 francs. Es feia així culpable de la doble feblesa d'atorgar els diners i de mostrar alhora amb la vexació que ho feia a contracor. Veurem més tard perquè li calien a Bonaparte els diners. Després d'aquest resultat ofensiu, que seguia els peus de l'abolició del dret universal de vot i on Bonaparte havia canviat l'actitud humil durant la crisi del març i de l'abril per una d'impúdica davant el parlament usurpador, l'assemblea nacional s'aturà durant tres mesos, de l'11 d'agost a l'11 de novembre. En el seu lloc deixava una comissió de permanència de 28 membres, on no hi havia cap bonapartista però sí republicans moderats. La comissió de permanència de l'any 1849 havia inclòs tan sols homes d'ordre i bonapartistes. Però llavors el partit d'ordre es declarà permanentment contrari a la revolució. Aquesta vegada la república parlamentària es declarava permanentment contrària al president. Segons la llei del 31 de maig el partit d'ordre tan sols hi tenia ja aquest rival.

Quan l'assemblea nacional es reuní de nou el novembre del 1850 semblava que, per comptes de les petites batusses que fins ara havia tingut amb el president, hi tindria una gran i implacable lluita, que esdevenia inevitable una lluita entre els dos poders a vida o mort.

Igual com l'any 1849 el partit d'ordre durant l'aturada parlamentària s'havia dividit en les seues fraccions individuals, cadascuna ocupada en les pròpies intrigues restauracionistes, que havien obtingut nou aliment amb la mort de Louis-Philippe. El rei legitimista, Enric V, havia nomenat fins i tot un ministeri formal que residia a París i on membres de la comissió de permanència hi seien. Bonaparte tenia dret per tant a fer per la seua banda gires pels departaments francesos i, segons la disposició de la ciutat que tenia la sort d'acollir-lo, ja més o menys cobertament, ja més o menys obertament, divulgar els propis plans de restauració i aconseguir-hi vots. En aquestes desfilades, que el gran Moniteur oficial i els petits moniteurs privats de Bonaparte havien de festejar naturalment com a desfilades triomfals, era acompanyat constantment de persones afiliades a la societat del 10 de desembre. Aquesta societat datava de l'any 1849. Sota el pretext de fundar una societat de beneficiència, el lumpenproletariat de París s'havia organitzat en seccions secretes, cadascuna dirigida per agents bonapartistes, i amb un general bonapartista al capdavant. Al costat dels roués atrotinats amb dubtoses mitjans de subsistència i d'origen dubtós, al costat de plançons arruïnats i aventurers de la burgesia, hi havia vagabunds, soldats llicenciats, presidiaris llicenciats, esclaus de galeres llicenciats, brivalls, xarlatans, lazzaroni, carteristes, trilers, jugadors, estafadors, maquereaux, vigilants de bordell, porters, literats, esmoladors, caps de lumpen, ganiveters, reparadors d'olles, pidolaires, en breu, tota la massa indeterminada i perduda, marginada i expulsada, que els francesos anomenen la bohème; amb aquest selecte element Bonaparte constituí el cor de la Societat del 10 de Desembre. «Societat de beneficiència» en la mesura que tots els membres, com Bonaparte, sentien la necessitat de beneficiar-se a costa de la nació treballadora. Aquest Bonaparte, que es constitueix com a cap dels lumpenproletariats, que tan sols ací retroba en forma de masses els interessos que persegueix personalment, qui reconeix en aquesta bromera, brossa, residu de totes les classes l'única classe en la qual s'hi pot fonamentar incondicionalment, és el Bonaparte real, el Bonaparte sans phrase. Roué vell i ensinistrat, concep la vida història dels pobles i les accions principals i d'estat com una comèdia en el sentit més ordinari, com una mascarada, on les grans robes, mots i posturen serveixen tan sols per emmascarar la petitesa de lumpen. Així en la desfilada a Straßburg, un voltor suís ensinistrat hi feia d'àliga napoleònica. En l'entrada a Boulogne posà uniformes francesos a uns lacais londinencs. Hi feien d'exèrcit. En la Societat del 10 de Desembre hi aplega 10.000 lumpens, que han de fer de poble, com Klaus Zettel el de lleó. En un instant on la pròpia burgesia representava la comèdia més completa però amb la més gran serietat del món, sense violar cap de les condicions pedants de l'etiqueta dramàtica francesa, i ella mateix es mig enganyava, es mig convencien de la solidesa de la pròpia actuació general i estatal, hi havia de guanyar l'aventurer, que es prenien la comèdia com a simple comèdia. Tan sols quan havia bandejat el seu sòlid oponent, tan sols quan es pren el paper

cesarià seriosament i amb la màscara napoleònica, s'imagina convertit en el Napoléon real, esdevé víctima de la pròpia cosmovisió, el bufó seriós que ja no pren la història mundial com una comèdia, sinó la seua comèdia com la història mundial. Ço que pels treballadors socialistes eren els ateliers nacionals, ço que la Garde mobile era pels republicans burgesos, era per Bonaparte la Societat del 10 de Desembre, la pròpia força partidària. En aquests viatges els destacaments que s'hi avançaven per ferrocarril hi havien d'improvisar un públic, incitar l'entusiasme públic, cridar vive l'Empereus, insultar i agredir els republicans, naturalment sota la protecció de la policia. En retornar a París havien de constituir l'avantguarda, respondre a les contramanifestacions o dispersar-les. La Societat del 10 de Desembre li pertanyia, era la seua obra, la seua pròpia pensada. Qualsevol altra cosa de la qual s'apropia li cau a les mans per la força de les circumstàncies, qualsevol altra cosa que fa, les circumstàncies fan per ell o s'hi limita a copiar dels fets dels altres; però ell, amb fórmules orals oficials d'ordre, religió, família, propietat en públic davant els ciutadans, darrera d'ells, en les societats secretes dels Schufferle i Spielberg, defensa la societat del desordre, de la prostitució i del robatori, que tenen el propi Bonaparte com a autor original, i la Societat del 10 de Desembre com la pròpia història. Ara s'esdevenia excepcionalment que els representants del poble que pertanyien al partit d'ordre queien sota els pals dels desembristes. Encara més. El comissari de policia Yon, assignat a l'assemblea nacional per encarregar-se'n de la seguretat, en actuar per la deposició d'un cert Allais, avisà la comissió de permanència que un sector dels desembristes havia decidit l'assassinat dels general Changarnier i de Dupin, el president de l'Assemblea Nacional, i que ja havien designat els individus que ho durien a terme. Hom comprèn el terror del senyor Dupin. Una enquête parlamentària sobre la Societat del 10 de Desembre, és a dir la profanació del món secret bonapartista, semblava inevitable. Just abans de la reunió de l'Assemblea Nacional Bonaparte disolgué oportunament la societat, naturalment tan sols en el paper, ja que en una detallada memòria de finals del 1851 el prefecte de policia Carlier encara cercava debades d'obligar-lo a dispersar realment els desembristes.

La Societat del 10 de Desembre havia de restar l'exèrcit privat de Bonaparte fins que l'exèrcit oficial es transformàs en una societat del 10 de desembre. Bonaparte hi féu el primer intent poc després de l'ajornament de l'Assemblea Nacional, i de fet amb els diners que li havia arrencat. Com a fatalista viu en la convicció que hi ha certs poders superiors que els humans, i els soldats en particular, no poden resistir. Entre aquests poders enumera en primera línia els cigars i el xampany, les aus fredes i la salsa d'all. Tracta per tant en els apartaments de l'Elysée oficials i suboficials primerament amb cigars i xampany, amb aus fredes i salsa d'all. El 3 d'octubre repeteix aquesta maniobra amb la tropa en la revista de St. Maur i el 10 d'octubre fa la mateixa maniobra a una escala encara més gran en la desfilada militar de Satory.

L'oncle recordava les campanyes d'Alexandre a Àsia, el nebot les marxes de conquesta de Bacus en el mateix país. Alexandre era certament un semidéu, però Bacus era un déu, i a més deu protector de la Societat del 10 de Desembre.

Després de la revista del 3 d'octubre la Comissió de Permanència cridà el ministre de guerra d'Hautpoul. Els prometé que aquests trencaments de la disciplina no havien de repetir-se. Hom sap com Bonaparte mantingué la paraula d'Hautpoul el 10 d'octubre. En totes dues revistes Changarnier hi havia presidit com a comandant en cap de l'exèrcit de París. Alhora membre de la comissió de permanència, cap de la guàrdia nacional, «salvador» del 19 de gener i del 13 de juny, «baluart de la societat», candidat del partit d'ordre a la presidència, monjo sospitós de dues monarquies, mai abans s'havia reconegut com a subordinat del ministre de guerra, s'havia rigut sempre obertament de la institució republicana, havia seguit Baonaparte amb una protecció ambivalent. Ara es desvivia per la disciplina contra el ministre de guerra i per la constitució contra Bonaparte. Mentre el 10 d'octubre una part de la cavalleria deixava anar el crit de «Vive Napoléon! Vivent les saucissons!», Changarnier disposava que si més no la infanteria que marxava sota el comandament del seu amic Neumayer observàs un silenci glacial. Com a càstic el ministre de guerra, a instigació de Baonaparte, rellevà el general Neumayer del seu destí a París, sota el pretext de nomenar-lo comandant general de les divisions militars 14 i 15. Neumayer refusà aquest canvi de destins i va haver de presentar la renúncia. Changarnier, per la seua banda, publicà un ordre del dia el 2 de novembre on prohibia les tropes de caure en crits o manifestacions polítiques de cap mena mentre fos de servei. Els diaris elisis atacaren Changarnier, els diaris del partit d'ordre Bonaparte, la comissió de permanència celebrà repetidament sessions secretes on proposava repetidament de declarar el país en perill, l'exèrcit semblava dividit en dos camps enemics amb dues planes generals enemigues, una a l'Elysée, amb Bonaparte, l'altre a les Tulleries, on residia Changarnier. Semblava que tan sols la reunió de l'assemblea nacional hi mancava per fer la senyal de batalla. El públic francès valorava aquest enfrontament entre Bonaparte i Changarnier com aquell periodista anglès que la caracteritzava amb els següents mots:

«Les criades polítiques de França agranen la lava fosa de la revolució amb velles graneres i es barallen mentre fan feina».

De mentres Bonaparte s'afanyà a apartar d'Hautpoul com a ministre de guerra, expendir-lo a corre-cuita a Alger, i nomenar ministre de guerra al general Schramm. El 12 de novembre envià a l'assemblea nacional un missatge d'extensió americana, sobrecarregat de detalls, d'ordres perfumades, de desitjos de reconciliació, de resignació constitucional, que tractava de tot i de més, llevat de tan sols les questions brûlantes de l'instant. Com de passada

deixava caure els mots que d'acord amb les disposicions explícites de la constitució tan sols el president podia disposar de l'exèrcit. El missatge acabava amb els següents mots altisonants:

«França demana ara per damunt de tota la resta tranquil·litat... Lligat per un jurament, però, me mantindré dins els estrets límits que m'han disposat... Pel que a mi fa, elegit pel poble, a qui dec tot el meu poder, sempre seguiré la seua voluntat expressada legalment. Si decidissiu en aquesta sessió la revisió de la constitució, una assemblea constituent regularia la posició del poder executiu. Si no, llavors el poble pronunciarà solemnement una decisió el 1852. Però, siguen quines siguen les solucions del futur, arribam a una entesa, de forma que mai la passió, la sorpresa o la força no decideixen el destí d'una gran nació... Ço que per damunt de tot m'ocupa l'atenció és no qui governarà França el 1852 sinó com emprar el temps que em resta de forma que el període immediat passe sense agitació ni malestar. Us he obert el cor amb sinceritat, respondreu la meua obertura amb la vostra confiança, els meus bons esforços amb la vostra cooperació, i Déu farà la resta».

L'honesta, hipòcritament mesurada, virtuosament tòpica, llengua de la burgesia revela el seu significat més profund de la boca de l'autòcrata de la Societat del 10 de Desembre i heroi dels picnics de St. Maur i Satory.

Els burgmestres del partit d'ordre no s'enganyaren ni per un instant sobre la confiança que mereixia aquesta obertura de cor. Sobre els juraments fa temps que els han blasat entre els nombrosos veterans i virtuosos del perjuri polític, ni tampoc els hi havia passat per alt el passatge sobre l'exèrcit. Remarcaven a desgrat que l'enumeració discursiva al missatge sobre les lleis aprovades recentment arribava a la llei més important, la llei electoral, amb un silenci estudiat, i més encara, en cas que no hi hagués cap revisió de la constitució, deixava l'elecció del president del 1852 al poble. La llei electoral era la bola de plom als peus del partit d'ordre, que li impedia de caminar i molt més encara de carregar! A més, Bonaparte, amb la dissolució oficial de la Societat del 10 de Desembre i la destitució del ministre de guerra d'Hautpoul, havia sacrificat els propis boccs expiatoris amb les pròpies mans a l'altar de la pàtria. Havia llimat la punta de la col·lisió imminent. Fnalment, el partit d'ordre cercava angoixat d'evitar, mitigar i enfundar qualsevol conflicte decisiu amb el poder executiu. Per por de perdre les conquestes de la revolució permetien el rival d'endur-se'n els fruits. «França demana per damunt de tota la resta tranquil·litat». A això cridava el partit d'ordre a la revolució d'ençà de febrer, i ara ho feia Bonaparte en el missatge al partit d'ordre. Bonaparte cometia actes que s'adreçaven a la usurpació, però el partit d'ordre cometia «intranquil·litat» si posava de manifest aquests actes i els llegia hipocondríacament. Les salsitxes de Satory eren silencioses com ratolins mentre hom no en parlàs. «França demana per damunt de tot tranquil·litat». Per tant Bonaparte demanava que hom el deixàs fer tranquil·lament, i el partit parlamentari es paralizzava per una doble por, la por de provocar de nou la intranquil·litat revolucionària, i la por de semblar la instigadora de la intranquil·litat als ulls de la pròpia classe, als ulls de la burgesia. Així França demanava per tant damunt de tota la resta tranquil·litat, i el partit d'ordre no gosava

de respondre «guerra» al missatge de «pau» de Bonaparte. El públic, que s'havia imaginat escenes de gran escàndol en l'obertura de l'assemblea nacional, se sentí desenganyat de les expectatives. Els diputats de l'oposició, que demanaven la presentació dels protocols de la comissió de permanència durant els fets d'octubre, foren vençuts per la majoria. Tots els debats dels quals hom esperava un cert enrenou, eren esquivats. Els treballs de l'assemblea nacional durant el novembre i desembre del 1850 no tingueren cap interès.

Finalment cap a la fi de desembre començà la guerra de guerrilles sobre prerogatives individuals dels parlament. El moviment encallà en petites lluites sobre les prerogatives de tots dos poders, llavors que la burgesia havia abandonat de moment la lluita de classe amb l'abolició del dret universal de sufragi.

Contra Maugin, un dels representants populars, s'hi obrí en els tribunals un procés per deutes. En resposta al president del tribunal, el ministre de justícia Rouher declarava que calia emetre una ordre de detenció contra el deutor sense més. Mauguin fou dut per tant a la presó de deutes. L'assemblea nacional cremava quan s'assabentà de l'atemptat. No ordenà tan sols el seu alliberament immediat, sinó que fins i tot el van fer treure de Clichy aquell mateix vespre. Per tal de confirmar, amb tot, la fe en la santedat de la propietat privada i amb idea a la ment d'obrir, en cas de necessitat, un espai de custòdia pels montagnards que havien resultat problemàtics, declarà permisible l'empresonament per deutes dels representants populars si prèviament se n'obtenia el consentiment. S'oblidà de decretar que també calia tancar el president per deutes. Anorreava la darrera aparença d'inviolabilitat que envoltava els membres del propi cos.

Hom recordarà que, a través d'una declaració d'un cert Allais, el comissari de policia Yon havia denunciat un sector dels desembristes per planejar l'assassinat de Dupin i Changarnier. Just en la primera sessió els questors feren, en relació a aquesta declaració, la proposta que s'hi constituís una policia parlamentària pròpia, pagada pel pressupost privat de l'assemblea nacional i absolutament independent del prefecte de policia. El ministre d'interior, Baroche, protestà contra aquesta invasió dels seus ressorts. Hom arribà a un compromís miserable segons el qual, certament, el comissari de policia de l'assemblea el pagaria el pressupost privat i el nomenarien i destituïrien els questors, però tan sols després d'un acord previ amb el ministre d'interior. De mentres, el govern havia iniciat una persecució judicial contra Allais, i ací era fàcil de presentar la seua informació com una mistificació i a través de la boca de l'acusador públic ridiculitzar Dupin, Changarnier, Yon i tota l'assemblea nacional. Ara, el 29 de desembre, el ministre Baroche escriu una lletra a Dupin on li demana la destitució de Yon. L'oficina de l'assemblea nacional no accedeix, i manté Yon en el seu lloc, però l'assemblea nacional, sorpresa i espantada per la violència del cas Maugin i acostumada a rebre'n dos cops quan esperava de fer-ne un al poder executiu,

no sanciona aquesta decisió. Destitueix Yon com a pagament pels seus serveis i es desposseeix d'una prerogativa parlametària indispensable contra un hom que no decideix a la nit per executar de dia, sinó que decideix de dia i executa de nit.

Hem vist com l'Assemblea Nacional durant les grans i colpidores ocasions dels mesos de novembre i desembre evità o ofegà la lluita amb el poder executiu. Ara la veiem obligada a dur-la en les més petites ocasions. En l'afer Maugin confirma el principi d'empresonar representats populars per deutes, però s'hi reserva el dret d'aplicar-lo únicament als representants nocius i arrenca aquest infame privilegi al ministre de justícia. Per comptes d'aprofitar el suposat pla d'assassinat per decretar una enquête sobre la Societat del 10 Desembre i desemascarar irremeiablement Bonaparte davant França i Europa en el seu autèntic caràcter de cap dels lumenproletariat parisi, deixa que el conflicte es degrade fins a un punt on l'única discussió entre ella i el ministre d'ordre és qui té l'autoritat per nomenar i destituir un comissari de policia. Així veiem el partit d'ordre obligat, durant tot aquest període, per la seua posició ambivalent, a dissipar i esbocinar la lluita amb el poder executiu en petites batusses de competències, baralles, furts, recursos legalistes i a fer de les qüestions més ridícules el contingut de la seua activitat. No gosa de fer cara a la col·lisió en l'instant que prengué una importància de principis, quan el poder executiu quedà realment en evidència i la causa de l'Assemblea Nacional hauria sigut la causa nacional. En fer-ho hauria donat a la nació una ordre de marxa, i no hi ha res que li faça més por que el moviment de la nació. En aquestes ocasions refusa per tant les mocions de la Montagne i avança en l'ordre del dia. La qüestió en disputa es bandejava en les grans dimensions i el poder executiu s'espera tranquilament que arribe el moment de prendre la mateixa qüestió en pretexts petits i insignificants, quan aquests, per dir-ho així, tan sols són d'un interès localment parlamentari. Llavors esclata la ràbia continguda del partit d'ordre, llavors es despenja el teló, llavors denuncia el president, llavors declara la república en perill, però també llavors la pathos sembla absurda i la causa de la lluita un pretext hipòcrita o pel qual, en general, lluitar no s'ho val. La tempesta parlamentària esdevé una tempesta en un got d'aigua, la lluita una intriga, la col·lisió un escàndol. Mentre les classes revolucionària gaudeixen amb una joia maliciosa la humiliació de l'Assemblea Nacional, ja que hi són entusiastes amb les prerogatives parlamentàries com ella ho és amb les llibertats públiques, la burgesia de fora del parlament no entén com la burgesia de dins pot perdre el temps en picabaralles tan petites i arriscar la tranquil·litat per una rivalitats tan penoses amb el president. La confon una estratègia que fa la pau en el moment on tothom hi espera batalles, i ataca en el moment que tothom creu que s'ha conclòs la pau.

El 20 de desembre Pascal Duprat interpel·lava el ministre d'interior sobre la loteria de les barres d'or. Aquesta loteria era una «filla de l'Elisi», que Bonaparte amb els seus seguidors havia dut al món i el prefecte de policia Carlier posat sota la seua protecció oficial, per bé que la llei francesa prohibeix tota loteria que resultàs en guany, tret de les rifes amb finalitat caritativa. Set milions de cupons a franc la peça, i amb uns guanys ostensiblement dedicats a enviar els vagabunds parisins a Califòrnia. D'una banda els somnis daurats havien de substituir els somnis socialistes del proletariat parisi, la perspectiva seductora del primer premi el doctrinari dret al treball. Els treballadors de París no reconeixien

naturalment en la lluentor de les barres d'or californianes els francs poc aparents que hom s'havia gratat de les butxaques. En general, però, no s'hi tractava de res més que un expoli directe. Els vagabunds que volien obrir mines d'or a Califòrnia sense preocupar-se d'abandonar París eren el propi Bonaparte i la seua endeutada taula rodona. Els tres milions concedits per l'assemblea nacional s'havien esfumat, i calia omplir d'una forma o altra la caixa. Bonaparte havia obert debades una subscripció nacional per la construcció de les anomenades cités ouvrières, al capdavant de la qual hi figurava ell amb una suma important. Els burgesos mig desencoratjats esperaven amb malfiança la realització de la seua acció, i com que això naturalment no s'esdevenia, l'especulació dels castells socialistes en l'aire caigué en terra. Les barres d'or funcionaren millor. Bonaparte i companyia no es conformaven a embutxacar-se part de l'excedent dels set milions per damunt de les barres que calia destinar als premis, i fabricaven cupons falsos, i posaven en circulació deu, quinze i fins i tot vint cupons amb el mateix número, en una operació financera en l'espera de la Societat del 10! de Desembre. Ací l'assemblea nacional no topava amb el president fictici de la república, sinó amb Bonaparte en carn i sang. Ací el podien atrapar en l'acte, i no en conflicte amb la constitució, sinó amb el code pénal. Si després de la interpellació de Duprat hagué procedir en l'ordre del dia, això no hauria passat pel simple fet que la moció de Girardin de declarar-se «satisfait» hauria recordat al partit d'ordre la pròpia corrupció sistemàtica. El burgès, i per damunt de tot el burgès inflat en estadista, complementa la mesquinesa pràctica amb l'extravagança teòrica. Com a estadista esdevé, com el poder estatal que se li enfronta, un ésser superior amb el qual tan sols s'hi pot lluitar d'una forma superior i consagrada.

Bonaparte, precisament com a bohemí, com a lumpenproletari principesc, tenia l'avantatge per damunt d'un pícar burgès de poder conduir la lluita mesquinament, de veure ara, després que l'assemblea l'hagués dut de la mà per l'accidentat terreny dels banquetes militars, les revistes, la Societat del 10 de Desembre i finalment el code pénal, que havia arribat el moment que podia passar de l'aparent defensiva a l'ofensiva. Poc el preocupaven les petites derrotes patides pel ministre de justícia, el ministre de guerra, el ministre de marina, el ministre de finances, amb les quals l'assemblea nacional manifestava el seu malestar. No tan sols impedia que els ministres renunciassen i reconeguessen així la submissió del poder executiu al parlament. Ara podia acomplir ço que havia començat durant l'aturada de l'assemblea nacional, l'arrabassament de poder militar al parlament, la destitució de Changarnier.

Un diari elisi publicà un ordre del dia suposadament emès durant el mes de maig a la primera divisió militar, procedent per tant de Changarnier, i on s'hi demanava als oficials que, en cas d'una insurrecció no deixassen cap quarter als traïdors dels propis rengles, i els afusellassen immediatament, i que refusassen l'enviament de tropes a l'assemblea nacional si aquesta els ho requeria. El 3 de gener del 1851 interpel·laren el gabinet per aquesta ordre del dia. Va demanar per la investigació d'aquesta qüestió un termini de tres mesos, després una setmana, i finalment tan sols vint-i-quatre hores.

L'assemblea insistí en una explicació immediat. Changarnier s'alçà i declarà que aquella ordre del dia no havia existit. Afegí que sempre s'havia afanyat a complir les demandes de l'assemblea nacional i que en cas d'una col·lisió podien comptar-hi. La seua declaració fou rebuda amb un aplaudiment indescriptible i s'hi decretà un vot de confiança. Abdicava en decretar la pròpia impotència i l'omnipotència de l'exèrcit, en posar-se sota la protecció privada d'un general, però el general els deceb quan assum un poder contra Bonaparte que té tan sols com a feudatari del propi Bonaparte, i que quan, al seu torn, espera la protecció d'aquest parlament, el seu protector n'espera protecció. Però Changarnier creu en el poder misteriós amb el qual la burgesia l'havia dotat d'ençà del 29 de gener del 1849. S'hi té pel tercer poder al costat dels dos altres poders estatals. Comparteix el destí de la resta d'herois, o més aviat sants, d'aquesta època, la grandesa dels quals consisteix en la gran opinió interessada que se'n fan els respectius partits i que decauen en figures quotidianes sempre que les circumstàncies els hi exigeixen miracles. La manca de fe és en general l'enemic mortal d'aquests reputats herois i autèntics sants. Per tant la meravellosa indignació moral davant la pèrdua d'entusiasme de partidaris i detractors.

La mateixa vesprada els ministres foren cridats a l'Elysée, Bonaparte insisteix en la destitució de Changarnier, cinc ministres refusen de signar-hi, el Moniteur anuncia una crisi ministerial, i la premsa d'ordre amenaça amb la constitució d'un exèrcit parlamentari sota el comandament de Changarnier. El partit d'ordre tenia una justificació constitucional per aquesta passa. Simplement havia de nomenar Changarnier president de l'assemblea nacional i requerir la quantitat de tropes que volgués per la pròpia seguretat. Ho podia fer de la forma més segura pel fet que Changarnier encara era efectivament al capdavant de l'exèrcit, i la guàrdia nacional de París tan sols esperava que la requerissen juntament amb l'exèrcit. La premsa bonapartista ni tan sols llavors gosava de qüestions el dret de l'assemblea nacional a la requisició directa de tropes, un escrúpol jurídic que sota les circumstàncies presents no semblava gens prometedor. Que l'exèrcit hagués obeït l'ordre de l'assemblea nacional és probable si hom té present que Bonaparte havia hagut de cercar per tot París durant vuit dies per trobar finalment dos generals – Baraguay d'Hilliers i St-Jean-d'Angley –, que es declarassen disposats a contrasignar la destitució de Changarnier. Que el partit d'ordre, però, trobàs en el seus propis rengles i en el parlament el nombre de vots necessaris per aital resolució és més que dubtós si hom pensa que vuit dies més tard 286 vots se'n separaren i que la Montagne, el desembre del 1851, en una decisió de darrera hora, encara refusava una proposta similar. Amb tot, els burgmestres potser encara haurien aconseguit d'atreure les masses al partit per un heroïsme que consistia en sentir-se segurs darrera d'un bosc de baionetes i en acceptar el servei d'un exèrcit que hagués desertat al llur camp. Per comptes d'això els senyors burgmestres la vesprada del 6 de gener anaren a l'Elysée per

convèncer Bonaparte de renunciar a la destitució de Changarnier amb frases i pensaments d'estadistes. Quan a hom li cerquen de convèncer, el reconeixen l'amo de la situació. Bonaparte, amb la seguretat d'aquesta passa, nomenà el 12 de gener un nou ministeri on els dirigents de l'antic, Fould i Baroche, hi restaven. St-Jean-d'Angely esdevenia ministre de guerra, el Moniteur duia el decret de destitució de Changarnier, i el seu comandament es dividia entre Baraguay d'Hilliers, que rebia la primera divisió militar, i Perrot, que rebia la guàrdia nacional. El baluart de la societat havia sigut acomiadat, i si bé cap pedra no queia dels terrats, el curs de la borsa, contràriament, pujava.

En refusar l'exèrcit, que se'ls hi posava a disposició en la persona de Changarnier, i en lliurar-lo irrevocablement al president, el partit d'ordre declara que la burgesia renuncia a la vocació de governar. Ja no hi havia cap ministeri parlamentari. En haver perdut ara el control de l'exèrcit i de la guàrdia nacional, quins mitjans de força que encara li restaven, per mantindre alhora l'autoritat usurpada del parlament per damunt del poble i l'autoritat constitucional contra el president? Cap. Tan sols li restava la crida a principis impotents, a principis que sempre havia interpretat com a regles universals, que hom prescriu a tercers per poder-s'hi moure més lliurement. Amb la destitució de Changarnier, amb la caiguda del poder militar a Bonaparte, es tanca la primera part del període que consideram, el període de la lluita entre el partit d'ordre i el poder executiu. La guerra entre els dos poders s'hi declara ara oberta, s'hi du obertament, però justament després que el partit d'ordre haja perdut armes i soldats. Sense ministeri, sense exèrcit, sense poble, sense opinió pública, d'ençà de la llei electoral del 31 de maig ja sense representants de la nació sobirana, sense ulls, sense orelles, sense dents, sense res, l'Assemblea Nacional havia realitzar una transformació gradual fins a un antic parlament francès, que ha de deixar l'acció al govern i que s'ha de limitar a dòcils confirmacions post festum.

El partit d'ordre rep el nou ministeri amb una tempesta d'indignació. El general Badaeu recorda la feblesa de la comissió de permanència durant l'aturada i la consideració excessiva que va rebre en disculpar-li la publicació dels protocols. El propi ministre d'interior insisteix ara en la publicació d'aquests protocols, que ara naturalment eren aigua passada, ja no descobrien cap nou fet, i no tenien el més petit efecte en un públic tocat. A proposta de Rémusat l'Assemblea Nacional s'hi retirava a les oficines i nomenava un «comitè de mesures extraordinàries». París es mou ben poc de la ruta de l'ordre quotidià perquè en aquest instant el comerç prospera, les manufactures funcionen, els preus del blat es mantenen baixos, els mitjans de vida abunden, les caixes d'estalvi reben diàriament nous dipòsits. Les «mesures extraordinàries» que el parlament ha anunciat tan sorollosament s'esvaeixen el 18 de gener en un vot de retirada de confiança contra el ministeri, sense esmentar tampoc el general Changarnier. El partit d'ordre es veié forçat a presentar així aquesta moció per assegurar-s'hi els vots dels

republicans, ja que de totes les mesures del ministeri la destitució de Changarnier era precisament l'única que aprovaven els republicans, mentre que el partit d'ordre no era de fet en posició de censurar els altres actes ministerials, que ell mateix havia dictat.

Pel vot de retirada de confiança del 18 de gener s'hi aconseguiren 415 vots contra 286. Per tant fou introduït únicament amb una coalició dels legitimistes i orleanistes convençuts amb els republicans purs i la Montagne. S'hi demostrava per tant que el partit d'ordre havia perdut en els conflictes amb Bonaparte no tan sols el ministeri, no tan sols l'exèrcit, sinó també la seua majoria parlamentària independent, que una tropa de representants havia desertat del seu camp, per fanatisme conciliador, per por de la lluita, per mandra, per la consideració familiar de la paga d'estat, per especulació sobre els llocs ministerials que quedaven lliures (Odilon Barrot), pel pur egoïsme que fa el burgès ordinari sempre inclinat a sacrificar els interessos comuns de la seua classe per tal o tal motiu privat. Els representants bonapartistes tan sols s'adheriren al partit d'ordre en la lluita contra la revolució. El cap del partit catòlic, Montalembert, ja havia llençat llavors la seua influència en l'escala bonapartista, ja que desconfiava de les perspectives de vida del partit parlamentari. Els dirigents d'aquest partit, Thiers i Berryer, els orleanistes i els legitimistes, es veien obligats a proclamar-se obertament republicans, a confessar que de cor eren reialistes, però de cap se sentien republicans, que la república parlamentària era l'única forma possible de govern per la totalitat de la burgesia. Es veien forçats, davant els ulls de la pròpia classe burgesa, a condemnar els plans de restauració, que encara sostenien infatigablement a esquenes del parlament, com una intriga tan perillosa com descerebrada.

El vot de retirada de confiança del 18 de gener perjudicà els ministres i no el president. Però no era el ministeri sinó el president qui havia destituït Changarnier. Havia de presentar el partit d'ordre una proposta de destitució de Bonaparte? Pels seus desitjos de restauració? Aquests tan sols complementaven els propis llurs. Per la seua conspiració en les revistes militars i en la Societat del 10 de Desembre? Ells mateixos havien soterrats aquests temes sota simples ordres del dia. Per la destitució de l'heroi del 29 de gener i del 13 de juny, per l'home que el maig del 1850 havia amenaçat de cremar tots quatre extrems de París en cas de revolta? Els llurs aliats de la Montagne i Cavaignac ni tan sols els permetrien d'elevat el caigut baluard de la societat mitjançant un certificat oficial de simpatia. Ni tan sols ells poden negar al president l'autoritat constitucional per destituir un general. Tan sols protestaven per haver fet un ús antiparlamentari del seus drets constitucionals. No havien fet ells contínuament un ús anticonstitucional de les llurs prerogatives parlamentàries, especialment en relació a l'abolició del dret de sufragi universal? Es limitaren per tant a moure's estrictament dins els límits parlamentaris. I caigueren en aquella particular malaltia que, d'ençà

del 1848 ha castigat el continent, el cretinisme parlamentari, que du ràpidament els infectats a un món imaginari i els hi roba tot sentit, tot record, tota comprensió del brutal món exterior, aquest cretinisme parlamentari que prenia en els qui havien destruïts totes les condicions del poder parlamentari amb les pròpies mans i que eren condemnats a destruir-les en la llur lluita contra les altres classes, i que encara contemplaven les victòries parlamentària com a victòries i a creure que ferien el president en perjudicar-ne els ministres. Li donaren tan sols l'oportunitat d'humiliar l'Assemblea Nacional als ulls de la nació. El 20 de gener el Moniteur anunciava que s'havia acceptat el cessament de tot el ministeri. Sota el pretext que no hi havia cap partit parlamentari que posseís la majoria, com demostrava el vot del 18 de gener, fruit de la coalició entre la Montagne i els reialistes, i a l'espera de la reconstitució d'una majoria, Bonaparte nomenava un ministeri dit de transició, sense cap membre del parlament, integrat per individus absolutament desconeguts i insignificants, un ministeri de simples oficinistes i escrivans. El partit d'ordre podia ara treballar fins esgotar-se amb aquestes marionetes, el poder executiu ja no creia que pagava la pena tindre una representació seriosa davant l'Assemblea Nacional. Bonaparte concentrava amb més seguretat el poder executiu en la seua persona com més purament titelles fossen els ministres, i més els explotàs pels seus propis objectius.

El partit d'ordre, coaligat amb la Montagne, s'hi revenjà amb el refús d'una dotació presidencial de 1.800.000 francs, que el cap de la Societat del 10 de Desembre havia fet proposar als seus oficinistes ministerials. Aquesta vegada ho decidia una majoria de tan sols 102 vots, de forma que d'ençà del 18 de gener s'hi havien perdut 27 vots més, la dissolució del partit d'ordre avançava. Perquè hom no s'equivocàs ni un instant sobre el sentit de la seua coalició amb la Montagne, al mateix temps ni tan sols considerava una proposta signada per 189 membres de la Montagne sobre una aministia general dels presos polítics. N'hi havia prou que el ministre d'interior, un cert Vaïsse, declaràs que la tranquil·litat era tan sols aparent, que en secret hi dominava una gran agitació, que en secret s'organitzaven societats ubíquies, que els diaris democràtics feien preparatius per aparèixer de nou, que els reports sobre els departaments eren desfavorables, que els refugiats de Ginebra dirigien una conspiració que es difonia des de Lyon a tot la França meridional, que França era a punt d'entrar en una crisi industrial i comercial, que els fabricants de Roubaix havien reduït el temps de treball, que els presoners de Belle-Île es revoltaven –, hi havia prou que tan sols un Vaïsse conjuràs l'esperctre vermell perquè el partit d'ordre refusàs sense discussió una moció que certament hauria fet guanyar a l'Assemblea Nacional una immensa popularitat i que hauria llençat Bonaparte de nou als seus braços. Per comptes de deixar-se intimidar pel poder executiu amb la perspectiva de nous disturbis, hauria d'haver deixat anar una mica la lluita de classes, prou com per mantindre l'executiu en dependència. Però no se sentia capacitada per jugar amb foc.

De mentres, l'anomenat ministeri de transició vegetà fins a mitjans d'abril. Bonaparte embolicava i enganyava l'Assemblea Nacional amb contínues noves combinacions ministerials. Ara semblava que volia formar un ministeri republicà amb Lamartine i Billaut, ara un de parlamentari amb l'inevitable Odilon Barrot, el nom del qual mai no manca quan cal despistar, ara un de legitimista amb Vatimesnil i Benoist d'Azy, ara un d'orleanista amb Maleville. Mentre mantenia així les diferents fraccions del partit d'ordre en tensió entre elles i les alarmava totes amb la visió d'un ministeri republicà i per tant la restauració inevitable del dret de sufragi universal, introduïa alhora en la burgesia la convicció que els seus esforços honests per formar un ministeri parlamentari eren frustrats per la irreconciliabilitat de les fraccions reialistes. La burgesia cridava, però, tan fort com podia per un «govern sòlid», trobava del tot imperdonable deixar França «sense administració» quan s'apropava una crisi comercial general, i el socialisme guanyava adeptes en les ciutats alhora que en el camp queia ruinosament el preu del blat. El comerç s'afeblia diàriament, el nombre de mans desocupades creixia a la vista, a París si més no 10.000 obrers eren sense pa, a Rouen, Mühlhausen, Lyon, Roubaix, Tourcoing, St-Etienne, Elbeuf, etc. hi havia innumbrables fàbriques aturades. Sota aquestes circumstàncies Bonaparte podia proposar, l'11 d'abril, de restaurar el ministeri del 18 de gener. Els senyors Rouher, Fould, Baroche etc. reforçats amb el senyor Léon Faucher, qui l'Assemblea Constituent durant els darrers dies, havia assenyalat amb un vot de retirada de confiança unànime, amb l'excepció de cinc vots emesos per ministres, per haver enviat telegrams falsos. L'Assemblea Nacional havia aconseguit per tant una victòria contra el ministeri el 18 de gener, havia lluitar amb Bonaparte durant tres mesos, tan sols perquè l'11 d'abril hagués d'admetre Fould i Baroche amb el purità Faucher com a tercer en la llur aliança ministerial.

El novembre del 1849 Bonaparte s'havia conformat amb un ministeri no-parlamentari, el gener del 1851 amb un d'extraparlamentari, l'11 d'abril se sentia prou fort com per formar un ministeri antiparlamentari, que combinava harmoniosament els vots de retirada de confiança de totes dues assemblees, la Constituent i la Legislativa, la republicana i la reialista. Aquesta gradació de ministeris era el termòmetre amb la qual el parlament podia mesurar la caiguda de la pròpia escalfor vital. A finals d'abril havia baixat tan fortament que Persigny podia aconsellar Changarnier, en entrevista personal, a passar-se al camp del president. Bonaparte, li assegurava, considerava completament destruïda la influència de l'Assemblea Nacional, i ja s'hi havia preparat la proclamació que es publicaria després del coup d'état. Changarnier participà els dirigents del partit d'ordre de la nota mortuòria, però qui havia de creure que aquelles xinxes mataben? I el parlament, castigat, desintegrat i agonitzant com era, no podia estar-se de veure en el seu duel amb el grotesc cap de la Societat del 10 de Desembre res més que el duel

amb una xinxe. Però Bonaparte responia al partit d'ordre com Agesilaos al rei Agis: «Et sembli una formiga, però un dia seré un lleó».

VI

La coalició amb la Montagne i els republicans purs, a la qual el partit d'ordre s'hi veia abocat en un esforç inútil per mantindre la possessió del poder militar i per reconquerir el control suprem del poder executiu, demostrava de forma incontestable que havia perdut la majoria parlamentària independent. La simple força del calendari, de les busques horàries, donà el 28 de maig la senyal de la completa dissolució. Amb el 28 de maig començà el darrer any de vida de l'Assemblea Nacional. Ara havia de decidir la continuació inalterada o la revisió de la constitució. Però la revisió de la constitució implicava no tan sols el domini de la burgesia o de la democràcia petit-burgesa, de la democràcia o de l'anarquia proletària, de la república parlamentària o de Bonaparte, implicava alhora Orléans o Bourbon! Així queia en mig del parlament la poma d'Eris, que havia d'expressar obertament el conflicte d'interessos que dividia el partit d'ordre en fraccions enemigues. El partit d'ordre era una combinació de substàncies socialment heterogènies. La qüestió de la revisió generà una temperatura política en la qual el producte es dividia en els seus components originaris.

L'interès dels bonapartistes en la revisió era simple. Per ells s'hi tractava de l'abolició de l'article 45, que prohibia la reelecció de Bonaparte i la prolongació del seu poder. No pas menys simple semblava la posició dels republicans. Refusaven incondicionalment qualsevol revisió, hi veien una conspiració múltiple contra la república. Com que dirigien més d'una quarta part dels vots de l'Assemblea Nacional, i com que segons la constitució calien tres quarts dels vots per resoldre la revisió i per convocar una assemblea de revisió, tan sols els hi calia comptar amb els vots per sentir-se segurs de la victòria. I eren segurs de la victòria.

Aquestes clares posicions trobaven el partit d'ordre en contradiccions irresolubles. Si refusava la reivisió faria perillar l'status quo, ja que tan sols deixaria una eixida a Bonaparte, la de la força, i a partir del segon de maig del 1852, en un moment decisiu, França cauria en una anarquia revolucionària, amb un president que hauria perdut l'autoritat, amb un parlament que feia temps que no la posseïa i amb un poble que la provaria de reconquerir. Si votava per la revisió constitucional, sabia que votava debades i que aniria a una fallida constitucional degut al veto dels republicans. Si declarava inconstitucionalment que una majoria simple de vots fos vinculant, tan sols podria esperar de dominar la revolució si se subordinava incondicionalment a la sobirania del poder executiu, fent així Bonaparte l'amo de la constitució, de la revisió i d'ell mateix. Una revisió parcial que perllongàs l'autoritat del

president prepararia el camí de la usurpació imperial. Una revisió general que escurçàs l'existència de la república comportaria les reivindicacions dinàstiques a un conflicte inevitable, ja que les condicions d'una restauració borbònica i les d'una d'orleanista no tan sols diferien sinó que s'excloïen mútuament.

La república parlamentària era més que el terreny neutrial on les dues fraccions de la burgesia francesa, legitimistes i orleanistes, la gran propietat rural i la indústria, podien allotjar-se una al costat de l'altra amb igualtat de drets. Era la condició ineludible del llur domini comú, l'única forma estatal on els llurs interessos generals de classe sotmetien alhora les reivindicacions de les fraccions particulars i les de la resta de classes de la societat. Com a reialistes queien de nou en l'antic antagonisme, en la lluita per la supremacia de la propietat rural per damunt dels diners, i la més alta expressió d'aquest antagonisme, la pròpia personificació, eren els propis reis, les dinasties. D'ací la resistència del partit d'ordre contra el retorn dels Bourbons.

Els orleanistes i el representant popular Creton havien presentat periòdicament el 1849, el 1850 i el 1851 la proposta de revocació del dret d'exili contra les famílies reials. El parlament havia realitzat amb la mateixa periodicitat l'espectacle d'una assemblea de reialistes que barraven la porta al retorn dels llurs reis exiliars a la pàtria. Ricard III havia assassinat Enric VI amb la remarca que no era massa bo per aquest món i que pertanyia al cel. Els reialistes declaraven França massa roïna per posseir de nou reis. Constrenyits per la força de les circumstàncies havien esdevingut republicans i sancionaven repetidament la decisió popular que allunyava els reis de França.

La revisió de la constitució – i les circumstància forçaven a considerar-la – questionava al mateix temps que la república el domini comú de totes dues fraccions burgeses, i revivia, amb la possibilitat d'una monarquia, la rivalitat d'interessos que la monarquia havia representat de forma alternant, la lluita per la supremacia d'una fracció per damunt de l'altra. Els diplomàtics del partit d'ordre creien que podien calmar la lluita amb una barreja de les dues dinasties, l'anomenada *fusió* dels partits reialistes i de les llurs cases reials. La fusió real de la restauració i de la monarquia de juliol era la república parlamentària, on els colors orleanistes i legitimistes es dissolien i les diferents menes de burgesia s'esvaïen en la burgesia com a tal, en la burgesia genèrica. Ara, però, els orleanistes havien de convertir-se en legitimistes, i els legitimistes en orleanistes. La reialesa, on s'hi personificava l'antagonisme, havia d'encarnar-ne la unitat, l'expressió dels llurs interessos excloents de fracció en expressió dels interessos comuns de classe, la monarquia havia de fer ço que tan sols l'abolició de les dues monarquies, la república, podia i havia fet. Aquesta era la pedra filosofal, en la producció de la qual els doctors del partit d'ordre s'exprimien el cap. Com si la monarquia legítima pogués mai esdevindre la monarquia de la burgesia industrial o la monarquia burgesa

esdevindre mai la reialesa de l'aristocràcia terratinent. Com si la propietat rural i la indústria poguessen fraternitza sota *una* corona, una corona que tan sols podia caure en el cap del germà gran o del petit. Com si la indústria pogués arribar en general a un acord amb la propietat rural, mentre la propietat rural no es decidia a esdevindre industrial. Si Henri V morís demà, el comte de París no esdevindria per això rei dels legitimistes si no deixava d'ésser el rei dels orleanistes. Els filòsofs de la fusió, però, que es feren sentir més com més s'apropava la qüestió de la revisió, que s'havien fet amb un òrgan diari oficial en l'Assemblée nationale, i que encara en aquest instant (febrer del 1852) són de nou a la feina, consideraven que tota la dificultat es devia a l'oposició i rivalitat de totes dues dinasties. Els intents de reconciliar la família Orléans amb Enric V havien començat d'ençà de la mort de Louis-Philippe, però com les intrigues dinàstiques en general tan sols es realitzaven durant les aturades de l'Assemblea Nacional, en els entre-actes, darrera del teló, més coqueteria sentimental amb les antigues supersticions que una ocupació seriosa, esdeveien ara accions principals i d'estat, realitzades pel partit d'ordre en l'escena pública, per comptes de com fins llavors en teatres d'aficionats. Els correus anaven de París a Venècia, de Venècia a Claremont, de Claremont a París. El comte de Chambord emeté un manifest on «amb l'ajut de tots els membres de la seua família» anunciava no la seua, sinó la restauració «nacional». L'orleanista Salvandy s'hi llença als peus d'Enric V. Els caps legitimistes Berryer, Benoist d'Azy, St-Priest s'hi traslladen a Claremont per convèncer els Orléans, però debades. Els fusionistes de n'adonen massa tard que els interessos de totes dues fraccions burgeses ni perden exclusivitat ni guanyen suport quan s'accentuen en la forma d'interessos familiars, d'interessos de dues cases reials. Si Enric V havia de reconèixer el comte de París com a hereu – l'únic èxit que podia aconseguir la fusió en el millor dels casos –, la Casa d'Orléans no guanyaria cap reivindicació que la manca de fills d'Enric V no li asseguràs ja, però perdria totes les reivindicacions que havia aconseguit amb la revolució de juliol. Anorrearia les seues reivindicacions originals, tots els títols que havia arrabassat a la branca antiga dels Bourbons en prop de cent anys de lluita, abandonaria la seua prerogativa històrica, la prerogativa de la reialesa moderna, per la prerogativa de l'arbre genealògic. La fusió per tant no seria res més que una abdicació voluntària de la Casa d'Orléans, la resignació legitimista, l'abandonament penedit de l'església estatal protestant a la catòlica. Una retirada que ni tan sols la duria d'una vegada al tron que havia perdut sinó als peus del tron on havia nascut. Els antics ministres orleanistes, Guizot, Duchâtel, etc., que igualment anaren a Claremont a defensar la fusió, representaven de fet simplement els miols sobre la revolució de juliol, la desesperació per la monarquia burgesa i per la monarquia dels burgesos, la superstició de la legitimitat com el darrer amulet contra l'anarquia. En la imaginació eren mitjancers entre Orléans i Bourbon, mentre en la realitat tan sols eren orleanistes caiguts, i el príncep de Joinville els rebé així. La secció

viable i bel·ligerant dels orleanistes, Thiers, Baze, etc., per contra, convenceren la família de Louis-Philippe de la forma més fàcil que si qualsevol restauració directament monàrquica presuposava la fusió de les dues dinasties i en tot cas aquesta fusió presuposava l'abdicació de la Casa d'Orléans, contràriament, del tot en acord amb la tradició dels ancestres, era el reconeixement momentani de la república i l'espera fins que els esdeveniments permetessen la conversió de la cadira presidencial en un tron. La candidatura de Joinville circulà, la curiositat pública es mantingué alerta, i uns pocs mesos després, el setembre, fou proclamada oficialment.

L'intent d'una fusió reialista entre orleanistes i legitimistes no tan sols havia fracassat, sinó que havia destruït la fusió parlamentària, la forma comuna republicana, i el partit d'ordre s'havia dividit de nou en els components originaris; però com més creixia l'allunyament entre Claremont i Venècia, com més s'enfonsava l'acord i més terreny guanyava l'agitació de Joinville, més fortes i serioses eren les negociacions entre Faucher, el ministre de Bonaparte, i els legitimistes.

La dissolució del partit d'ordre no s'aturà en els elements originaris. Cadascuna de les dues fraccions es dividí en noves. Era com si totes les antigues tonalitats que havien lluitat entre elles dins de cadascun dels dos cercles, fossen legitimistes o orleanistes, haguessen revifat com els infusoris assecats en contacte amb l'aigua, com si haguessen adquirit nova força vital com per formar grups propis i antagonismes independents. Els legitimistes somniaven que tornaven a les disputes entre les Tulleries i el Pavelló Marsan, entre Villèle i Poligniac. Els orleanistes revivien l'època daurada dels canvis entre Guizot, Molé, Broglie, Thiers i Odilon Barrot.

El sector del partit d'ordre que desitjava la revisió s'hi dividia de nou, però, en els límits de la revisió, amb un sector integrat pels legitimistes sota Berryer i Falloux d'una banda, sota La Rochejaquelein de l'altra, i els orleanistes combatius sota Molé, Broglie, Montalembert i Odilon Barrot, que acordava amb els representants bonapartistes la següent moció indeterminada i d'àmplia visió:

«Els representants sotasignataris, amb l'objectiu de restaurar a la nació el ple exercici de la sobirania, defensen la moció que la constitució siga revisada».

Alhora, però, declaraven unànimament a través del portant-veu Tocqueville que l'Assemblea Nacional no tenia el dret de proposar l'abolició de la república, dret que tan sols pertanyia a la cambra de revisió. Per la resta la constitució tan sols es podia revisar d'una *manera «legal»*, i que per tant tan sols si les constitucionalment establertes tres quartes parts dels vots s'emetien en favor de la revisió. Després d'un debat tempestuós de sis dies, el 19 de juliol, la revisió fou refusada, tal com s'havia previst. Votaren 446 a favor, però 278 en contra. Els orleanistes convençuts, Thiers, Changarnier, etc., votaren amb els republicans i la Montagne.

La majoria del parlament s'hi declarava contra la constitució, però aquesta constitució es declarava per la minoria i la decisió era vinculant. Però no s'havia subordinat el partit d'ordre la constitució a la majoria parlamentària el 31 de maig del 1850, i el 13 de juny del 1849? No havia basat tota la política fins llavors en la subordinació dels paràgrafs constitucionals a les decisions de la majoria parlamentària? No havia deixat als demòcrates les supersticions prediluvianes en la literalitat de la llei i els havia castigat per això? En aquest instant, però, la revisió de la constitució no significaria cap altra cosa que la continuació del poder presidencial, de la mateixa forma que la continuació de la constitució no volia dir res més que la deposició de Bonaparte. El parlament s'havia declarat per ell, però la constitució s'havia declarat contra el parlament. Per tant actuava en el sentit del parlament quan estripà la constitució i actuava en el sentit de la constitució quan ajornà el parlament.

El parlament havia declarat la constitució i amb ella el seu propi domini «fora de l'abast de la majoria», però amb el seu vot havia abolit la constitució i prolongat el poder presidencial, mentre declarava alhora que ni l'una podia morir ni l'altre viure prou temps mentre la pròpia Assemblea continuàs. Els qui havien de soterrar-la ja eren a la porta. Mentre s'hi debatia la revisió, Bonaparte separà el general Baraguay d'Hilliers, que havia resultat irresolut, del comandament de la primera divisió militar i nomenat en lloc seu al general Magnan, el vencedor de Lyon, l'heroi dels dies de desembre, una de les seues criatures, que sota Louis-Philippe s'havia compromès més o menys a favor d'ell en ocasió de l'expedició de Boulogne.

El partit d'ordre demostrà amb la seua decisió sobre la revisió que no sabia ni governar ni servir, ni viure ni morir, ni patir la república ni enderrocar-la, ni defensar la constitució ni superar-la, ni cooperar amb el president ni trencar-hi. A qui s'adreçà per la solució de totes les contradiccions? Al calendari, al curs dels esdeveniments. Deixà de fer veure que els dominava. Per tant reptà els esdeveniments a dominar-lo, i per tant reptà el poder, al qual s'havia rendit en la lluita contra el poble, i al qual havia lliurat tots les atribucions fins a restar impotent davant d'ell. Per tal que el cap del poder executiu tingués les mans més lliures per elaborar la campanya contra ell, en reforçà els mitjans d'atac, en trià les eines, i en fortificà les posicions, decidí precisament en aquest instant crític de retirar-se de l'escenari i de suspendre's per tres mesos, del 10 d'agost al 4 de novembre.

El partit parlamentari no tan sols es dissolia en les dues grans fraccions, i cadascuna d'aquestes fraccions en d'altres d'interne, sinó que el partit d'ordre en el parlament havia trencat amb el partit d'ordre de fora. Els portant-veus i els redactors de la burgesia, la tribuna i la premsa, en breu els ideòlegs de la burgesia i la pròpia burgesia, els representants i els representats, s'allunyaven mútuament i ja no s'entenien.

Els legitimistes de les províncies, amb l'horitzó limitat i un entusiasme ilimitat, acusaren els dirigents parlamentaris, Berryer i Falloux de deserció cap al camp bonapartista i d'abandonament d'Enric V. La mentalitat de flor de llis creia en la caiguda en el pecat, però no en la diplomàcia.

Molt més profund i decisiu era el trencament de la burgesia comercial amb els seus polítics. No els retreia, com feien els legitimistes amb els llurs, d'haver abandonat els principis, sinó, contràriament, d'adherir-s'hi massa a uns principis esdevinguts inútils.

He indicat aband que d'ençà de l'entrada de Fould en el mnisteri la secció de la burgesia comercial que havia tingut la part del lleó del domini de Louis-Philippe, l'aristocràcia financera s'havia fet bonapartista. Fould no tan sols representava els interessos de Bonaparte en la Borsa, sinó alhora els interessos de la Borsa en Bonaparte. La posició de l'aristocràcia financera es descriu de la forma més patent en una citació del seu òrgan europeu, l'Economist de Londres. En el seu número de l'1 de febrer del 1851 s'hi escriu des de París:

«Ara hem constatat des de totes bandes que França per damunt de tot demana tranquil·litat. El president ho declara en el seu missatge a l'assemblea legislativa, li torna l'eco de la tribuna nacional d'oradors, ho confirmen els diaris, s'anuncia des del púlpit, s'hi demostra per la sensibilitat dels papers de l'estat davant la més mínima perspectiva de destorb, i per la llur fermesa tan aviat com es manifesta la victòria del poder executiu».

En el seu número del 29 de novembre l'Economist declara en nom propi:

«Per totes les borses d'Europa es reconeix ara el president com el guardià de l'ordre».

L'aristocràcia financera condemnava per tant la lluita parlamentària del partit d'ordre amb el poder executiu com un destorb de l'ordre i festejava cada victòria del president per damunt dels pretesos representants com una victòria de l'ordre. Hom ha d'entendre ací per aristocràcia financera no tan sols els grans creditors i els especuladors de papers d'estat, pels quals és immediatament obvi que els llurs interessos coincideixen amb els interessos del poder estatal. Tota la gestió monetària moderna, tota el negoci de la banca, s'entrelliga de la forma més estreta amb el crèdit públic. Una part del capital de negoci s'inverteix necessàriament i es col·loca en fons públics ràpidament convertibles. Els llurs dipòsits, el capital posat a la disposició llur i distribuït per ells entre comerciants i industrials, deriven parcialment dels dividends dels rendistes d'estat. Si en tota època, per tot el mercat monetari i pels sacerdots d'aquest mercat monetari, l'estabilitat del poder estatal han suposat Moisès i els profetes, per què no ho havia d'ésser igualment avui, on cada diluvi amenaça d'ofegar els antics estats i els antics deutes estatals amb ells?

També la burgesia industrial s'irritava pel seu fanatisme de l'ordre per les baralles del partit d'ordre parlamentari amb el poder executiu. Thiers, Anglès, Sainte-Beuve, etc., reberen, després de la votació del 18 de gener en ocasió de la destitució de Changarnier, de les llurs circumscripcions i, especialment, dels districtes industrials, reprovacions públiques on la coalició amb la Montagne era especialment titllada d'alta traïció a l'ordre. Si, com hem vist, les petites intrigues que marcaven la lluita del partit d'ordre amb el president no reberen millor atenció, d'altra banda, aquest partit burgès, quan demanava als representants de deixar que el poder militar passàs del propi parlament a un pretendent aventurer sense oferir-hi resistència, ja no pagava la pena d'esmerçar intrigues en defensa dels seus interessos. S'hi demostrà que la lluita per mantindre els llurs interessos públics, els propis interessos de classe, el propi poder polític, en destorbar els negocis privats, esdevenia incòmoda i contraproductiva.

Els dignataris burgesos de les ciutats departamentals, els magistrats, els jutges comercials, etc., rebien Bonaparte en les seues gires de la forma més servil, fins i tot quan, com a Dijon, feia un atac implacable a l'Assemblea Nacional i especialment al partit d'ordre.

Quan el comerç anava bé, com a principi del 1851, la burgesia comercial protestava contra qualsevol lluita parlamentària, per tant amb més raó quan el comerç no era d'humor. Quan el comerç anava malament, com de forma continuada d'ençà del febrer del 1851, la burgesia comercial acusava les lluites parlamentàries de provocar l'estagnació i demanava que s'aturassen per tal de reiniciar el comerç. Els debats de revisió caigueren justament en aquest període dolent. Com que la qüestió tractava de l'ésser o no ésser de la forma estatal present, la burgesia encara se sentia més justificada per demanar als seus representants que posassen fi a aquesta agitada situació provisional i que alhora mantinguessen l'status quo. No hi havia cap contradicció. Per la fi de la situació provisional entenia precisament la seua continuació, l'ajornament a l'horitzó blau del moment de prendre una decisió. L'statu quo tan sols es podia mantindre de dues maneres. La prolongació del poder de Bonaparte o la retirada constitucional d'ell i l'elecció de Cavaignac. Una part de la burgesia desitjava la darrera solució i no sabia aconsellar millor els seus representants que dir-los que callassen i deixassen el punt candent tranquil. Si els seus representants no parlaven, creia, Bonaparte no actuaria. Volien un parlament-estruç que amagàs el cap per tal de restar invisible. Una altra part de la burgesia desitjava que Bonaparte, com que ja seia en la cadira presidencial, hi seguís, de forma que tot restàs en l'antic curs. S'indignaven perquè el parlament no infringia obertament la constitució i abdicava sense més soroll.

Els consells generals dels departaments, aquests representants provincials de la gran burgesia, que es reuniren durant l'aturada de l'Assemblea Nacional, el

25 d'agost, es declararen gairebé unànimament favorables a la revisió, i per tant contraris al parlament i favorables a Bonaparte.

Encara menys equívocament que en el distanciament dels seus representants parlamentaris la burgesia mostrà la seua ira contra els representants literaris, contra la popia premsa diària. Les sentències a sumes monetàries insuportable i a desvergonyides penes de presó en els veredictes dels jurats burgesos per cada atac dels periodistes burgesos als desitjos d'usurpació de Bonaparte, per cada intent de la premsa de defensar els drets polítics de la burgesia contra el poder executiu astoraren no tan sols França sinó tot Europa.

Quan el partit d'ordre parlamentari, com he dit, en la crida a la tranquil·litat s'hi obligava a restar tranquil, i mentre declarava el domini polític de la burgesia incompatible amb la seguretat i l'existència de la burgesia, en anorrear amb les pròpies mans en la lluita contra les altres classes de la societat totes les condicions pel propi règim, el règim parlamentari, les masses extraparlamentàries de la burgesia podien dur a terme els llurs afers privats amb plena confiança sota la protecció d'un govern fort i sense restriccions, a través de la servilitat envers el president, a través del blasme contra el parlament, a través del maltractament brutal de la pròpia premsa, que convidava Bonaparte a suprimir i anihilar les llurs seccions oradora i redactora, els llurs polítics i literats, les llurs tribunes i premsa. Declarava inequívocament que desitjava de desempellegar-se del propi domini polític per tal de desempellegar-se'n de les molèsties i perills.

I ella, que ja s'havia rebel·lat contra la lluita purament parlamentària i literària pel domini de la pròpia classe i que havia traït els dirigents d'aquesta lluita, ara gosa retrospectivament de culpar el proletariat per no aixecar-se en una lluita cruenta, en una lluita a vida o mort en defensa seua! Ella, que en cada instant sacrificava els interessos generals de classe, és a dir els interessos polítics, als interessos privats més restringits i sòrdids, i demanava un sacrifici similar als seues representants, ara lamenta que el proletariat haja sacrificat els seus interessos polítics als interessos materials. S'hi comporta com una bella ànima incompresa i abandonada en l'instant decisiu pel proletariat, mal guiat pels socialistes. I troba un eco general en el món burgès. No parl naturalment ací dels cantelluts polítics alemanys o de sentit similar. Em referesc, per exemple, al mateix Economist, que encara el 29 de novembre del 1851, és a dir, quatre dies abans del colp d'estat, havia declarat Bonaparte el «guardià de l'ordre», Thiers i Berryer, però, d'«anarquistes», i ja el 27 de desembre del 1851, després que Bonaparte hagués tranquil·litzat aquests anarquistes, crida per la traïció de les «ignorants, maldestres, estúpides masses proletàries contra l'habilitat, el coneixement, la disciplina, la influència espiritual, els recursos intel·lectuals i el pes moral dels rangs

socials mitjans i superiors». Aquesta massa estúpida, ignorant i vulgar no era cap altra que la pròpia burgesia.

França, certament, havia viscut l'any 1851 una mena de petita crisi comercial. La darrereria de febrer mostra una disminució de les exportacions en relació al 1850, el març el comerç patí i tancaren fàbriques, l'abril semblava tan desesperada la situació dels departaments industrials com després dels dies de febrer, el maig els negocis encara no havien revifat, encara el 28 de juny el portafolis del Banc de França mostrava a través d'un creixement inoït dels dipòsits i una davallada igual de gran en els avançaments de lletres de canvi que la producció era aturada, i no fou fins a mitjans d'octubre que hi hagué una millora progressiva dels negocis. La burgesia francesa declarava que aquesta estagnació del comerç era deguda a causes purament polítiques, a la lluita entre el parlament i el poder executiu, a la inseguretat d'una forma estatal merament provisional, a la perspectiva atemoridora del segon de maig del 1852. No negaré que totes aquestes circumstàncies tingueren perjudicaren branques individuals de la indústria a París i en els departaments. En tot cas, però, aquests efectes de les condicions polítiques tan sols foren locals i de poca rellevància. Cal una altra prova que el fet que la millora del comerç tingué lloc precisament en l'instant on la situació política empitjorava, on l'horitzó polític s'enfosquia i s'esperava un llamp des de l'Elisi en qualsevol moment? El burgès francès, «l'habilitat, el coneixement, la influència espiritual, els recursos intel·lectuals» del qual no li arribaven més enllà del nas, podia haver trobat per tot el període de l'exposició industrial de Londres la causa de la seua misèria comercial davant el propi nas. Mentre a França les fàbriques tancaven, a Anglaterra s'hi declararen bancarotes comercials. Mentre el pànic industrial arribava a un punt àlgid a França l'abril i el maig, el pànic comercial arribava a un punt àlgid a Anglaterra l'abril i el maig. Com la francesa, patia la indústria de la llana anglesa, com la francesa també ho feia la manufactura de la seda anglesa. Si bé les fàbriques de cotó angleses continuaven el treball, no ho feien amb els mateixos beneficis que el 1849 i 1850. La diferència era tan sols que a França la crisi era industrial, i a Anglaterra comercial, que mentre a França les fàbriques s'aturaven, a Anglaterra s'expandien, però en unes condicions menys favorables que en els anys anteriors, que a França eren les exportacions el que més mal hi feia, i a Anglaterra eren les importacions. La causa comuna, que naturalment no cal cercar dins les fronteres de l'horitzó polític francès, eren òbvies. 1849 i 1850 foren anys de gran prosperitat material i de sobreproducció, que no aparegué com a tal fins el 1851. A començaments d'aquest any rebé un impuls addicional per la perspectiva de l'exposició industrial. Com a circumstàncies particulars hi havia a més: de primer la mala collita de cotó del 1850 i 1851, després la seguretat d'una collita superior de cotó a l'esperada, de primer la pujada, després la caiguda sobtada, en breu les oscil·lacions del preu del cotó. La producció de seda crua, si més no a França, havia resultat fins i tot inferior a la producció mitjana. La manufactura de la llana, finalment, s'havia

expandit tan fortament d'ençà del 1848 que la producció de llana ja no podia seguir-hi el ritme, i el preu de la llana bruta s'elevà desproporcionadament al preu del teixit de llana. Hi ha per tant en la matèria primera de tres indústries del mercat mundial un material triple per una estagnació del comerç. A banda d'aquestes circumstàncies particulars, la crisi aparent de l'any 1851 no fou res més que l'aturada que la sobreproducció i la sobrespeculació fan invariablement en completar el cicle industrial, abans que apleguen tota la força per tal de córrer febrilment a la fase final d'aquest cicle i arriben una vegada més al punt inicial, la *crisi comercial general*. En aquests intervals de la història del comerç esclaten a Anglaterra bancarotes comercials, mentre a França la pròpia indústria s'atura, en part forçada en retirada per la competència, llavors insuportable, dels anglesos en tots els mercats, i en part per ésser diana de l'atac de tota estagnació en els negocis com a indústria de luxe. França així, a banda de les crisis generals, pateix crisis comercials nacionals pròpies, que són, amb tot, determinades i condicionades molt més per la situació general del mercat mundial que no pas per les influències locals franceses. No fóra sense interès un contrast entre el judici del burgès anglès i el prejudici del burgès francès. Una de les cases més grans de Liverpool escriu en el seu report anual del 1851:

«Pocs anys s'han apartat tan profundament de les prediccions fetes a l'inici com el que ara tancam; per comptes de la gran prosperitat que hom preveia gairebé unànimament, ha resultat un dels anys més desfavorables del darrer quart de segle. Això val naturalment per les classes mercantils, no per les industrials. I amb tot hi havia certament un fonament per anticipar el capgirament a l'inici de l'any; les reserves de productes eren moderades, el capital abundava, els mitjans de nutrició eren barats, era segura una rica collita; hi havia una pau continuada en el continent i cap destorb polític o financer a casa: de fet, les ales del comerç no havien anat més desencadenades... A què cal atribuir el resultat desfavorable? Creiem que a l'excedent comercial tant en importacions com en exportacions. Si els nostres comerciants no hi posen límits a la llur activitat no ens pot esperar res més que un pànic de tres anys».

Que hom s'afigure el burgès francès, com en mig d'aquest pànic econòmic s'hi tortura el cervell embogit pel comerç, marejat i sobtat per rumors de cops d'estat i de restauració del dret universal de sufragi, per la lluita entre el parlament i el poder executiu, per la guerra de Fronda d'orleanistes i legitimistes, per les conspiracions comunistes de la França meridional, per les preteses jacqueries en els departament de Nièvre i Cher, pels reclams dels diferents candidats presidencials, per les solucions a mida dels diaris, per l'amenaça dels republicans de defensar la constitució i el dret de vot universal amb les armes a la mà, pels evangelis dels herois emigrats in partibus, que anuncien la fi del món pel segon de maig del 1852, i hom copsa perquè el burgès en aquesta confusió inefable i eixordidora de fusió, revisió,

prorrogació, constitució, conspiració, coalició, emigració, usurpació i revolució s'hi gira embogit a la seua república parlamentària: «M'estim més una fi amb terror que un terror sense fi!».

Bonaparte entengué aquest plany. El seu poder de comprensió s'esmolava pel creixent brogit dels creditors, que a cada albada que apropava el dia de l'ocàs, el segon de maig del 1852, veien una protesta del moviment estelar per les lletres terrestres. Esdevingueren veritables astròlegs. L'Assemblea Nacional havia tancat les esperances de Bonaparte en una prorrogació constitucional del seu poder, i la candidatura del príncep de Joinville prohibia tota nova vacil·lació.

Si un esdeveniment ha projectat l'ombra ben abans d'arribar, aquest fou el colp d'estat de Bonaparte. Ja el 29 de gener del 1849, amb prou feines un mes després de la seua elecció, havia fet una proposta en aquest sentit a Changarnier. El seu propi primer ministre Odilon Barrot ho havia denunciat la política del colp d'estat veladament l'estiu del 1849, Thiers l'hivern del 1850 ho féu obertament. Persigny havia provat encara una vegada més el maig del 1851 de guanyar Changarnier pel colp, i el Messenger de l'Assemblée havia publicat aquests tractes. Els diaris bonapartistes amenaçaven en cada tempesta parlamentària amb un colp d'estat, i com més s'apropava la crisi, més forta n'era el to. En les orgies que Bonaparte festejava cada nit amb la swell mob masculina i femenina, tan aviat com s'apropava l'hora de la mitja nit i les riques libacions deixaven anar les llengües i encenien les fantasies, el colp d'estat s'hi fixava pel matí de l'endemà. Les espases es desenfundaven, els gots dringaven, els representants eren llençats per la finestra, el mantell imperial queia damunt els muscles de Bonaparte, fins que al matí s'esvaïa el fantasma una vegada més i un París astorat se n'assabentava per vestals de poques reticències i per paladins indiscrets, del perill del qual havia escapat de nou. Els mesos de setembre i octubre s'hi succeïren els rumors d'un colp d'estat. L'ombra prenia allora color, com un dens daguerrotip. Si hom repassa les edicions mensuals de setembre i octubre dels òrgans de la premsa diària europea, trobarà literalment confidències com la següent: «Rumors de colp d'estat omplen París. La capital hauria d'omplir-se de tropes durant la nit i el matí següent es publicarien decrets que dissoldrien l'Assemblea Nacional, declararien el Departament del Seine en estat de setge, restaurarien el dret universal de sufragi, i apel·larien al poble. S'hi diu que Bonaparte cerca ministres per la introducció d'aquests decrets il·legals». Les correspondències que porten aquests comentaris sempre acaben amb l'inevitable «ajornament». El colp d'estat fou sempre la idea fixa de Bonaparte. Amb aquesta idea havia tornat a terra francesa. Hi era tan obsessionat que contínuament es traïa i ho deixava anar. Era tan feble que, tan contínuament, ho deixava córrer de nou. L'ombra del colp d'estat s'havia fet tan familiar als parisins com a espectre que no volien creure-hi quan finalment aparegué en carn i sang. Per tant no fou ni per la reserva reticent del cap de la Societat del

10 de Desembre, ni tampoc per una distracció de l'Assemblea Nacional que el colp d'estat reeixí. Si reeixí, ho féu malgrat la seua indiscreció i amb la seua predictibilitat, com a resultat necessari i inevitable del desenvolupament anterior.

El 10 d'octubre Bonaparte anunciava als seus ministres la decisió de restaurar el dret universal de sufragi, el 16 hi deixaren pas amb el cessament, el 26 París coneixia la formació del ministeri Throrigny. El prefecte de policia Carlier era substituït alhora per Maupas, el cap de la primera divisió militar, Magnan, concentrava els regiments més fiables en la capital. El 4 de novembre es reobrien les sessions de l'Assemblea Nacional. No tenia res més a fer que un repertori més breu i simple del curs pel qual havia passat i demostrar que la soterraven després de morta.

La primera posició que perdé en la lluita amb el poder executiu fou el ministeri. Va haver d'admetre solemnement aquesta pèrdua en prendre's correctament el ministeri Thorigny, un simple ministeri de palla. La comissió de permanència havia rebut el senyor Giraud amb una riallada quan s'hi presentà en el nom dels nous ministres. Un ministeri tan feble per mesures tan fortes com la reintroducció del dret universal de sufragi! Però no es tractava d'aconseguir res en el parlament, sinó tot contra el parlament.

El mateix dia de la reobertura l'Assemblea Nacional rebé el missatge de Bonaparte on es demanava la reintroducció del dret universal de sufragi i l'abolició de la llei del 31 de maig del 1850. El seu ministeri presentaren el mateix dia un decret en aquest sentit. L'assemblea refusà la moció d'urgència del ministeri i la pròpia llei el 13 de novembre, amb 355 vots contra 348. Trencava encara una vegada més el seu mandat, de nou confirmava que s'havia transformat de la representació lliurament electa del poble en el parlament usurpador d'una classe, reconeixia una vegada més que havia seccionat els múscles que connectaven el cap parlamentari amb el cos de la nació.

Quan el poder executiu, amb la moció de la reintroducció del dret universal de sufragi, apel·lava des de l'Assemblea Nacional al poble, el poder legislatiu apel·lava, amb el decret dels questors des del poble a l'exèrcit. Aquest decret de questors havia d'establir el dret a la requisició immediata de tropes, a forma un exèrcit parlamentari. Si així designava l'exèrcit com el jutge decisor entre ella i el poble, entre ella i Bonaparte, si reconeixia l'exèrcit com el poder estatal decisiu, havia de constatar, d'altra banda, el fet que feia temps que havia abandonat la pretensió de domini. En debatre el dret de requisició, per comptes de requerir tropes, traïa els dubtes en el propi poder. En refusar el decret dels questors confessava obertament la pròpia impotència. Aquest decret caigué per una minoria de 108 vots, de forma que la Montagne decidia la qüestió. S'hi trobava en la posició de l'ase de Buridan, no, de fet, de triar entre dos sacs de forratge amb el problema de no saber quin era el més

atractiu, sinó entre dos apallissadors, dels quals havia de decidir quin era el més fort. D'una banda hi havia la por a Changarnier, de l'altra la por a Bonaparte. Hom ha de reconèixer que no hi havia res d'heroic en aquesta posició.

El 18 de novembre s'hi presentà una esmena del partit d'ordre a la llei d'eleccions comunals, per tal que, per comptes de tres anys de domicili, n'hi hagués prou amb un pels electors comunals. L'esmena caigué per un sol vot, però aquest vot resultà aviat una errada. El partit d'ordre havia perdut feia temps la majoria parlamentària independent en dividir-se en fraccions enemigues. Demostrava ara que ja no s'hi donava cap majoria en el parlament. L'Assemblea Nacional esdevenia irresoluta. Els components atòmics ja no s'hi aplegaven per cap força de cohesió, havia fet el darrer sospir, era morta.

La massa extraparlamentària de la burgesia havia de confirmar finalment el trencament amb la burgesia del parlament pocs dies abans de la catàstrofe. Thiers, com a heroi parlamentari més infectat que la resta de la malaltia inguarible del cretinisme parlamentari, havia elaborat, després de la mort del parlament, una nova intriga parlamentària amb el consell d'estat, una llei de responsabilitat amb la qual el president s'hi hauria de mantindre dins els límits de la constitució. Així com Bonaparte, el 15 de setembre, amb la inauguració de les obres del nou mercat de París havia encantat les dames des halles, les peixateres, com un segon Masiniello – certament que una peixatera pesava en poder real tant com 17 burgmestres –, així com després de la presentació del decret dels questors en l'Elysée conquerí amb tractes els tinentes, ara, el 25 de novembre, s'hi guanyava la burgesia industrial, que s'havia aplegat en el circ per rebre de mans seues les medalles dels premis per l'exposició industrial de Londres. Donc una part notable del seu discurs d'acord amb el Journal des Débats:

Amb aquests èxits inesperats em veig justificat per repetir com de gran seria la república francesa si se li permetés de seguir els seus interessos reals i reformar les institucions, per comptes de veure's constantment trobada per demagogs d'una banda, i per al·lucinacions monàrquiques de l'altra. (Crits, aplaudiments tempestuosos i continus des de totes parts de l'amfiteatre). Les al·lucinacions monàrquiques obstaculitzen tot avenç i totes les branques importants de la indústria. Per comptes d'avenços, tan sols lluita. Hom veu homes que abans eren els defensors més esforçats de l'autoritat i de les prerogatives reials que esdevenen partidaris d'una Convenció tan sols per afeblir l'autoritat que ha sorgit del dret universal de vot. (Crits i aplaudiments continus). Veiem homes que han patit enormement per la revolució, i que l'han lamentada com ningú, i que ara en provoquen una de nova, i tan sols per encadenar la voluntat de la nació... Us promet tranquil·litat pel futur, etc. etc. (Bravo, bravo, un tempestuós bravo).

Així aplaudia la burgesia industrial el colp d'estat del 2 de desembre, l'anorreament del parlament, la caiguda del propi domini, la dictadura de Bonaparte, amb servils bravo. El tro de suport del 25 de novembre tingué resposta en el tro de canons del 4 de desembre, i fou la casa del senyor Sallandrouze, que havia proferit la majoria de bravos, la que va rebre la majoria de les bombes.

Cromwell, quan dissolgué el Gran Parlament, hi entrà tot sol i s'hi tregué el rellotge per tal que continuàs a existir ni un minut més del termini que havia fixat, i foragità cadascun dels membres del parlament amb comentaris humorístics. Napoléon, inferior al seu prototip, si més no es féu dur el 18 de brumari al cos legislatiu i hi llegí, per bé que amb una veu tremolosa, la sentència de mort. El segon Napoléon, qui a més s'hi trobava en possessió d'un poder executiu del tot diferent als de Cromwell o Napoléon, no cerca el prototip en els anals de la història universal, sinó en els anals de la Societat del 10 de Desembre, en els anals de la història criminal. Roba del Banc de França 25 milions de francs, compra el general Magnan amb un milió, els soldats a 15 francs i licor la unitat, s'hi troba amb els còmplices com un lladre en la nit, irromp en les cases dels dirigents parlamentaris més perillosos i Cavaignac, Lamoricière, Le Flô, Changarnier, Charras, Thiers, Baze, etc. són trets del llit, les places principals de París i els edificis parlamentaris són presos per les tropes i el matí s'hi posen plaques que anuncien per tots els murs la dissolució de l'Assemblea Nacional i del Consell d'Estat, la reintroducció del dret universal de sufragi i la declaració d'estat de setge del Departament del Seine. De la mateixa forma, poc després, insereix un document fals en el Moniteur, segons el qual influents noms parlamentaris s'hi havien agrupat i format una consulta d'estat.

En la seu del 10è arrondissement s'hi aplegava el gruix del parlament, integrat principalment per legitimistes i orleanistes, que decidí entre repetits crits de «Visca la república», la destitució de Bonaparte, en mig de les arengues incansables a les escasses masses que s'hi agrupaven davant l'edifici, i que fou finalment desallotjat sota la custòdia afilada dels africans, i traslladat de primer a la Caserna d'Orsay, després empaquetats en vagons cel·lulars i transportats a les presons de Mazas, Ham i Vincennes. Així acabava el partit d'ordre, l'assemblea legislativa i la revolució de febrer. Abans de la conclusió, un breu esquema històric:

I. Primer període. Del 24 de febrer al 4 de març del 1848. Període de febrer. Pròleg. L'engany de la fraternitat universal.

II. Segon període. Període de la constitució de la república i de l'Assemblea Nacional Constituent.

1. Del 4 de maig al 25 de juny del 1848. Lluita de totes les classes contra el proletariat. Derrota del proletariat en els dies de juny.

2. Del 25 de juny al 10 de desembre del 1848. Dictadura dels republicans purs burgesos. Elaboració de la constitució. Declaració de l'estat de setge a París. La dictadura burgesa és bandejada el 10 de desembre per l'elecció de Bonaparte com a president.

3. Del 20 de desembre del 1848 al 28 de maig del 1849. Lluita de la Constituent amb Bonaparte i amb el partit d'ordre a ell unit. Caiguda de la Constituent. Derrota de la burgesia republicana.

III. Tercer període. Període de la república constitucional i de l'Assemblea Nacional Legislativa.

1. Del 28 de maig al 13 de juny del 1849. Lluita de la petita burgesia amb la burgesia i amb Bonaparte. Derrota de la democràcia petit-burgesa.

2. Del 13 de juny del 1849 al 31 de maig del 1850. Dictadura parlamentària del partit d'ordre. Completa el domini amb l'abolició del dret universal de sufragi, però perd el ministeri parlamentari.

3. Del 31 de maig del 1850 al 2 de desembre del 1851. Lluita entre la burgesia parlamentària i Bonaparte.

a. Del 31 de maig del 1850 al 12 de gener del 1851. El parlament perd el comandament de l'exèrcit.

b. Del 12 de gener a l'11 d'abril del 1851. S'embolica en intents de recuperar el poder administratiu. El partit d'ordre perd la majoria parlamentària independent. Coalició amb els republicans i la Montagne.

c. De l'11 d'abril del 1851 al 9 d'octubre del 1851. Intents de revisió, fusió i prorogació. El partit d'ordre es perd en els components individuals. El trencament del parlament i de la premsa burgesos amb les masses burgeses es consolida.

d. Del 9 d'octubre al 2 de desembre del 1851. Trencament obert entre el parlament i el poder executiu. Acompleix el seu acte de mort i cau, abandonada per la pròpia classe, per l'exèrcit i per tota la resta de classes. Caiguda del règim parlamentari i del govern burgès. Victòria de Bonaparte. Paròdia de restauració imperialista.

VII

La república social apareix com a frase, com a profecia, en el llindar de la revolució de febrer. En els dies de juny del 1848 l'ofegaren en la sang del proletariat parisió, però continua en els actes següents del drama com a espectre. La república democràtica s'anuncia. S'hi dissipa el 13 de juny del 1849 amb la desertora petita burgesia, però en la fugida en redobla el reclam. La república parlamentària es fa amb la burgesia de tot l'escenari, viu amb tot plenitud l'existència, però el 2 de desembre del 1851 la soternen amb el plany angoixat dels reialistes coaligats: «Visca la república!».

La burgesia francesa que tremolava davant el domini del proletariat treballador ha conduït el 10 de desembre el lumpenproletariat al poder. La burgesia mantenia França en una por descoratjadora als ultratges futurs de l'anarquia vermella; Bonaparte allunyava aquest futur quan el 4 de desembre l'exèrcit begut de l'ordre abatia eminents burgesos en les finestres del Boulevard Montmartre i del Boulevard des Italiens. Apoteositzava el sabre; el sabre la domina. Anorreava la premsa revolucionària; li han anorreat la pròpia. Possava les reunions del poble sota la vigilància de la policia; els seus salons es troben sota la supervisió policial. Dissolgué la guàrdia nacional democràtica; li han dissolt la pròpia guàrdia nacional. Imposà l'estat de setge; li han impostat l'estat de setge. Substituï els jurats amb comissions militars, els llurs jurats els han substituït comissions militars. Sotmeté la instrucció pública als capellans; els capellans en sotmeten la pròpia instrucció. Deportà sense judici; sense judici la deporten. Suprimí tota acció social amb el poder de l'estat; tota acció de la llur societat la suprimeix el poder estatal. S'hi rebel·là per l'entusiasme de la pròpia butxaca contra els seus polítics i literats; els seus polítics i literats foren bandejats, però ara li saquegen la butxaca quan li han tancat la boca i trencat la ploma. La burgesia mai no deixar de cridar a la revolució ço que sant Arseni deia als cristians: «Fuge, tace, quisce! Fuig, calla, accepta!». Bonaparte crida a la burgesia: «Fuge, tace, quisce! Fuig, calla, accepta!».

La burgesia francesa feia temps que havia resolt el dilema de Napoléon: «Dans cinquante ans l'Europe sera républicaine ou cosaque». El resolgué en la «république cosaque». Cap Circe ha transformat l'obra d'art de la república burgesa per una màgia malèfica en una deformitat. Aquella república no ha perdut res més que l'aparença de respectabilitat. La França d'avui ja era continguda en la república parlamentària. Tan sols li calia una baioneta per fer esclatar la bombolla i el monstre apareixeria a la vista.

Per què no s'ha aixecat el proletariat parisió després del 2 de desembre?

L'enderrocament de la burgesia tot just s'havia decretat, i aquest decret no s'havia dut a terme. Qualsevol aixecament seriós del proletariat l'hauria revifada, reconciliada amb l'exèrcit i hauria assegurat una segona derrota de juny als treballadors.

El 4 de desembre el proletariat fou animat a la lluita pel burgès i l'èpicier. Al vespre d'aquell dia li havien promès l'aparició de diverses legions de la guàrdia nacional, armades i uniformades, en el camp de batalla. Del burgès i de l'èpicier havia sabut que en un dels seus decrets del 2 de desembre Bonaparte havia abolit el vot secret i ordenat de posar un sí o un no davant dels noms en els registres oficials. La resistència del 4 de desembre intimidà Bonaparte. Durant la nit havia posat cartells en totes les cantonades de París on anunciava la reintroducció del vot secret. El burgès i l'èpicier creien que havien assolit l'objectiu. Els qui no aparegueren el matí de l'endemà foren l'èpicier i el burgès.

Bonaparte havia robat amb un colp de mà al proletariat parisi, durant la nit de l'1 a 2 de desembre, els seus dirigents, els caps de les barricades. Un exèrcit sense oficials, advers a lluitar sota la bandera dels montagnards pels records del juny del 1848 i del 1849 i pel maig del 1850, deixava a l'avantguarda, a les societats secretes, la tasca de salvar l'honor insurreccional de París, que la burgesia havia retut a la soldadesca amb tant poca resistència que, després, Bonaparte va poder desarmar la Guàrdia Nacional amb el pretext sorneguer que temia els anarquistes li girassen les armes en contra!

By a coup de main the night of December 1-2 Bonaparte had robbed the Paris proletariat of its leaders, the barricade commanders. An army without officers, averse to fighting under the banner of the Montagnards because of the memories of June, 1848 and 1849, and May, 1850, it left to its vanguard, the secret societies, the task of saving the insurrectionary honor of Paris, which the bourgeoisie had surrendered to the military so unresistingly that, subsequently, Bonaparte could disarm the National Guard with the sneering motive of his fear that its weapons would be turned against it by the anarchists!

«C'est le triomphe complet et définitif du socialisme!». Així caracteritzava Guizot el 2 de desembre. Però si l'enderrocament de la república parlamentària contenia la llavor del triomf de la revolució proletària, el resultat més immediat era la victòria de Bonaparte damunt el parlament, del poder executiu damunt el poder legislatiu, del poder sense frase damunt el poder de la frase. En el parlament la nació alçava la pròpia voluntat general en llei, és a dir feia de la llei de la classe dominant la pròpia voluntat general. Davant el poder executiu abdica de tota voluntat pròpia i se sotmet a les ordres d'una autoritat aliena. El poder executiu expressa en oposició al legislatiu l'heteronomia de la nació en oposició a l'autonomia. França semblava haver escapat al despotisme d'una classe tan sols per caure de nou

sota el despotisme d'un individu, i certament sota l'autoritat d'un individu sense autoritat. La lluita semblava resoldre's de forma que totes les classes eren igualment impotents i mudes, agenollades davant el rifle.

Però la revolució s'assenta. Encara viatja pel purgatori. Realitza la feina amb mètode. Pel 2 de desembre del 1851 havia assolit la meitat del treball preparatori, ara assoleix l'altra. Realitzà primer el poder parlamentari per poder enderrocar-lo. Ara que ho ha assolit, completa el poder executiu, el redueix a l'expressió més pura, l'aïlla, l'estableix com l'única diana, per tal de concentrar-hi totes les forces en destruir-lo. I quan haja realitzat la segona meitat del treball preparatori, Europa saltarà de la cadira i exclamarà: Ben excavat, vell talp!

Aquest poder executiu amb una organització burocràtica i militar inòides, amb una maquinària estatal àmplia i hàbil, un exèrcit de càrrecs de mig milió juntament amb un exèrcit d'un altre mig milió, aquest terrible cos parasitari, que infiltra el cos de la societat francesa i l'ofega per tots els porus, s'establí en temps de la monarquia absoluta, amb la decadència del sistema feudal que contribuï a accelerar. Els privilegis senyorials dels terratinents i de la ciutats es transformaren en tants altres atributs del poder estatal, els dignataris feudals en càrrecs pagats i els complicats patrons dels conflictius poders mitjavals en el pla regulat d'un poder estatal, el treball del qual es divideix i se centralitza fabrilment. La primera revolució francesa amb la tasca de trencar tots els poders particulars locals, territorials, urbans i provincials, per crear la unitat burgesa de la nació, havia de desenvolupar, com havia iniciat la monarquia absoluta, la centralització, però alhora els límits, els atributs i els agents del poder governamental. Napoleon aconseguint aquesta maquinària estatal. La monarquia legítima i la monarquia de juliol no afegiren res més que una divisió més gran del treball, que creix en la mateixa mesura que la divisió del treball dins la societat burgesa crea nous grups d'interessos, i per tant nou material per l'administració estatal. Tan aviat s'hi creava un interès comú la societat el perdia, en topar amb un interès superior, general, que sorgia de la pròpia activitat dels membres de la societat i que el feien objecte de l'activitat governamental, des d'un pont, una escola i la propietat comunal d'una vila fins als ferrocarrils, la propietat nacional i la universitat nacional de França. La república parlamentària, finalment, s'hi veia obligada en la lluita contra la revolució a enfortir els mitjans i la centralització del poder governamental amb mesures repressives. Totes les revolucions perfeccionaven la màquina per comptes de trencar-la. Els partits, que alternativament pugnaven pel domini, consideraven la possessió d'aquesta enorme estructura estatal com el principal botí del vencedor.

Però sota la monarquia absoluta, durant la primera revolució i sota Napoléon la burocràcia era tan sols el mitjà per preparar el domini de classe de la burgesia. Sota la restauració, sota Louis-Philippe i sota la república

parlamentària era l'instrument de la classe dominant, per molt fort que fos el poder propi.

Tan sols sota el segon Bonaparte l'estat sembla haver-se independitzat completament. La maquinària estatal s'ha enfortit tant en relació a la societat burgesa que al capdavant n'hi ha prou amb el cap de la Societat del 10 de Desembre, un cavaller de fortune caigut de l'exterior, elevat en els muscles d'una soldadesca beguda que va comprar amb aiguardent i salsitxes, i als que ha de mantindre amb més salsitxes. D'ací la desesperació de poca volada, el sentiment d'humiliació i degradació monstruoses que oprimeix el pit de França i l'ennuega. Se sent deshonrada.

I, amb tot, el poder estatal no se suspén en l'aire. Bonaparte representa una classe, i de fet la classe més nombrosa de la societat francesa, els parcers.

Com els Bourbons eren la dinastia de la gran propietat rural, com els Orléans eren la dinastia dels diners, els Bonaparte són la dinastia dels pagesos, és a dir de la massa popular francesa. No és el Bonaparte que se sotmeté al parlament burgès, sinó el Bonaparte que acomiadà el parlament burgès, l'escollit dels pagesos. Durant tres anys les ciutats aconseguiren de falsificar el significat de l'elecció del 10 de desembre i en estafar als pagesos la restauració de l'imperi. L'elecció del 10 de desembre del 1848 tan sols s'acomplí amb el coup d'état del 2 de desembre del 1851.

Els parcers constitueixen una massa inoïda, els membres de la qual viuen situacions similars, però sense entrar en múltiples relacions entre ells. El sistema de producció els aïlla entre ells, per comptes de dur-los a un contacte mutu. L'aïllament el reforcen els pobres mitjans de comunicació francesos i la pobresa dels pagesos. El camp de producció, la parcel·la, no deixa cap divisió del treball en el cultiu, cap aplicació de la ciència, i per tant cap diversitat de desenvolupament, cap diferenciació de talents, cap riquesa de relacions socials. Cada família pagesa individual en té prou per si mateixa, produeix immediatament la major part del que consum i es guanya així els mitjans de vida més en bescanvi amb la natura que en contacte amb la societat. La parcel·la, el pagès i la família; al costat una altra parcel·la, un altre pagès i una altra família. Un grapat en fan un poble, i un grapat de poble un departament. Així la gran massa de la nació francesa es constitueix per l'addició simple de quantitats similars, just com les patates d'un sac constitueixen un sac de patates. En la mesura que milions de famílies viuen sota unes condicions econòmiques d'existència que separen la forma de vida, els interessos i la cultura, dels de les altres classes i les posen en una oposició hostil, constitueixen una classe. En la mesura que tan sols hi ha una connexió local entre els parcers, que la identitat d'interessos no forma cap comunitat, cap vincle nacional ni cap organització política entre ells, no constitueixen cap classe. Són per tant incapaços d'afirmar els interessos de classe en nom propi, ja siga a través d'un parlament, o d'una convenció. No s'hi poden representar,

se'ls ha de representar. El representant ha d'aparèixer alhora com a senyor, com una autoritat damunt d'ells i com un poder governamental ilimitat, que els protegeix de les altres classes i els envia pluja i sol des de dalt. La influència política dels parcers troba per tant la darrera expressió en el poder executiu que subordina la societat.

Per tradició històrica sorgí la fe en el miracle que un hom nomenat Napoléon els duria de nou tota la glòria. I es trobaren amb un individu que es presentava com aquell home perquè duia el nom de Napoléon com a conseqüència del Code Napoléon, que sosté: «La recherche de la paternité est interdite». Després d'un vagabundeig de vint-i-quatre anys i una sèrie d'aventures grotesques la saga es compleix, i l'home esdevé emperador dels francesos. La idea fixa del nebot es realitzà perquè coincidia amb la idea fixa de la classe més nombrosa dels francesos.

Però, hom ens objectarà, què hi ha dels aixecaments camperols de mitja França, les caceres de l'exèrcit contra els pagesos, l'empresonament massiu i la deportació de pagesos?

D'ençà de Lluís XIV, França no ha experimentat cap persecució similar de pagesos «contra l'agitació demagògica».

Però, que hom no s'embolique. La dinastia de Bonaparte no representa els pagesos revolucionaris, sinó els conservadors, no els pagesos que lluiten per anar més enllà de les condicions socials d'existència, de la parcel·la, sinó més aviat dels que volen consolidar-la, no de la població rural, que amb la pròpia energia en aliança amb les ciutats vol enderrocar l'antic ordre, sinó contràriament els qui, sòlidament tancats en aquest ordre, volen veure's ells i les parcel·les salvades i afavorides per l'espectre de l'imperi. No representa la il·lustració, sinó la superstició del pagès, no el judici, sinó el prejudici, no el futur, sinó el passat, no la moderna Cevennes, sinó la moderna Vendée.

El dur domini de tres anys de la república parlamentària havia alliberat una part dels pagesos francesos de les il·lusions napoleòniques i, si bé tan sols superficialment, els havia revolucionat; però la burgesia els refusava amb força cada vegada que els posava en moviment. Sota la república parlamentària la consciència moderna del pagès francès pugnà amb la tradicional. El procés prengué la forma d'una lluita inacabable entre els mestres d'escola i els capellans. La burgesia enfonsà els mestres d'escola. Els pagesos feren per primera vegada esforços per comportar-se independentment al govern. Això apareixia en els conflictes continus dels batlles amb els prefectes. La burgesia destituí els batlles. Finalment els pagesos s'alçaren en diferents llocs durant el període de la república parlamentària contra la pròpia progènie, l'exèrcit. La burgesia els castigà amb estats de setge i execucions. I la mateixa burgesia plora ara l'estupidesa de les masses, la vile multitude, que l'ha traïda a Bonaparte. Ella mateixa havia consolidat per la força l'imperialisme de la classe pagesa, ha consolidat les

condicions que constitueixen el lloc de naixement d'aquesta religió pagesa. Certament que la burgesia ha de tèmer la idiotesa de les masses quan resten conservadores, i la visió de les masses quan esdevenen revolucionàries.

En els aixecaments posteriors al coup d'état els pagesos francesos protestaren en part amb les armes a la mà contra el propi vot del 10 de desembre del 1848. L'escola d'ençà del 1848 els havia obert els ulls. Però els havia inscrit en el submón històric, la història els aferrava al món, i la majoria hi era tan implicada que precisament en els departaments més vermells la població pagesa havia votat Bonaparte. L'Assemblea Nacional als llurs ulls els havia obstaculitzat el progrés. Ara tan sols trencava les cadenes que les ciutats havien imposat a la voluntat del camp. Fins i tot concebien en certs llocs una grotesca idea: una Convenció al costat de Napoléon.

Després que la primera revolució hagués transformat els pagesos mig-serfs en propietaris lliures, Napoléon confirmà i regulà les condicions amb les quals podrien explotar sense destorb la terra de França que tot just havien adquirit, i podrien realitzar la jove passió per la propietat. Però ço que ara ensorra el pagès francès és la seua pròpia parcel·la, la divisió de la terra, la forma de propietat que Napoléon consolidà a França. Són justament les condicions materials que feren del pagès feudal francès un parcer i de Napoléon un emperador. Amb dues generacions n'hi hagué prou com per produir el resultat inevitable: el progressiu deteriorament de l'agricultura, el progressiu endeutament de l'agricultor. La forma de propietat «napoleònica», que al començament del segle XIX era la condició per l'alliberament i l'enriquiment de la població rural francesa, s'ha desenvolupat en el decurs d'aquest segle la llei del llur esclavatge i del llur pauperisme. I justament aquesta llei és la primera de les «idées napoléoniennes» que el segon Bonaparte ha de defensar. Si encara comparteix amb els pagesos la il·lusió que la causa de la ruïna no cal cercar-la en la pròpia propietat parcera, sinó fora, en la influència de circumstàncies secundàries, els seus experiments esclataran com bombolles de sabó quan entren en contacte amb les relacions de producció.

El desenvolupament econòmic de la propietat parcera ha canviat fonamentalment les relacions dels pagesos amb la resta de classes socials. Sota Napoléon l'aparcerament de la terra en el camp complementava la lliure competència i la neixent gran indústria de les ciutats. La classe pagesa era la protesta ubíqua contra l'aristocràcia agrària just enderrocada. Les arrels que la propietat parcera féu en la terra francesa, privaren el feudalisme de tot nutrient. Les fites constituïen la fortificació natural de la burgesia contra qualsevol colp de mà dels antics senyors. Però en el curs del segle XIX l'usurer urbà ocupà el lloc del feudal, el capital burgès el lloc de la propietat agrària aristocràtica. La parcel·la del pagès és ara tan sols el pretext que permet el capitalista de treure'n profit, interès i rendes del camp, mentre deixa al propi agricultor el problema de com guanyar-se la paga del treball. El deute

hipotecari que carrega la terra francesa imposa a la pagesia francesa un interès tan gran com l'interès anual de tot el deute nacional britànic. La propietat parcera en aquest esclavatge del capital, que el desenvolupament fa inevitable, ha transformat la massa de la nació francesa en troglodites. Setze milions de pagesos (dones i criatures incloses) viuen en coves, una gran part de les quals no tenen més que una obertura, les altres tan sols dues, i les més afavorides en tenen tres. Les finestres són a una casa, ço que els cinc sentits en són al cap. L'ordre burgès que al començament del segle encarregava a l'estat la vigilància de les noves parcel·les que s'establien i les fertilitzava amb llorers, ha esdevingut el vampir que xucla la sang del cor i la medula del cervell i els llença al gresol alquímic del capital. El Code Napoléon no és ara ja més que el codi de l'execució, de la subhasta i de la venda forçada. Per quatre milions oficials (infants, etc., inclosos) de pobres, vagabunds, criminals i prostitutes de França, cal afegir cinc milions que viuen en els marges de l'existència i que o bé viuen en el camp, o amb fards i criatures deserten del camp a la ciutat, i de la ciutat al camp. L'interès del pagès ja no s'hi troba, com sota Napoléon, en una entesa amb el capital, sinó en oposició amb els interessos de la burgesia. Troben per tant l'aliat i el dirigent natural en el proletariat urbà, la tasca del qual és l'enderrocament de l'ordre burgès. Però el govern fort i il·limitat – i aquesta és la segona «idée napoléonienne», que el segon Napoléon ha de realitzar – és cridat a la defensa violenta d'aquest ordre «material». També apareix aquest «ordre matériel» en totes les proclames de Bonaparte de consigna contra els pagesos alçats.

Al costat de la hipoteca que li imposa el capital, la parcel·la pateix les contribucions. Les contribucions són la font de vida de la burocràcia, de l'exèrcit, dels capellans i dels tribunals, en breu, de tot l'aparell del poder executiu. Govern fort i contribucions fortes són idèntiques. La propietat parcera, per la seua pròpia natura, és el fonament d'una burocràcia omnipotent i innumerable. Crea un nivell uniforme de relacions i de persones per tota la superfície del país. Permet per ant també l'acció uniforme damunt tots els punts d'aquesta massa uniforme des d'un centre superior. Anorrea els estatges aristocràtics intermediaris entre la massa popular i el poder estatal. Crida per tant des de totes bandes a la ingerència directa d'aquest poder estatal i a la intervenció dels òrgans immediats. Produeix finalment un excedent desocupat de població que no pot trobar cap lloc ni en el camp ni en les ciutats i que per força s'atansa als càrrecs estatals com una mena d'almoines respectables i en provoca la creació de més. Napoléon, amb els nous mercats que obria amb les baionetes, en el saqueig del continent, retornava les contribucions forçoses amb interessos. Era un impuls per la indústria del pagès, mentre que ara li roben la indústria de les darreres fonts de recursos, i en completen la indefensió davant el pauperisme. I una enorme burocràcia, ben engalonada i ben nodrida, és la «idée napoléonienne» que més s'adiu amb el segon Bonaparte. Com no ho hauria d'ésser, en considerar

que al costat de les classes reals de la societat ha de crear una casta artificial per la qual el manteniment del seu règim és una qüestió de pa i mantega. Una de les seues primeres operacions financeres fou per tant el retorn de les pagues de funcionaris al nivell antic i la creació de noves sinecures.

Una altra «idée napoléonienne» és el domini dels capellans com a mitjà governamental. Però si les parcel·les nomenades, en acord amb la societat, en dependència de les forces naturals i en submissió sota l'autoritat que les protegia des de dalt, eren naturalment religiosos, ara que són endeutats, enfrontats amb la societat i l'autoritat, i castigats per la pròpia limitació de la parcel·la, esdevenen naturalment irreligiosos. El cel era un afegit del tot bell a l'estreta llenca de terra tot just guanyada, especialment quan fa bon oratge; esdevé un insult tan bont punt se'l llença com a substitut de la parcel·la. El capellà apareix llavors tan sols com el desagradable gos de caça de la policia terrenal – una altra «idée napoléonienne». L'expedició contra Roma tindrà lloc la propera vegada a França però en un sentit contrari al del senyor Montalembert.

El punt culminant de les «idées napoléoniennes» és finalment l'exèrcit. L'exèrcit era el point d'honneur del pagès parcer, eren ells transformats en herois, en defensa de les noves possessions a l'exterior, en glòria de la nacionalitat tot just aconseguida, en saqueig i revolució del món. L'uniforme era la pròpia roba d'estat, la guerra n'era la poesia, la parcel·la, ampliada i arrodonida en la fantasia, era la pàtria i el patriotisme la forma ideal del sentit de propietat. Però els enemics contra els quals el pagès francès ha de defensar ara la seua propietat no són els cosacs, són els huissiers i els executors de contribucions. La parcel·la ja no rau en l'anomenada pàtria, sinó en el llibre d'hipoteques. L'exèrcit ja no és la flor del jovent pagès, sinó la flor d'aiguamolls del lumpenproletariat pagès. Consisteix en gran part en reemplaçants, en substituïts, com el propi segon Bonaparte és tan sols el reemplaçant, el substituït, de Napoléon. Els fets heroics es realitza ara en les caceres de pagesos, en el servei de gendarmeria, i com si les contradiccions internes del seu sistema perseguiren el cap de la Societat del 10 de Desembre per la frontera francesa, després d'actes propis de bandidatge no rep cap corona de llorer, sinó fuetades.

Hom veu que totes les «idées napoléoniennes» són idees de la parcel·la no desenvolupada i amb la frescor de la juvenesa, que són de sentit contrari per la parcel·la madura. Són tan sols les al·lucinations de la lluita mortal, mots transformats en frases, esperits transformats en espectres. Però la paròdia de l'imperialisme era necessària per alliberar la massa de la nació francesa del pes de la tradició i per elaborar purament l'antagonisme del poder estatal vers la societat. Amb el desgast progressiu de la propietat parcera, l'edifici estatal que sobre ella s'aixeca s'afona. La centralització estatal que la societat moderna requereix sorgeix tan sols de les runes de la maquinària

governamental militar-burocràtica, forjada en antagonisme vers el feudalisme.

Les relacions dels pagesos francesos ens aclareixen el misteri de les eleccions generals del 20 i 21 de desembre, que dugueren el segon Bonaparte al mont Sinaí, no per rebre la llei, sinó per donar-la.

La burgesia no tenia oberta cap altra elecció que la de Bonaparte. Quan els puritans del Concili de Constança es planyien de les vides dissolutes dels papes i cridaven la necessitat d'una reforma moral, el cardenal Pierre d'Ailly els tronà: «Ja tan sols el diable en persona pot redimir l'església catòlica i demanau un àngel». Igual feia la burgesia francesa després del coup d'état: tan sols el cap de la Societat del 10 de Desembre pot redimir la societat burgesa! Tan sols el robatori pot redimir la propietat, el perjuri la religió, la bastardia la família, el desordre l'ordre!

Bonaparte, com el poder executiu que ha fet independent, es proposa garantir l'«ordre burgès». Però la força d'aquest ordre burgès és la classe mitjana. Es comporta així, per tant, com el representant de la classe mitjana i emet decrets en aquest sentit. Amb tot, tan sols existeix perquè ha trencar el poder polític d'aquesta capa mitjana i el trenca de nou diàriament. Es comporta així, per tant, com l'oponent del poder polític i literari de la classe mitjana. Però en protegir-ne el poder material li genera de nou poder polític. La causa, per tant, s'ha de mantindre en vida, però l'efecte, on s'hi manifesta, ha de desaparèixer del món. Però això no pot ésser sense cap confusió de causa i efecte, ja que en l'efecte mutu perden els trets diferenciadors. Nous decrets esvaeixen la línia fronterera. Bonaparte sap com comportar-se alhora com el representat dels pagesos i del poble en general, com un home que vol fer afortunades les classes populars inferiors dins la societat burgesa. Nous decrets confonen els «socialistes reals» pel que fa a l'habilitat del govern. Però Bonaparte sap, per damunt de tot, com comportar-se com el cap de la Societat del 10 de Desembre, com a representant del lumpenproletariat, el benefici del qual és el principal objectiu propi, del seu entourage, del seu govern i del seu exèrcit, i en treu loteria californiana del tresor públic. I s'hi confirma com a cap de la Societat del 10 de Desembre, sense decrets i malgrat els decrets.

Aquesta tasca contradictòria de l'home explica les contradiccions del seu govern, l'entrellat gens clar que ara el du a guanyar-se, ara a humiliar, tal o tal classe, i que les arrenghera uniformement totes en contra, la inseguretat pràctica del qual constitueix un contrast altament còmic a l'estil imperatiu i categòric dels actes governamentals, copiat amb seguidisme de l'oncle.

La indústria i el comerç, i per tant els negocis de la classe mitjana, han de prosperar febrilment sota el govern fort. Reben innombrables concessions ferroviàries. Però el lumpenproletariat bonapartista ha d'enriquir-se. El triptotage amb les concessions ferroviàries a la Borsa és un juguesca segura. Però no apareix cap capital pels ferrocarrils. Obligació del banc a avançar

accions ferroviàries. Però el banc alhora l'han d'explotar i per tant ensarronar. Alliberament del banc de l'obligació de publicar un report setmanalment. Acord leoní del banc amb el govern. Cal enfeinar el poble. S'emprenen obres públiques. Però les obres públiques eleven la carrega contributiva del poble. D'ací la reducció de les contribució amb un atac als rendistes, per la conversió de les rendes del 5% a un 4,5%. Però l'estrat mitjà havia de rebre de nou un *douceur*. Per tant doblava la contribució del vi al poble que en comprava en *détail*, i la reduïa a la meitat a l'estrat mitjà, que en bevia en gros. Dissolia les associacions obreres reals, però prometia meravelloses associacions artificials. Calia assistir als pagesos. Els bancs hipotecaris acceleraven l'endeutament i la concentració de la propietat. Però calia utilitzar aquests bancs per aconseguir diners per confiscar els béns de la Casa d'Orléans. Cap capitalista no vol accedir a aquesta condició, que no s'hi decreta, i el banc hipotecari resta un simple decret, etc., etc.

Bonaparte podria aparèixer com el benefactor patriarcal de totes les classes. Però no hi pot donar res sinó ho pren d'un altre. Com hom deia en temps de la Fronda del duc de Guisa, que era l'home més complaent de França perquè transformava tots els seus béns en obligacions pels seus partidaris, a Bonaparte li agradaria ésser l'home més complaent de França i transformar tota la propietat i tot el treball de França en una obligació personal. Li agradaria robar França per obsequiar-la a França, o més aviat li agradaria poder recomprar França amb diners francesos, perquè, com a cap de la Societat del 10 de Desembre ha de comprar allò que li hauria de pertànyer. I de l'Institut de Compra en són tots les institucions de l'estat, el senat, el consell d'estat, el cos legislatiu, la legió d'honor, les medalles als soldats, les bugaderies, les obres públiques, els ferrocarrils, l'état-major de la guàrdia nacional sense comuns, els béns confiscats de la Casa d'Orléans. Els mitjans de compra s'obtenen en cada establiment de l'exèrcit i de la maquinària governamental. El més important, però, d'aquest procés, amb el qual s'hi guanya França per tal de donar-la-hi, són els percentatges que, durant el trànsit, recauen en el cap i els membres de la Societat del 10 de Desembre. L'acudit amb el qual la comtessa L., la mestressa del senyor de Morny, caracteritzava la confiscació dels béns orléanistes, «C'est le premier vol de l'aigle» [A], val per qualsevol vol d'aquesta àliga, que més aviat és un corb. Ell mateix i els seus seguidors es criden diàriament com aquell cartoixà italià que amonesta l'avar que compta amb fruïció els béns dels quals ha de viure encara per anys: «Tu fai conto sopra i beni, bisogna prima far il conto sopra gli anni». [B] Per tal de no equivocar-se amb els anys, compten per minuts. En els tribunals, en els ministeris, al capdavant de l'administració i de l'exèrcit, fa via una colla de paios, dels quals el millor que hom pot dir és que no sap d'on han eixit, uns bohemis sorollosos, sense escrúpols i amb ànim de saqueig, que s'arrosseguen en abrics galonats amb la mateixa dignitat grotesca que els grans dignataris de Soulouque. Hom pot fer-se una idea d'aquesta capa superior de la Societat del 10 de Desembre si té present que Véron-Crevel [C] n'és el predicador moral i Granier de Cassagnac el pensador. Quan Guizot, en temps del seu ministeri, convertí aquest Granier en un periodista obtús contra l'oposició dinàstica, el llençà amb la marca «C'est le roi des drôles», «és el rei dels bufons». Hom erraria de recordar en la cort i en

la trepa de Louis Bonaparte la regència o Lluís XV. Ja que «ja sovint França havia viscut un govern de mestresses, però mai no encara un govern d'hommes entretenus». [D]

Perseguit per les demandes contradictòries d'aquesta situació, alhora que com a carterista s'hi troba en la necessitat de passar desapercbut als ulls del públic, com a substitut de Napoléon ha de mantindre la sorpresa, i per tant cada dia ha de realitzar un colp d'estat en miniature, Bonaparte du tota l'economia burgesa a una confusió, viola tot allò que semblava inviolable a la revolució del 1848, fa als uns més tolerants amb la revolució, els altres més desitjosos d'ella i generar la pròpia anarquia en el nom de l'ordre, mentre que alhora despulla tota la maquinària estatal de l'aparença de santedat, la profana i la fa alhora feixuga i ridícula. El culte de la santa túnica de Trier es repeteix a París en el culte del mantell imperial napoleònic. Però quan el mantell imperial finalment caiga en els muscles de Louis Bonaparte, l'estàtua de bronze de Napoléon es precipitarà des de dalt la Columna Vendôme.

Notes de Marx

[A.](#) Vol també val per robatori.

[B.](#) «Tu comptes amb els béns i cal primer fer els comptes amb els anys».

[C.](#) Balzac a la Cousine Bette fixa en Crevel, que basa en el Dr. Véron, el propietari del Constitutionnel, el filisteu parisi dissolut.

[D.](#) Mots de la senyora Girardin.